

nederlandsdagblad

JAARGANG 75 NR. 20.072 WWW.ND.NL REDACTIE@ND.NL 088 1 999 999

CHRISTELIJK BETROKKEN

NL

GERARD BEVERDAM EN EDUARD SLOOT nd.nl/politiek BEELD ANP / LEX VAN LIESHOUT

Minister Cora van Nieuwenhuizen (Infrastructuur) en haar collega Wopke Hoekstra (Financiën).

Kabinet koopt invloed op beleid bij Air France-KLM

► DEN HAAG

Het Nederlandse belang is binnen luchtvaartbedrijf Air France-KLM te weinig gewaarborgd. Daarom heeft de staat afgelopen week in het diepste geheim 12,68 procent van de aandelen van het Frans-Nederlandse concern gekocht.

Minister Wopke Hoekstra (Financiën) en zijn collega Cora van Nieuwenhuizen (Infrastructuur) maakten dat dinsdagavond bekend, na het sluiten van de Europese effectenbeurzen. De aandelen hebben opgeteld 680 miljoen euro gekost. Dat bedrag wordt gefinancierd door een hogere staatsschuld, waardoor het niet ten koste gaat van andere uitgaven. Volgens Hoekstra waren er 'simpelweg te weinig garanties' voor de bescherming van het Nederlandse belang, en is de afgelopen tijd de positie van KLM 'geërodeerd'. Het landsbelang bestaat volgens de ministers uit het overeind houden van Schiphol als overstapvluchthaven met een groot aantal direct aangevlogen bestemmingen, en de bijdrage die dit levert aan de Nederlandse werkgelegenheid en economie.

Hoekstra wees er fijntjes op dat over het afgelopen jaar de winst van KLM ongeveer vier keer zo groot was als die bij het grotere Air France. Toch is er geen sprake van 're-nationalisatie' van KLM, verzekerde minister Van Nieuwenhuizen. 'Dan hadden we het belang in KLM uitgebreid. Het kabinet

wil een succes maken van Air France-KLM.' Minister Hoekstra benadrukte wel dat de Frans-Nederlandse combinatie 'concurrerender kan en moet worden'.

Volgens het kabinet worden belangrijke beslissingen over de strategie van KLM de laatste jaren steeds vaker op het niveau van de holding Air France-KLM genomen; in Parijs dus. Hoekstra was dan ook volstrekt helder over wat hij met het door Nederland gekochte aandelenpakket wil bereiken: 'Grotere invloed op de strategische besluitvorming en ongewenste centralisatie voorkomen'. Volgens de bewindsman staat de aandelenkoop los van de spanningen rond de herbenoeming van KLM-topman Pieter Elbers. Wel noemde Hoekstra die episode 'een illustratie van de verhoudingen'.

dubbel stemrecht

Het kabinet wil de komende tijd nog meer aandelen Air France-KLM kopen, zodat de staat uiteindelijk 14 procent bezit – evenveel als Frankrijk. Nederland heeft het daarbij ook voorzien op dubbel stemrecht: twee jaar na aankoop gaat binnen Air France-KLM de stem van een aandeelhouder dubbel tellen.

In de Tweede Kamer wordt overwegend positief op het besluit van het kabinet gereageerd. Met de aankoop van aandelen worden de Nederlandse belangen beschermd, aldus CDA-lei-

der Sybrand Buma. 'Dit is van grote betekenis voor een solide toekomst van KLM.' Eppo Bruins van de ChristenUnie spreekt over 'goed nieuws'. 'Daarmee wordt het netwerk van KLM en dus het netwerk van Schiphol als Nederlands publiek belang beter geborgd.'

Oppositiepartij PvdA benadrukt dat KLM voor veel banen zorgt in Nederland. 'Dus deze stap is goed', aldus PvdA-Kamerlid Gijs van Dijk. Nu moet het kabinet wel dezelfde daadkracht tonen bij bijvoorbeeld het grondpersoneel op Schiphol, vindt hij. 'Zodat iedereen zeker kan zijn van goed werk.'

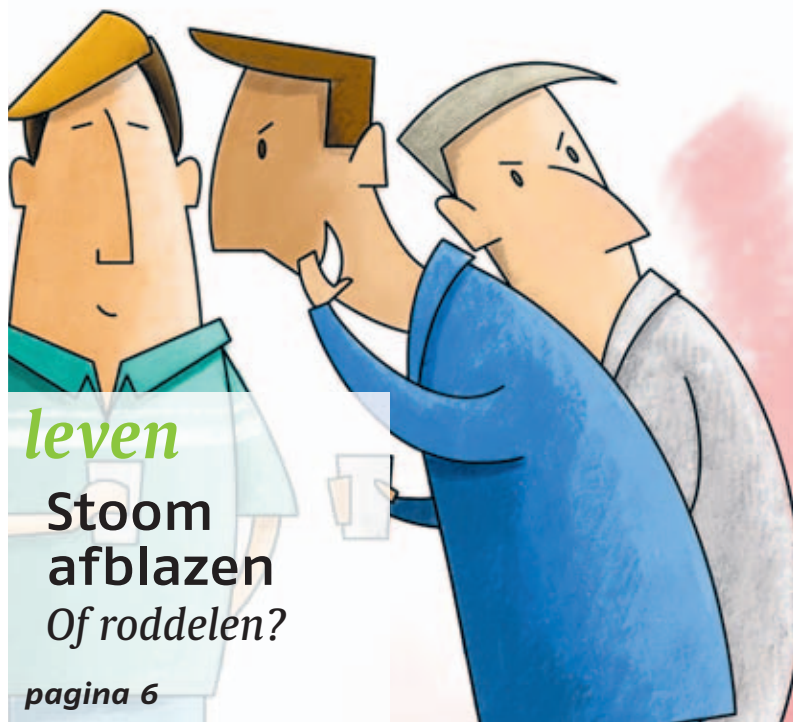
GroenLinks-leider Jesse Klaver is kritisch. De daadkracht van het kabinet om op te komen voor de luchtvaart staat volgens hem 'in schril contrast' met de inspanningen voor het klimaat.

Vakbond CNV is blij dat het kabinet 'een stevig raster' zet rond de werkgelegenheid bij KLM. 'Hiermee geeft het kabinet een krachtig signaal aan de Franse overheid. Maar ook aan al die ruim 30.000 werknemers bij KLM', aldus voorzitter Piet Fortuin van CNV Vakmensen. Volgens hem is het belangrijk 'een vinger in de pap' te hebben bij 'zulke grote economische krachten'. 'En waar het kabinet eerder weleens vanaf de zijlijn bleef toekijken tot dingen zichzelf oplossen, wordt er nu een streep in het zand getrokken.' <

Ja tegen grondwet

pagina 15

pagina 6

NL

ANP

Oude IJsselbrug bij Zutphen klemmt

► ZUTPHEN

De oude IJsselbrug bij Zutphen kan sinds dinsdagmiddag niet meer dicht, omdat het hefgedeelte van de brug klemmt. De gemeente zou de hele nacht doorwerken om het klemmen te verhelpen, in de hoop dat de brug vanmorgen weer gebruikt kan worden. De oude IJsselbrug bestaat uit een vaste boogbrug en een hefbrug die scheepvaart op de IJssel doorlaat. De 345 meter lange brug werd in 1865 in gebruik genomen. <

WILLEKE

nd.nl/cartoons

COLUMN

Grafsteenicoontjes

In *NRC* stonden zaterdag alle 315 Nederlandse ISIS-strijders met icoontjes uitgetekend. 85 zijn er omgekomen. Zij werden weergegeven met 85 grafsteenicoontjes. Er ging rust van uit. Die vormen geen gevaar meer, leveren geen moeilijke dilemma's op. Als ik eerlijk ben: in de kelder van mijn hart ontstond ook enige tevredenheid bij de aanblik. Ik dacht aan de afschrikwekkende filmpjes van zelfgenoegzame ISIS-strijders die pontificaal voor hun sadistische moordpartijen en slavenhandel staan. Met de sociale media is het soms net alsof ik persoonlijk iets met hen af te rekenen heb. Van de 315 Nederlandse jihadstrijders zijn er vermoedelijk 55 teruggekeerd in Nederland, 135 verblijven nog in het strijdgebied en veertig zwerven ergens rond. Volgens de AIVD vormen zij nog steeds een groot gevaar. Ze kunnen met hun status en ervaring als jihadveteraan (nieuwe) netwerken opbouwen in Europa.

Wat moet er met de Nederlandse ISIS-strijders gebeuren? De vraag doet een beroep op alle breincapaciteit die we hebben. Er komt duizelingwekkend veel bij kijken. Het gaat over recht doen aan slachtoffers en recht spreken over vermoedelijke daders. Kan dat in Nederland, op grote afstand van de plaats delict? Even belangrijk is de haalbaarheid van goede rechtspraak ter plaatse, en de draagkracht om er te dealen met de jihadstrijders. Ook is er de pragmatische inschatting van de risico's: wat levert het minste gevaar op voor onze vrede en veiligheid? En mag de veiligheid van Nederland wel het zwaarst wegen?

Edwin Bakker, hoogleraar (contra) terrorisme in Leiden, pleit voor gecontroleerde terugkeer van jihadgangers naar Nederland. Dat zou ook het beste zijn voor onze veiligheid. Hij heeft sterke argumenten. Maar zelfs als zijn risico-inschatting klopt, sluit je er een vernietigende aanslag in Nederland niet mee uit. Er is moed voor nodig om die richting in te slaan. Ga er maar aanstaan als politicus. Volgens de EU en onze minister Stef Blok is berechting in Syrië of Irak pas een optie als de doodstraf daar wordt afgeschaft. Ik voelde verzet opkomen, toen ik ervan hoorde. Niet

'Ik ben geen slachtoffer van ISIS.'

REINA WISKERKE nd.nl/column

dat ik de doodstraf voor ISIS-strijders bepleit. Ik ben blij dat we in Nederland/Europa de doodstraf niet hoeven toe te passen – laten we vooral zorgen dat het zo blijft. Maar het gaat v  r om deze ultieme straf bij voorbaat uit te willen sluiten, in alle situaties, ook als die buiten de eigen rechtsmacht vallen. En dat voor misdadigers die een wrede strijd hebben gevoerd voor een kalifaat waar ze de doodstraf gretig toepasten.

Ik ben geen slachtoffer van ISIS. Mij past totale bescheidenheid als het om wraakgevoelens gaat – of om vergevingsgezindheid. Ik kan hooguit dit zeggen: toen ik hoorde hoe ISIS heeft huisgehouden onder de jezidi's, ben ik de wraakpsalmen beter gaan begrijpen. Tegelijk ervaar ik empathie bij verhalen van mannen en vrouwen die, piepjong nog, een verkeerde afslag namen en op hun schreden willen terugkeren (een mooie podcastserie vertelt het verhaal van Laura H.). Je moet ervan uitgaan dat er spijtoptanten onder de jihadgangers kunnen zijn. Dan voelt het plots weer helemaal niet goed als zij in Nederland geen tweede kans krijgen.

►► nd.nl/laura

EU

PATRICK VAN IJZENDOORN / VK nd.nl/buitenland BEELD EPA

Uitstel van brexit is geen taboe meer voor May

...Zowel premier May als oppositieleider Corbyn schuiven in het debat over brexit.

...Ze lijken niet meer dan marionetten te zijn van invloedrijke politici achter de schermen.

► LONDEN

De kans dat het Verenigd Koninkrijk op 29 maart de EU zonder akkoord verlaat, is afgenomen. In het Lagerhuis beloofde Theresa May dat het parlement mag stemmen over een no-deal en mogelijk uitstel wanneer haar akkoord wederom verworpen wordt. De premier was door ministers gedwongen deze belofte te doen. Een dag eerder had oppositieleider Jeremy Corbyn onder druk van zijn partij een referendum beloofd als Mays deal sneuvelt.

'Wie regeert het Verenigd Koninkrijk?' Deze vraag is dringender dan ooit nu zowel May als Corbyn niet meer dan marionetten lijken te zijn van invloedrijke politici achter de schermen. Het zijn nu de eurogezinden die aan de touwtjes trekken. Binnen het kabinet was een daverende ruzie ontstaan tussen de brexiteers en de eurogezinden, waarbij laatstgenoemden als winnaar uit de strijd kwamen, getuige Mays jongste ommezwaai.

ontslag

Vijftien leden van het kabinet stonden op het punt om hun ontslag in te dienen wanneer hun bazin zou volharden in 'mijn deal of no-deal'. Eerder was het parlement niet bij machte gebleken om de no-deal-dreiging weg te nemen, waarna ingrijpen van topministers geboden was. Na Mays verklaring publiceerde het brexitministerie een samenvatting van een weinig geruststellend rapport over de gevolgen van een no-deal. Mays belofte kan grote invloed hebben op de levensvatbaarheid van haar akkoord, waarover de necrologieën al geschreven waren. De verwachting is dat de brexiteers voor de zekerheid toch voor gaan stemmen, omdat uitstel van brexit kan leiden tot afstel, zeker nu Labour een referendum steunt. Aan de andere kant zullen afgevaardigden zich vrijer voelen om Mays akkoord te verwerpen, in de wetenschap dat no-deal niet het onvermijdelijke alternatief is.

geen oplossing

Het uitstel is tactisch van aard. De premier benadrukte dat uitstel van twee, drie maanden geen oplossing voor de problemen is, eerder het opschorten ervan. Brexiteers zijn niet gelukkig met, zoals zij dat zien, de capitulatie van May. Tegenover een verslaggever van televisiezender ITV zei een anonieme pro-brexit minister 'niet te kunnen wachten totdat May

Theresa May aan de pooltafel, zondag tijdens de top van de EU en de Arabische Liga in Egypte.

haar huis verkoopt. Ik bied een pond en zij zal waarschijnlijk zeggen: je mag het voor 50 pence hebben.' De vraag rees of ze zelf voor of tegen een no-deal zal stemmen, en welke kant ze haar fractie op zal sturen. Labour-afgevaardigde Jess Phillips zei met overslaande stem dat ze woedend is over 'het totale gebrek aan moed bij de premier om te doen wat het beste is voor het land, misschien omdat ik dagelijks de gevolgen zie van de brandende onrechtvaardigheden die haar regering veroorzaakt. (...) Kan ze op z'n minst zeggen of ze tegen een no-deal is?' Soortgelijke vragen spelen ook bij de uitstelstemming. De nestor van het Lagerhuis, Kenneth Clarke, merkte op dat een uitstel tot eind juni zinloos is en uitstel van jaren nodig is, om serieus te gaan onderhandelen. En wat

gebeurt er wanneer de Lagerhuisleden, grillig als ze zijn, beide opties verwerpen? De Britse politiek is niet meer te begrijpen zonder behulpzame schema's te tekenen die gelijkenissen vertonen met stambomen van 's lands vorsten. May heeft het vege lijf weer even gered, wat ook geldt voor Corbyn, die al snel weer met zijn gedachten elders was, om precies te zijn bij de bewoners van de Chagos Eilanden die, tot hun blijdschap, niet langer onder Brits bestuur staan. Over Mays' deal, no-deal en uitstel mag het Lagerhuis op 12, 13 en 14 maart stemmen. Een dag later, zo merkte een Schots Kamerlid op, is het de Idus van Maart, de dag waarop de Romeinen schulden vereffenden. En waarop Julius Ceasar vermoord werd. <

nieuwsvandaag

10.30-13.00

Filmmakers

Minister Van Engelshoven bezoekt het symposium van filmmakers in Amsterdam.

11.00

Ijsbeertjes

In Dierenrijk (Nuenen) gaan twee ijsbeertjes, drie maanden oud, voor 't eerst naar buiten.

12.00-14.00

Pensioen

In Maastricht voert de FNV actie voor een beter pensioen. Met voorzitter Han Busker.

NL

EDUARD SLOOT nd.nl/nederland

Moslim mocht een baan afslaan om moskeebezoek

► DEN HAAG

De gemeente Tilburg had de bijstandsuitkering van een moslim niet mogen korten. De man weigerde op vrijdagmiddag te werken vanwege moskeebezoek.

Dat heeft de bestuursrechter dinsdag in hoger beroep bepaald. De kwestie draait om een man die een baan in een kringloopwinkel afsloeg vanwege zijn moskeebezoek op vrijdag. De gemeente Tilburg besloot daarop zijn uitkering te verlagen. De rechter stelt de man in het gelijk en vindt dat de gemeente geen geldige redenen had om de uitkering te verlagen. De gemeente mag inbreuk maken op de vrijheid van godsdienst door de man te vragen op vrijdagmiddag te werken, maar dat moet dan

wel noodzakelijk zijn. Dat was hier niet het geval, vindt de rechter, 'omdat de openingstijden van de winkel het mogelijk maken de betrokkene op andere dagen in te roosteren'.

baard

In een andere kwestie heeft de gemeente Amersfoort wél juist gehandeld door de uitkering van een moslim te verlagen, aldus de rechter. Die zaak draait om een man die weigerde zijn baard af te scheren om een opleiding tot asbestverwijderaar te volgen met baangarantie.

Het afscheren van de baard is nodig, omdat asbestverwijderaars voor hun eigen gezondheid een masker moeten dragen dat goed aansluit op het gezicht. De man stelde echter een baard

te dragen uit geloofsovertuiging. In dit geval had de gemeente een geldige reden om de uitkering te verlagen, oordeelt de rechter in hoger beroep. Het dragen van een masker dat goed aansluit op het gezicht is een wettelijke verplichting en is noodzakelijk voor de gezondheid van de werknemer. Daarom is in dit geval een inbreuk op de vrijheid van godsdienst toegestaan.

'Daar komt bij dat de man weinig andere kansen had op het vinden van werk', aldus de bestuursrechter. 'De opleiding was voorzien van een baangarantie en was een uitgelezen kans op betaald werk. Met zijn weigering om deel te nemen aan de opleiding legt de betrokkene een onnodige druk op publieke middelen.' <

RUTH VAN DER KOLK nd.nl/buitenland BEELD ANP

Jongeren in China kampen steeds vaker met schulden

...Chinese jongeren maken massaal gebruik van 'koop nu, betaal later-systemen' van e-commerce giganten.

...Ondertussen werkt de jonge generatie in China zich diep in de schulden.

► PEKING

Drie data staan omcirkeld op de kalender van Yao Wei, een administratief medewerker uit Guangzhou, een stad in Zuid-China. Op de negende van de maand moet ze haar lening van drieduizend yuan (394 euro) terugbetalen aan het betalingssysteem Ant Check Later. Op de zeventiende is het tijd om de huur, 2500 yuan (328 euro), over te maken. Uiterlijk de dertigste moet ze betalingsservice Baitiao 1500 yuan (196 euro) terugbetalen. Inmiddels is Yao gewend geraakt aan het maandelijkse financiële tekort, vertelt ze aan de Chinese krant *People's Daily Online*. Haar spaargeld heeft ze vervuuld voor een berg schulden. 'Gelukkig zijn is het belangrijkste. Dankzij verschillende diensten kan ik nu eerst dingen kopen en later betalen.'

Chinese e-commerce giganten zoals Alibaba Group en Baitiao spelen in op het toenemende koopgedrag van de jonge generatie in China. Mensen kunnen kortlopende kredietleningen afsluiten en hebben de keuze uit verschillende opties om terug te betalen. Jongeren maken er massaal gebruik

Chinese jongeren maken grote schulden om luxeproducten te kunnen kopen.

van om kleding en elektronica te kopen, en hun huur te betalen. Luxeproducten in binnen- en buitenland worden ook steeds populairder. Uit onderzoek van Rong 360, Chinese leverancier van leendiensten, blijkt dat 53 procent van de Chinese studenten weleens geld heeft geleend om producten zoals iPhones en luxe cosmetica te kopen. 27 procent van de gebruikers was tussen de 26 en dertig jaar. De drempel om te lenen wordt steeds lager, waardoor jongeren makkelijk worden verleid om appartementen en auto's te kopen die ze eigenlijk niet kunnen betalen. Beseft van schuld opbouwen is er nauwelijks, omdat millennials worden

gesteund door ouders die hebben geprofitteerd van de snelle groei van het land en van stijgende huizenprijzen. Blijven de schulden zich opstapelen, dan zou in 2020 de totale schuld de 66 biljoen yuan aantikken. Dat is meer dan het dubbele van het huidige aantal, meldt econoom Chen Long aan *South Morning China Post*. Niet alleen op financieel gebied zullen jongeren merken wat de gevolgen zijn. Volgens databureau iiMedia Research is inbreuk op privacy de grootste zorg voor gebruikers die regelmatig geld lenen en spullen kopen, omdat niet duidelijk is wat bedrijven met de verzamelde gegevens zullen doen. <

ECHE BRITSE KEUZES

EN TOEN WAS ER EEN DUIDELIJKE KEUZE in het al bijna drie jaar slepende brexitdrama. De Britse premier Theresa May legt de parlementariërs de beslissing voor of de chaos van een brexit zonder een akkoord echt dat is wat ze willen. Daarmee is het niet langer een soort anoniem noodlot dat kan toeslaan. In heldere vervolgstappen moeten de politici nu een weloverwogen keuze maken. Willen ze wel of niet het akkoord dat premier May met de Europese Unie heeft bereikt, is de keuze op 12 maart. Zo niet, dan volgt op 13 maart de keuze over een brexit zonder akkoord. Wordt daar niet uitdrukkelijk voor gekozen, dan ligt de dag erop de vraag over uitstel van de brexit. Kort, dat wel, tot maximaal eind juni. Want May wil niet meedoen aan de Europese verkiezingen, eind mei. Dus verloopt het mandaat van de Britse Europarlementariërs op 30 juni.

TOT ZOVER DE DUIDELIJKHEID. Want de Britse politiek is nog steeds uitzichtloos verdeeld. Parlementariërs van zowel de regerende Conservatieve partij als van de grootste oppositiepartij, Labour, zijn opgestapt en hebben een onafhankelijke groep gevormd. Mede door hun protest heeft Labourleider Jeremy Corbyn een politieke U-bocht gemaakt en stemt hij alsnog in met een tweede referendum over de brexit, als een akkoord uitblijft. Die keuze, zo dreigen pro-brexitleden van de Labourpartij, zal hem bij de volgende parlementsverkiezingen het premierschap kosten: 'de prijs zal worden betaald'. Maar vooral rechtse kranten en politici schreeuwen over 'verraad aan de kiezers' als een nieuw referendum ook maar wordt genoemd. Ook May wil daarvan niet weten. De Britten hebben een keuze gemaakt en die zal zij uitvoeren.

MAAR DE BRITTEN WISTEN NIET waarvoor ze kozen, in juni 2016. Brexiteers spraken, behalve over herwonnen vrijheid, over miljarden die niet meer naar Brussel zouden vloeien. Inmiddels is dat een luchtspiegeling gebleken. Daarnaast bleven jongere kiezers in 2016 massaal thuis, terwijl uit onderzoek consequent blijkt dat zij in overgrote meerderheid tegen de brexit zijn – waar oudere kiezers vooral voor stemden. Het brexitreferendum gaf daardoor hoogstwaarschijnlijk een vertekend beeld, zoals vaker bij referenda die voor politiek gewin worden misbruikt. Toch zou een nieuw referendum het Britse volk de kans bieden om alsnog, na bijna drie jaar ervaring van het brexitdebat, zich tegenover de kibbelende en konkelende politici uit te spreken. Corbyn heeft daarvoor een mooie term: een 'bevestigingsreferendum'. Met dezelfde vraag die ook de politici moeten beantwoorden. 'Is, bij nader inzien, dit écht wat jullie willen?'

JAN VAN BENTHEM

advertentie

open
avonden

📅 19 MAART

pabo deeltijd, pedagogiek, masters en
AD Pedagogisch Educatief Professioneel

📅 21 MAART

lerarenopleidingen voortgezet onderwijs

Driestar hogeschool
Driestar educatief

19.00

Van Gogh

Christie's in Londen veilt het schilderij Portrait de femme uit 1885 van Vincent van Gogh.

'Praat over witte magie, die stiekem toch best zwart is.'

Corjan Matsinger, pagina 13

‘Handel in oude Cito-toetsen niet te voorkomen’

► **UTRECHT**
Het College voor Toetsen en Examen (CvTE) vindt de al jaren gaande handel in oude opgaven van de Cito-toets – tegenwoordig bekend als Centrale Eindtoets – via Marktplaats ongewenst, maar zegt er nog altijd weinig tegen te kunnen doen.

Dat blijkt uit navraag bij het CvTE. Wie een kind in groep 8 heeft en vast wil oefenen met de opgaven van de toets, kan in een paar klikken eerdere edities van de toets voor een paar tientjes bemachtigen via internet. Een leerlinge die flink oefent, kan zo hoger scores bij de echte toets, stelt Erik Steenbergen, wiens vrouw het verschijnsel tegenkwam in het basisonderwijs. ‘Cito maakt niet jaarlijks nieuwe toetsen en ze gaven bij telefonische navraag aan dat het bekend was, maar er niks aan konden veranderen.’

verplicht
Het maken van de eindtoets is sinds 2015 verplicht. Voor de sindsdien bestaande Centrale Eindtoets maakt Cito in opdracht van het CvTE jaarlijks de opgaven. Doel is met de uitkomst te kunnen onderbouwen welk type vervolgonderwijs het beste past bij een kind. ‘In de Centrale Eindtoets zitten geen opgaven van vorige jaren’, benadrukt woordvoerder Willemin Leene van het CvTE: ‘Het betreft elk jaar nieuwe opgaven. Bepaalde type opgaven zijn wél het-

zelfde. Zo is bijvoorbeeld bij Taalverzorging altijd een opgave in de trant van: “In welke zin zijn de dikgedrukte woorden allebei goed gespeld?”, maar de inhoud van de onderwerpen is steeds nieuw. Er is in die zin dus geen voordeel te behalen met het oefenen van oude eindtoetsen.’ Dat ouders oefenen met hun kroost, begrijpt ze. ‘Je krijgt een idee over hoe de toets verloopt.’ Maar oefenen moedigt ze tegelijkertijd niet aan. ‘Het gaat erom of een kind op een school terecht komt die bij hem of haar past. Met hard oefenen behaal je misschien een hoger advies, maar word je daar blij van op de middelbare school waar je vervolgens op je tenen moet lopen? Wij toetsen wat afgelopen acht jaar geleerd is.’ De verkoop op internet via bijvoorbeeld Marktplaats wordt in de gaten gehouden, vooral om na te gaan of de nieuwste opgaven niet verspreid worden. ‘Dat zou de betrouwbaarheid van de toets schaden. En daar rust een geheimhoudingsverplichting op bij scholen.’ De toetsboekjes zijn uiteindelijk eigendom van school. ‘Zij nemen ze weer in, wat er daarna mee gebeurt, daar hebben wij geen zicht op. Maar ze zijn zeker niet bedoeld om een heel oefencircus op te zetten.’ Naast de meestgebruikte Centrale Eindtoets bestaan er ook vijf alternatieve toetsaanbieders. Deze zijn niet of minder frequent te vinden op het internet. <

Gordels zijn voortaan verplicht in stint

► **DEN HAAG**
Voor de zitplaatsen van de elektrische bolderkar stint worden veiligheidsgordels verplicht. Ook is er voortaan plaats voor maximaal acht passagiers. Verder moet het voertuig een extra rem krijgen. De nieuwe veiligheidseisen gelden voor alle bijzondere bromfietsen, een categorie waar ook de stint onder valt. Verant-

woordelijk minister Cora van Nieuwenhuizen neemt de maatregelen na een dodelijk ongeval met de stint vorig jaar in Oss, waarbij vier kinderen om het leven kwamen. Voor bestaande bijzondere bromfietsen verandert er voorlopig niets. Bestaande stints mogen zonder aanpassingen niet meer de weg op. <

Docent thuis na vermeende belediging van Mohammed

► **HOOFDDORP**
Een christelijke techniekinstructeur van het Hoofdvaart College in Hoofddorp zit inmiddels een maand thuis, omdat hij de profeet Mohammed beledigd zou hebben.

Dat blijkt uit berichtgeving van *De Telegraaf* dinsdag over een incident eind januari in de klas van de betrokken instructeur. Hij reageerde daar op een uitspraak van een leerling die gezegd zou hebben dat haar moeder de instructeur ‘haram, ofwel vies vindt’. De medewerker, die anoniem wil blijven, vertelt in de krant: ‘In de pauze stonden ineens andere scholieren om mij heen en riepen op hoge toon dat ik de profeet beledigd zou hebben.’ De leerlingen dienden een klacht in bij de schooldirectie, waarna de instructeur vrijgesteld werd van werk. De krant citeert vervolgens een brief van de directeur aan de medewerker. Daarin meldt hij dat de zaak gaat over belediging van de profeet Mohammed: ‘U heeft gezegd dat Mohammed getrouwd was met een meisje van acht jaar oud en dat in Nederland een volwassen man die trouwt met een meisje van acht als pedofiel wordt gezien.’ De betrokken docent ontkent daarover gesproken te hebben. ‘Ik ben zelf christen en weet hoe belangrijk het geloof is. Ik respecteer ieders geloof en zou me nooit beledigend uitlaten, ook niet over de islam’, stelt hij. Bij de vmbo-school, die zo’n zevenhonderd leerlingen telt, wil men desgevraagd niet op de kwestie ingaan

en wordt verwezen naar de Dunamare Onderwijs Groep, waar het Hoofdvaart College onderdeel van is. Woordvoester Jesseke van Buuren zegt ‘omwille van de privacy’ niet in te kunnen gaan op de kwestie. ‘Er is vorige maand onrust ontstaan tussen de medewerker en een aantal anderen’, bevestigt ze. ‘Daar zijn allerlei uitspraken gedaan en dat heeft ertoe geleid dat een time-out is ingesteld om te onderzoeken wat er nu precies gebeurd is. En wat het vervolg daarop moet zijn.’

niet geschorst
De medewerker werd vrijgesteld van werk. Hij is daarmee niet geschorst, zoals media meldde, zegt Van Buuren. ‘Wij noemen het een time-out, dat is iets anders volgens de cao. Het verschil tussen schorsing en time-out is dat je met het laatste kijkt of je er met elkaar uit kan komen.’ Het college van bestuur van Dunamare Onderwijsgroep heeft inmiddels een gesprek gevoerd met zowel de medewerker als de schoolleiding, zegt de woordvoester. ‘Het onderlinge vertrouwen van de medewerker en de schoolleiding is over en weer ernstig beschadigd.’ De scholenkoepel lanceerde daarom een voorstel voor inzet van onafhankelijke mediation. Dat proces loopt momenteel. ‘Wat ons betreft gaan we morgen meteen met elkaar aan de slag. Maar we zijn afhankelijk van de betreffende medewerker en zijn houding. Het gaat ons erom de rust op

school te bewaken en hier goed uit te komen.’

gewetensvraag
Heeft de school correct opgetreden in de kwestie? ‘Dat vind ik een gewetensvraag. Ik kan dat pas definitief beamen op het moment dat we er goed zijn uitgekomen met de betreffende medewerker. Dat kan ik nu niet zeggen. De tijd zal het leren.’ Tweede Kamerlid Eppo Bruins (ChristenUnie) heeft onderwijsminister Arie Slob inmiddels een reeks schriftelijke vragen gesteld waarin hij opheldering vraagt over de kwestie. ‘Op welke manier draagt u er zorg voor dat leraren voor de klas zich vrij kunnen uiten binnen de kaders van onderwijs, vrijheid van meningsuiting en geloofsvrijheid?’ wil hij weten. PVV-fractievoorzitter Geert Wilders toont zich met zijn collega’s in eveneens schriftelijke vragen verbolgen over de zaak en vraagt zowel Slob als minister Wouter Koolmees (Sociale Zaken en Werkgelegenheid) ‘alles in het werk te stellen om de docent direct weer veilig zijn werk te kunnen laten doen en de betrokken leerlingen gestraft te krijgen’. De Algemene Onderwijsbond AOb heeft nog niet eerder meegemaakt dat een leraar op non-actief is gesteld wegens een geloofskwestie, laat een woordvoester van de lerarenvakbond weten. Volgens de AOb verdient de medewerker juridische bijstand. ‘Als je iemand buitenspel zet, is het vaak heel moeilijk om terug te komen.’ <

Het Hoofdvaart College in Hoofddorp.

advertentie

NedagUitgevers zoekt een nieuwe commissaris

Nedag Uitgevers, de holdingmaatschappij voor het Nederlands Dagblad, zoekt een nieuwe commissaris. Een van onze leden verlaat de Raad van Commissarissen na twee termijnen van vier jaar.

Functie van lid van de Raad van Commissarissen

Wij zijn op zoek naar een collega met ervaring op de terreinen van marketing, nieuws en/of digitale media. De voorkeur gaat uit naar iemand die voorbij de hypes kijkt, en die bewezen heeft voorop te lopen op de genoemde terreinen.

Deskundigheid

Van de leden van de RvC wordt deskundigheid op één of meer van de volgende terreinen gevraagd:

- Relevante bestuurlijke ervaring
- Relevante en actuele kennis van de dagbladbranche en mediawereld
- Gevoel voor politieke verhoudingen in het veld waarin de organisatie opereert
- Kennis van het bedrijfsleven, (semi-)publieke organisaties en openbaar bestuur
- Financiële deskundigheid met betrekking tot de mediasector
- Juridische deskundigheid met betrekking tot deze sector

– Beschikking over relevante netwerken

De RvC streeft door middel van een portefeuillevreiding naar een mix van genoemde deskundigheden.

Informatie & sollicitatie

Meer informatie over deze functie vindt u op nd.nl/vacatureRvC.

Nadere inlichtingen kunt u opvragen bij de contactpersoon van de RvC, dr. H.H. van Dijken, tel. 06 51854470. Het jaarverslag 2017 kunt u opvragen bij de directiesecretaris van Nedag Uitgevers, de heer M. Geelhoed, geelhoed@nd.nl. U kunt uw sollicitatie (brief en cv) tot en met 11 maart 2019 richten aan de sollicitatiecommissie Raad van Commissarissen, via de directiesecretaris van Nedag Uitgevers, vacatureRvC@nd.nl. De sollicitatiegesprekken vinden D.V. plaats in week 12.

NL

REDACTIE ND nd.nl/politiek BEELD FREEK VAN DEN BERGH

De Mos en 50PLUS werken samen

De fracties van Groep De Mos/Hart voor Den Haag en 50PLUS Den Haag gaan samenwerken in de gemeenteraad van Den Haag. Dat maakten partijleiders Richard de Mos (links) en Henk Krol (rechts) dinsdag bekend. Samen hebben de partijen negen zetels in de Haagse gemeenteraad. De twee fracties blijven wel bestaan. 'Samen met De Mos kunnen we meer bereiken dan mogelijk was in samenwerking met oppositiepartijen', vertelde 50PLUS-fractievoorzitter Frans Hoynck van Papendrecht, toen hij geïnterviewd werd door Den Haag FM. <

NL

REDACTIE ND nd.nl/nederland

Minder verhuizingen in 2018

► DEN HAAG

Sinds 2014 nam het aantal inwoners van Nederland dat verhuisde toe, maar aan die trend is vorig jaar een einde gekomen. Dat meldt het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). In 2018 verhuisden 1,79 miljoen inwoners. Dat is 5 procent minder dan in 2017. Vooral mensen jonger dan vijftig jaar verhuisden minder.

In vrijwel alle leeftijdsgroepen nam het aantal verhuizingen in de periode 2012-2017 toe, met uitzondering van de categorie van zeventien tot 22 jaar. Die wisselden juist minder van woning. In 2017 begonnen ook de 22- tot 30-jarigen minder te verhuizen en in 2018 volgden alle andere leeftijdsgroepen, behalve de 65-plussers. Die gaan vaak kleiner wonen. De daling

was het sterkst bij mensen van dertig tot vijftig jaar. Van oudsher verhuizen twintig- tot dertigjarigen het meest. Daarbij speelt een rol dat jongeren in deze levensfase dikwijls op zichzelf gaan wonen, gaan samenwonen en in hun eerste koopwoning trekken. Ook in 2018 was het aantal verhuizingen het hoogst onder twintigers, ondanks de daling in de afgelopen jaren.

studiebeurs

De daling onder jongeren houdt waarschijnlijk verband met het afschaffen van de studiebeurs. Om hun studieschuld laag te houden, zijn jongeren geneigd langer bij hun ouders te blijven wonen. Ook verhuisden in 2018 minder mensen vanuit asielzoekerscentra. Er ko-

men minder asielzoekers naar Nederland en het aantal mensen dat vanuit asielzoekerscentra verhuisde, nam af. Vorig jaar waren het vooral ongetrouwde stellen zonder kinderen en getrouwde stellen met kinderen die minder verhuisden. In deze beide groepen daalde het aantal verhuizingen met ruim 7 procent. Eerder meldde het CBS dat jonge gezinnen hun verhuisplannen in de crisisjaren niet konden verwezenlijken. In de jaren na 2013 slaagden velen hier wel in en steeg het aantal verhuizingen in deze groep. Vermoedelijk daalde het aantal verhuizingen in 2018 doordat de meeste gezinnen die tijdens de crisis wilden verhuizen, dat al hadden gedaan. Tegelijk is er sprake van toenemende krapte op de woningmarkt. <

NL

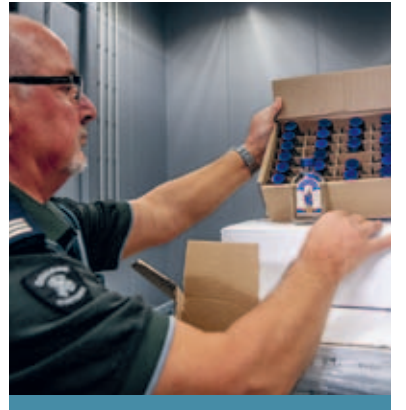
REDACTIE ND nd.nl/nederland BEELD ANP / ROBIN UTRECHT

Douane onderschept wodka, mogelijk voor Kim Jong-un

► ROTTERDAM

De douane heeft in de Rotterdamse haven een container onderschept met ten minste 90.000 flessen wodka, waarvan het sterke vermoeden bestaat dat ze bedoeld waren voor de Noord-Koreaanse leider Kim Jong-un en zijn legertop.

Volgens het *Algemeen Dagblad*, dat de vondst meldde, lag de container in een Chinees schip verstopt onder de romp van een vliegtuig, en nam de douane de container afgelopen vrijdag in beslag in opdracht van het ministerie van Buitenlandse Zaken. De wodka was afkomstig uit Rusland. De krant heeft een reconstructie gemaakt, waaruit blijkt dat de drank in beslag werd genomen in opdracht van het ministerie van Buitenlandse Zaken. Volgens de papieren was de container op weg naar een Chinees bedrijf, maar de douane zou het vermoeden hebben gehad dat Noord-Korea de eigenlijke bestemming was. De Veiligheidsraad van de Verenigde Naties heeft sancties opgelegd aan Noord-Korea. Onder de sancties valt een verbod op de invoer van luxegoederen, waaronder sterke drank, zoals wodka.

De onderschepte lading bevat wodka.

Minister Sigrid Kaag van Buitenlandse Handel prees iedereen die heeft meegewerkt aan de inbeslagname van de container met verboden handelswaar. Zij noemde het belangrijk dat de sancties gehandhaafd worden. 'Het is dus volkomen terecht dat de douane die container uiteindelijk van boord heeft gehaald', zo citeerde het AD haar. <

REDACTIE VK nd.nl/nederland

DREIGDICHTER VOOR RECHTER

► ARNHEM

De universiteit van Wageningen probeert donderdag bij de rechtbank in Arnhem een contactverbod af te dwingen voor een man die een paar jaar geleden werd afgewezen als student en sindsdien de instellingen en personeel lastigvalt met mails met beledigingen, scheldpartijen en bedreigingen. Een deel van de mails is in dichtvorm opgesteld. Dat bevestigt een woordvoerder van de Wageningen University & Research na berichtgeving in *de Gelderlander*. Volgens de woordvoerder heeft de man een paar jaar geleden verschillende keren geprobeerd bij de universiteit aangenomen te worden voor verschillende opleidingen, maar werd hij afgewezen omdat hij niet de juiste vooropleiding had. 'Het ging hem niet om een specifieke studie, maar hij wilde gewoon bij ons binnenkomen.' Na de afwijzing begonnen de bedreigingen. 'Dat gebeurt per mail, maar ook via alle vormen van de moderne media, Twitter, YouTube, Facebook. Het is echt stalking en dat al een paar jaar achter elkaar.' De tirades verschijnen in pieken, aldus de woordvoerder, maar 'gaan alle perken te buiten'.

advertentie

Israël & het Overjordaanse

- ◆ 15-daagse vliegreis v.a. 1499
- ◆ Unieke overnachting bij de bedoeïenen
- ◆ Bezoek verborgen stad Petra
- ◆ Per boot over het Meer van Tiberias
- ◆ Met Goed Idee reisbegeleider
- ◆ Klantbeoordeling: **8,2**
- ◆ Goedideereizen.nl/29734

Gegarandeerd vertrek:
2 mei, 6 juni, 12 september
en 24 oktober

Dé christelijke reisorganisatie

GOED IDEE
REIZEN

goedideereizen.nl ◆ 088-0885 808

NATIONALE INRUILDAGEN

ALLEEN
GELDIG
OP:

Woensdag
27
FEBRUARI
KOOPAVOND

Donderdag
28
FEBRUARI
KOOPAVOND

Vrijdag
1
MAART
KOOPAVOND

Zaterdag
2
MAART

LET OP!
EXTRA LANG OPEN:
KOOPAVONDEN
DEZE WEEK TOT
21.00 UUR!

uw oude meubel meenemen hoeft niet => een foto is voldoende!

350,- Euro

terug voor bijv. deze bank

Geldig op de complete collectie zitmeubelen & interieurs!

Hoe werkt het?

1. Maak een foto van uw oude meubel(stuk)
2. Laat uw foto zien in onze showroom
3. Ontvang op vertoon van uw foto de hoogst mogelijke inruilkorting

Fauteuil Arnage Retrofauteuil in bekleding Vintage als afgebeeld. Leverbaar in diverse kleuren.

SNEL LEVERBAAR

normaal 429,-
nu 279,-

En zelfs op deze
actieprijs krijgt u nog de
HOOGSTE
INRUILKORTING!

Woonlandschap Mexico Industriële hoekbank met sledepoet en stoer stiksel. Aanbieding in stof Supreme. Ook leverbaar in afgebeelde microvezelstof met leerstructuur. Tevens als 3-2-1 zits en in andere hoekopstellingen leverbaar.

normaal 1349,-
nu 899,-

En zelfs op deze
actieprijs krijgt u nog de
HOOGSTE
INRUILKORTING!

2,5+Hoek+2,5+Longchair Lucca Stoere en robuuste hoekcombinatie met brede armlegger in Stofcategorie 1. Leverbaar in een groot aantal kleuren- en stoffencombinaties en naar keuze met contraststiksels. Normaal 1549,- nu 1199,-. Als 2,5+Hoek+2,5:

normaal 1149,-
nu 899,-

En zelfs op deze
actieprijs krijgt u nog de
HOOGSTE
INRUILKORTING!

Compleet interieur Boston millennium oak

normaal 2499,-
nu 1799,-

En zelfs op deze
actieprijs krijgt u nog de
HOOGSTE
INRUILKORTING!

Zelf samen te stellen: alles is ook los leverbaar en in verschillende maten

Multimedia/HIFI-
Dressoir
Eetkamertafel
4 Eetkamerstoelen
Salontafel
**inclusief 3+2 zits
of hoekbankstel**

3+2 zits Toledo
Strakke zitcombinatie
in Supreme inclusief 4
sierkussens. Leverbaar
in een groot aantal
bekledingen en kleuren.

normaal 799,-
nu 599,-

En zelfs op deze
actieprijs krijgt u nog de
HOOGSTE
INRUILKORTING!

WOON square

PARKEREN gratis voor de deur
KIDS CORNER in alle vestigingen

Da's thuiskomen!

Alkmaar
Almere-stad
Amersfoort
Bergen op Zoom
Eindhoven
Heerlen
Middelburg
Nieuwegein
Oosterhout
Oss

Koedijkerstraat 4 - Winkelcentrum Overstad
Videostraat 21 - Bedrijfssterrein Gooisekant
Amsterdamseweg 39 b - Retailpark Amersfoort
Wassenaarstraat 45 - Centrum stad
W. van Konijnenburglaan 1d - Woonblvd De Kade
In de Cramer 76 - Woonboulevard Heerlen
Mortiereboulevard 12 - Woonblvd De Mortiere
De Liesbosch 70 - A12 afslag 18
Beneluxweg 3 - A27 afslag 17, naast McDonalds
Frankenweg 31 - Woonblvd Oss-Oost

Filialen met een **WAS**-blokje hebben zowel woon- als slaapmeubelen

openingstijden deze week

Maandag	: 9.30-21.00 uur	koopavond
Dinsdag	: 9.30-21.00 uur	koopavond
Woensdag	: 9.30-21.00 uur	koopavond
Donderdag	: 9.30-21.00 uur	koopavond
Vrijdag	: 9.30-21.00 uur	koopavond
Zaterdag	: 9.30-17.00 uur	
Zondag	: altijd gesloten	

extra lang open: koopavonden tot 21.00 uur

www.woonsquare.nl

CBW-erkend

klanten vertellen

HENDRO MUNSTERMAN nd.nl/geloof BEELD EPA / DAVID CROSLING

Rechter veroordeelt Pell voor seksueel misbruik

► MELBOURNE

De Australische kardinaal George Pell is door een Australische rechtbank veroordeeld voor seksueel misbruik van twee minderjarigen. Pell is de financiële topman van het Vaticaan en de hoogste katholieke geestelijke die ooit door een civiele rechter is veroordeeld.

De uitspraak van de jury dateert al van 11 december 2018, maar de publicatie ervan, evenals van details over het proces, was tot nu door de rechter verboden. Dit verbod moest de jury beschermen voor invloeden van buitenaf met het oog op een tweede proces dat Pell had moeten ondergaan, maar dat uiteindelijk is afgeblazen.

Pell (77) is veroordeeld voor aanranding van twee koorleden die in de jaren negentig twaalf en dertien jaar oud waren. De geestelijke was op dat moment hulpbisschop van Melbourne, alvorens in 1996 aartsbisschop van dezelfde stad te worden. Het misbruik, inclusief orale seks, zou volgens Australische media hebben plaatsgevonden in de sacristie van de kathedraal. Een van de slachtoffers overleed in 2014 aan een overdosis heroïne. Het andere slachtoffer wil geen media-aandacht, naar eigen zeggen om zijn jonge gezin te beschermen.

Pell hangt een gevangenisstraf van maximaal vijftig jaar boven het hoofd. De exacte straf is echter nog niet bekend. De kardinaal ontkent de aanklachten en zijn advocaten hebben al aangekondigd in hoger beroep te zullen gaan.

Pell staat bekend als een conservatieve kardinaal. Zo ontkende hij in het verleden meermaals de opwarming

De voor misbruik veroordeelde kardinaal Pell verlaat het gerechtsgebouw.

van de aarde en menselijke invloed op het klimaat en heeft hij stevige meningen omtrent homoseksualiteit en vluchtelingen. Hij werd in 2003 door paus Johannes Paulus II tot kardinaal benoemd en paus Franciscus stelde hem in 2013 aan als verantwoordelijke voor de financiële hervorming van het Vaticaan.

toedekken

In 2016 werd Pell al uiterst kritisch verhoord door de Australische onderzoekscommissie over mogelijk toedekken van misbruik door priesters in de jaren zeventig in het Australische bisdom Ballarat, waar hij oorspronkelijk vandaan komt. Hij weigerde toen naar Australië te komen en werd uiteindelijk middels een videoverbinding verhoord. Hij ontken-

de toen van het grootschalige misbruik geweten te hebben.

Vanaf oktober 2016 werd Pell ook zelf misbruik ten laste gelegd en in juni 2017 werd hij formeel in staat van beschuldiging gesteld. Toen heeft paus Franciscus hem op non-actief gesteld als hoofd van het economisch secretariaat in het Vaticaan.

Het Vaticaan laat via interim-woordvoerder Alessandro Gisotti weten de uitspraak van de rechter te respecteren. Het wacht verder het hoger beroep af, wijzend op het recht van de kardinaal om zich tot het uiterste te verdedigen. Tot die tijd blijven de voorlopige kerkelijke maatregelen van kracht die Pell verbieden publiekelijk zijn priesterambt uit te oefenen en contact te hebben met minderjarigen. <

GERHARD WILTS nd.nl/geloof

‘Baptisten VS spelen met emoties seksslachtoffers’

► HOUSTON

Slachtoffers van seksueel misbruik bij de Zuidelijke Baptisten zijn boos over de inperking van het onderzoek naar een groot misbruikschandaal, dat deze maand de grootste protestantse denominatie in de Verenigde Staten in opspraak bracht.

Het bestuur van de Zuidelijke Baptisten (SBC) besloot afgelopen zaterdag geen nader onderzoek te doen naar zeven van de tien beschuldigde kerken; de drie overige kerken lopen kans te worden geroyeerd. Ook riep het bestuur op niet langer publiekelijk kritiek te uiten op kerken, zolang die niet de gelegenheid hebben gehad te reageren op beschuldigingen.

ontzetting

De bekendmaking is door slachtoffers met ontzetting ontvangen. ‘Veel mensen zijn erg boos’, zei Dee Parsons, advocaat van een aantal slachtoffers tegen lokale media. ‘Ik kreeg e-mailberichten waarin slachtoffers zeiden dat met hun emoties wordt gespeeld.’ Bij de Southern Baptists, met 15 miljoen leden en 47.000 gemeenten de

grootste protestantse kerk in de VS, kwam begin februari een groot misbruikschandaal naar buiten. In de afgelopen twintig jaar zijn 380 voorgangers en vrijwilligers beschuldigd van seksueel misbruik. Zij zouden ruim zevenhonderd slachtoffers hebben gemaakt. Begin vorige week eiste SBC-voorzitter James David Greear nader onderzoek naar de handelwijze van tien met name genoemde kerken rond klachten over seksueel misbruik. Hij verklaarde dat er voor het toedekken van misstanden geen plaats mag zijn.

Het overkoepelend kerkbestuur wil minder ver gaan dan zijn voorzitter. In een verklaring liet woordvoerder van het bestuur Ken Alford zaterdagavond weten dat ‘het moeilijk, zo niet onmogelijk, is een rapport over seksueel misbruik op te stellen dat door iedereen met voldoening zal worden ontvangen’. Hij erkende dat de kwestie veel ‘pijn, verdriet en diepe wonden’ heeft veroorzaakt en dat die niet in de doofpot zullen verdwijnen. Hij beloofde dat het kerkbestuur zich inzet voor ieder die getroffen is door het seksueel misbruik. <

REDACTIE ND

3xM wil evangeliseren in Afghanistan

► AMERSFOORT

Met korte films wil zendingsorganisatie 3xM mensen in Afghanistan in aanraking brengen met het goede nieuws van Jezus. Uitzendingen geschieden via satelliet, internet en ether. Daarnaast wil 3xM in het land – 99 procent is er moslim – telefonische nazorg aanbieden. Bekeerlin-

gen moeten vervolgens in hun land het werk voortzetten. Directeur Martien Timmer wil Afghanen via het evangelie hoop geven. ‘We ervaren het als een groot wonder dat God ons openingen geeft de hoop van het evangelie te verspreiden in een land als Afghanistan.’ <

REMCO VAN MULLIGEN nd.nl/geloof BEELD EPA / WILL OLIVER

Geen verplichte dienst meer in Engelse kerken

...De Church of England schrapt een regel uit de zeventiende eeuw, die stelt dat op zondag in alle kerken een viering moet plaatsvinden.

...Dit moet de taak van priesters verlichten en kerken ruimte geven voor samenwerking.

► LONDEN

Sommige Engelse priesters werken in een parochieverband met wel twintig kerken. Een eeuwenoude regel in de Church of England bepaalde dat in al die kerken elke zondag de heilige communie moet worden gevierd en daarnaast iedere dag een ochtend- en avondgebed moet plaatsvinden. Ook als er maar een handvol gelovigen aanwezig is. Deze eisen zijn nu geschrapt.

Vooral krimpende parochies op het platteland zijn hiermee geholpen. Hier bestaat al een praktijk waarbij de vieringen rouleren tussen diverse kerken. Parochies moeten zich echter in kerkrechtelijke bochten wringen en van de bisschop speciale dispensatie krijgen om dat te kunnen doen. Dat hoeft nu niet meer. De synode van de Church of England stelde vorige week als nieuwe regel

vast dat in elk parochieverband in minstens één kerk een viering moet plaatsvinden. De verandering kon rekenen op zo goed als unanieme steun, maar moet nog wel door koningin Elizabeth – het hoofd van de Engelse kerk – bekrachtigd worden. Dit lijkt op de regel in het rooms-katholieke aartsbisdom Utrecht, dat in elke parochie een ‘eucharistisch centrum’ aanwijst. Daar is elke week een eucharistieviering, terwijl andere kerken soms dicht zijn of een ander soort viering hebben.

groot parochieverband

Een andere parallel met Nederland is dat in de Church of England steeds meer kerken deel uitmaken van een groot (gefuseerd) parochieverband. In 1960 gold dit in Engeland nog maar voor 17 procent van de kerken, tegenwoordig is dat echter 71 procent. Vooral op het platteland bestaan er grote parochies. ‘De zondagse eredienst blijft centraal staan in de Church of England’, licht een woordvoerder van de kerk toe. ‘Deze aanpassing is bedoeld om het makkelijker te maken voor parochies met veel kerken de diensten te laten rouleren tussen diverse kerken.’ <

Voor krimpende parochies op het Engelse platteland, zoals in Faversham (foto), is samenwerking een uitkomst.

ANP nd.nl/buitenland

Trump en Kim klaar voor top

► HANOI

De Amerikaanse president Donald Trump is dinsdagavond aangekomen in Vietnam. Hij houdt daar zijn tweede top met de Noord-Koreaanse leider Kim Jong-un, die eerder al per trein arriveerde.

De leiders hadden vorig jaar hun eerste historische topontmoeting in Singapore. Ze spreken elkaar woensdag en donderdag opnieuw. De Amerikanen willen dat de Noord-Koreanen hun atoomprogramma ontmantelen, terwijl Noord-Korea wil dat de internationale sancties worden opgeheven.

Trump benadrukte zondag nog dat hij Noord-Korea niet wil opjagen. Hij zei het vooral belangrijk te vinden dat het stalinistisch bestuurde land geen wapentesten uitvoert. 'Ik wil niemand opjagen. Ik wil gewoon geen testen. Als er geen testen plaatsvinden, zijn we blij', zei de Amerikaanse president. Noord-Korea voerde in september 2017 voor het laatst een nucleaire test uit. Twee maanden later volgde de laatste test van een intercontinentale ballistische raket. China roept zowel Trump als Kim Jong-un op om elkaar tegemoet te komen bij hun tweede topperleg, zei een woordvoerder van het Chinese ministerie van Buitenlandse Zaken. Beide partijen zouden 'elkaar halwege moeten ontmoeten en oog moeten hebben voor de redelijke zorgen die over en weer leven'.

trein

De Noord-Koreaanse leider Kim Jong-un kwam dinsdagochtend aan in Vietnam. Hij arriveerde per trein op het station van de grensplaats Dong Dang. Daar kreeg de dictator van zijn Vietnamese gastheren een warm welkom. Kim liep na zijn aankomst over een rode loper, terwijl een militaire erewacht de wapens presenteerde. Hij stapte vervolgens in een zwarte limousine. Lijfwachten renden naast dat voertuig, terwijl het wegreed. De 170 kilometer lange rit naar Hanoi ging gepaard met strenge veiligheidsmaatregelen. Veiligheidstroepen in gepantserde voertuigen bewaakten de route. In de Vietnamese hoofdstad stonden juichende mensen aan de kant van de weg om de dictator te verwelkomen. <

BEN VAN RAAIJ / VK nd.nl/buitenland BEELD EPA / JAIPAL SINGH

India en Pakistan op weg naar

...India heeft dinsdag een lucht-aanval uitgevoerd in Pakistan als vergelding voor een terroristische aanslag in Indiaas Kashmir, met onduidelijk resultaat.

...Het is een nieuwe escalatie in het conflict tussen de aartsrivalen – en kernmachten, maar vooralsnog blijft het vooral wapengekletter.

► AMSTERDAM

Dit staat vast: dinsdagochtend tegen vier uur plaatselijke tijd voerden twaalf Indiase Mirage-bommenwerpers een aanval uit op een doelwit bij Balakot in de Pakistaanse provincie Khyber Pakhtunkhwa. Zo'n tachtig kilometer diep in vijandelijk lucht-ruim en vijftig kilometer van de bestandslijn in Kashmir, het gebied in de Himalaya dat India en Pakistan elk deels bezetten en geheel claimen. Over het effect van de luchtaanval verschillen de partijen van mening. Volgens India werd een van de grootste terroristische trainingskampen in Pakistan volledig verwoest, met een 'groot aantal' of zelfs 300 doden. Volgens Pakistan werden de Indiase vliegtuigen direct verjaagd, waarbij ze nog net vier bommen hadden kunnen laten vallen. Niet bij een 'vermeend terroristenkamp', maar in onbewoond bosgebied, met nul schade en nul slachtoffers als gevolg.

vijfde oorlog?

Ondanks deze diametraal tegengestelde lezingen van het gebeurde is de vraag: steeven India en Pakistan op hun vijfde oorlog af? De Indiase aanval was ruimschoots aangekondigd, als een vergelding voor de zelfmoordaanslag van 14 februari in Pulwama, Kashmir, waarbij veertig Indiase militairen om het leven kwamen. De aanslag, de dodelijkste in Kashmir in dertig jaar, werd opgeëist door de islamitische separatistische beweging Jaish-e-Mohammad. Hoewel Pakistan de aanslag veroordeelde en betrokkenheid ontkende, gaf India het buurland meteen de schuld en zwoer het wraak. De exploitant van het getroffen trainingskamp, Jaish-e-Mohammad, is een aan al-Qaeda gelieerde groepering die eind 2001 samen met een andere groep Lashkar-e-Taiba een aanslag pleegde op het Indiase parlement en sindsdien op de internatio-

Indiase mensen schreeuwen patriottische leuzen en vieren de aanval van twaalf Indiase bommenwerpers op een doelwit in Kashmir. India en Pakistan bezetten beide een deel van dit gebied en voerden er oorlogen om.

nale terreurlijsten staat. Hoewel de beweging ook in Pakistan verboden is, kan zij er ongemoeid opereren. Volgens India is JeM een creatie van het Pakistaanse leger, bedoeld om onrust te stoken in Indiaas Kashmir. India presenteerde zijn luchtaanval als een noodzakelijke 'pre-emptive strike', omdat er aanwijzingen zouden zijn dat in het kamp nieuwe aanslagen werden voorbereid. Het be-

langrijkste doel lijkt echter het opkrikken van de populariteit van de Indiase premier Narendra Modi. Die staat er aan de vooravond van de landelijke verkiezingen in mei in de peilingen niet goed voor. De banengroei stagneert, er is een landbouwcrisis en zijn hindoe-nationalistische BJP heeft al drie regionale verkiezingen verloren. Modi zocht dus een thema om de kiezer te raken, een afleidings-

manoeuvre voor de kwakkelende economie.

twistappel

De eeuwige strijd tegen aartsvijand Pakistan en de separatisten in Kashmir zijn daar geknipt voor. Kashmir is de grote twistappel tussen India en Pakistan. Het overwegend islamitische prinsdom belandde bij de dekolonisatie en deling van Brits-

BLOGS EN BLADEN

TILLY DODDS nd.nl/buitenland

■ HET LEIDERSCHAP VAN DE VS

Sinds de Tweede Wereldoorlog zijn de Verenigde Staten in brede kring beschouwd als een wereldleider van wie het leiderschap gunstig is, zowel voor de wereld als voor de veiligheid van de VS. Uit onderzoek van de Eurasia Group Foundation (EGF), waarover *Time* deze week schrijft, blijkt echter dat de Amerikanen – ongeacht welke partij zij aanhangen – nu de voorkeur geven aan een buitenlands beleid dat weerstand biedt tegen het verstrikt raken in buitenlandse aangelegenheden en de bijbehorende verplichtingen. De Amerikaanse politici hebben de bevolking er niet van kunnen overtuigen dat zij de kosten moeten dragen van machtsuitoefening in het buitenland.

In antwoord op de vraag waarmee de VS de vrede het beste zouden kunnen dienen, zei 34 procent dat die zich dan zouden moeten richten op de noden in eigen land en de gezondheid van de Amerikaanse democratie. Slechts 18 procent noemde het bevorderen en verdedigen van de

democratie wereldwijd als de beste manier. Niet dat de Amerikanen zich uit de wereld willen terugtrekken, maar een meerderheid kan zich vinden in een Amerika dat zich niet gebonden acht aan de verantwoordelijkheid om de problemen van andere volkeren op te lossen. Die opvatting wijkt nogal af van wat 45 deskundigen op het gebied van buitenlandse politiek in de afgelopen drie jaar in tal van artikelen in het blad *Foreign Affairs* hebben verkondigd. Volgens 47 procent van hen kan er geen wereldwijde vrede zijn zonder actief Amerikaans leiderschap.

■ OOK DENEMARKEN BOUWT EEN HEK

Denemarken bouwt een hek langs de grens met Duitsland – niet om vluchtelingen te weren, maar om de Afrikaanse varkensgriep buiten te houden. Als die voor mensen ongevaarlijke ziekte Denemarken bereikt, loopt de Deense agrarische sector gevaar. Het land telt driemaal zoveel varkens als mensen en de varkenssector biedt werk aan 30.000 personen. Volgens Jens Munk Ebbesen van de Deense Landbouw- en Voedselraad zal de export van varkensvlees naar de VS, China en Japan stil komen te liggen als de ziekte Denemarken bereikt, meldt *The Economist*. Maar volgens critici doet de afscheiding meer kwaad dan goed. Volgens Bo Oksnbjerg van het Wereld Natuur Fonds in Denemarken verstoort het hek, dat tot een halve meter onder de grond reikt, de dieren- en plantenwereld. Ook kunnen besmette varkens nog altijd het land binnenzwemmen. Wat volgens hem wel helpt, is strikte naleving van regels op het gebied van desinfectie en het verwijderen van karkassen.

ANP

Strijd op Instagram om atoomakkoord

► TEHERAN

De strijd tussen voor- en tegenstanders in Iran van het nucleaire akkoord wordt volop gevoerd op de sociale media. Bood minister van Buitenlandse Zaken Mohammad Javad Zarif maandag nog op Instagram zijn ontslag aan, dinsdag staken aanhangers van president Hassan Rohani de minister een hart onder de riem door op hetzelfde medium te suggereren dat de president het aangeboden ontslag verwerpt. Maar het Instagramaccount waarop dit gebeurde was van zijn aanhangers, niet van de president zelf. Zarif, opgeleid in de VS, geldt als de architect van het nucleaire akkoord in 2015. <

SANNE VAN GRAFHORST nd.nl/buitenland BEELD AFP / JOHAN ORDONEZ

vijfde oorlog?

KASHMIR

Indië grotendeels in de boedel van India. Pakistan en India claimen het echter beide in zijn geheel en voerden er tweemaal oorlog om. Sinds 1989 woedt er een volksofstand voor zelfbeschikking dan wel aansluiting bij Pakistan die door India met aanzienlijk militair geweld wordt onderdrukt.

'Ik kan u ervan verzekeren dat India in veilige handen is', riep premier Modi na de luchtaanval dinsdag tijdens een verkiezingsbijeenkomst in Rajasthan, staand voor een fotocollage met de portretten van de veertig omgekomen slachtoffers van de aanslag in Pulwama. 'Vandaag is een dag om eer te bewijzen aan India's moedige harten. Ik zweer dat ik het land nooit zal laten buigen.' De opzet lijkt te werken. Het geclaimde succes van de Indiase luchtaanval leidde gisteren tot gejuich op straat in diverse steden. De natie schaarde zich achter haar strijdkrachten. 'Een trots moment voor een onverslaanbaar Bharat (India)', kopte de krant *Times Now*. 'Ik groet de piloten van de Indiase luchtmacht', twitterde oppositieleider Rahul Gandhi. Het feit dat de regering in staat blijkt de Pakistanen een lesje te leren, zal de electorale steun voor Modi doen groeien, verwacht analist Sanjay Kumar van denktank CSDS. Dit neemt niet weg dat er risico's kleven aan verdere escalatie. Pakistan

heeft woedend gereageerd op de Indiase aanval (premier Imran Khan sprak van ongevraagde agressie voor 'binnenlandse consumptie') en aangekondigd dat het zal terugslaan. 'Nu is het jullie beurt om op onze respons te wachten', aldus een legerwoordvoerder. De vraag is hoe India dan weer reageert.

terughoudendheid

Regionale supermacht China roept intussen op tot terughoudendheid. Terrorisme is een wereldwijd probleem en de bestrijding ervan vereist samenwerking tussen landen, liet Peking weten. China heeft veel geïnvesteerd in de China-Pakistan Economic Corridor, een handelsroute die pal langs Pakistaans Kashmir loopt, door eveneens betwist gebied. China heeft ook geen behoefte aan een oorlog vlakbij zijn toch al onrustige islamitische provincie Xinjiang. Gelukkig hebben ook Modi noch Khan belang bij een oorlog. Als hun achterban de eigen leider gelooft, kunnen de gemoederen kalmeren. Alleen mag er dan niks misgaan. Feit blijft immers dat India en Pakistan nucleaire mogelijkheden zijn. Om die reden noemde de voormalige Amerikaanse president Bill Clinton, die in 1999 wist te voorkomen dat een eerdere crisis over Kashmir in een kernoorlog ontaardde, de Line of Control de gevaarlijkste grens ter wereld. <

Congres stemt over amnestie oorlogsmisdadigers Guatemala

...Het Congres van Guatemala stemt woensdag over een voorstel om misdadigers uit de burgeroorlog amnestie te verlenen.

...Alle vooruitgang van de afgelopen jaren zou daarmee in één klap teniet gedaan worden, waarschuwen de Verenigde Naties en mensenrechtenorganisaties.

► GUATEMALA-STAD

Voor de inwoners van Guatemala stond maandag 25 februari in het teken van herdenken. Elk jaar brengt het land op die dag een eerbetoon aan de 200.000 mensen die het leven lieten als gevolg van de burgeroorlog die zich tussen 1960 en 1996 afspeelde. In die periode stonden de regering en linkse guerrillagroepen tegenover elkaar. Het dieptepunt van de strijd vond in de jaren tachtig plaats, toen het leger complete Mayadorpen uitroeide, omdat het de bevolking ervan verdacht samen met de guerrilla's te vechten. De herdenking van het verwoestende conflict was dit jaar extra beladen. Naast het eren van hun overleden familieleden en vrienden, protesteerden inwoners tegen een voorgestelde wetswijziging die ervoor dreigt te zorgen dat de moordenaars van hun geliefden op vrije voeten komen. Woensdag stemt het Guatemalteekse Congres voor de tweede keer over het voorstel om de huidige Nationale Verzoeningswet, die aan het eind van de oorlog in werking werd gesteld, aan te passen. Momenteel worden onder die wet alleen mensen vrijgepleit die tijdens het conflict een politieke misdaad hebben begaan. In de nieuwe opzet wordt ook amnestie verleend aan degenen die zich schuldig hebben gemaakt aan buitengerechterlijke executies, martelingen en seksueel misbruik. In totaal moet het Congres drie keer een stem uitbrengen. Komt de wet erdoor, dan staan alle voor oorlogsmisdaden veroordeelde personen binnen 24 uur op vrije voeten. Ook worden dan alle lopende onderzoeken per direct gestaakt.

straffeloosheid

Onder oud-militairen, die zich ook in de partij van president Jimmy Mora-

Familieleden van de slachtoffers van de burgeroorlog in Guatemala protesteren tegen de vrijlating van degenen die hun geliefden ombrachten.

les bevinden, vindt het voorstel weerklink. Voor nabestaanden van de slachtoffers van de burgeroorlog is het echter een klap in het gezicht. Zij willen juist dat meer daders berecht worden en vrezende wraakacties van veroordeelden die in de gevangenis zijn beland. 'Nee tegen het corrupte amnestieproject, nee tegen straffeloosheid', scandeerden honderden betogers maandag tijdens een mars door Guatemala-Stad. 'Dit is een terugkeer naar het gevecht', zegt Ana Lucrecia Molina Theissen tegen de *Los Angeles Times*. De Guatemalteekse zette jarenlang alles op alles om degenen voor het gerecht te slepen die tijdens de oorlog haar zus misbruikten en haar broer ontvoerden. Wanneer het Congres voor de wijziging stemt, hebben de vier militairen die in mei 2017 voor de misdaden werden veroordeeld, niet lang achter de tralies hoeven zitten. Theissen: 'We hebben 36 jaar geleden en als we zien hoe het gerecht zo wankelt, voelen we ons opnieuw slachtoffer.'

vooruitgang

Ook Michelle Bachelet, de hoge VN-commissaris voor mensenrechten, heeft het voorstel veroordeeld. In een verklaring waarschuwt ze dat de wetswijziging 'oude wonden zal openrijten en het vertrouwen van de slachtoffers in de staat en zijn instel-

lingen zal vernietigen'. Bovendien, voegt ze eraan toe, doet de regering hiermee de vooruitgang teniet die het land heeft gemaakt op het gebied van geweld en straffeloosheid. In 2013 deed Guatemala de wereld verstellen staan door als eerste een ex-staatshoofd te veroordelen voor genocide. Tussen 2008 en 2018 zijn bovendien nog dertig anderen, voornamelijk oud-militairen, voor oorlogsmisdaden achter de tralies beland. Toch is het niet de eerste keer dat de huidige regering stappen zet die de vooruitgang van het land ondermijnen.

Zo verklaarde president Morales VN-functionaris Iván Velásquez, het hoofd van de Internationale Commissie tegen Straffeloosheid in Guatemala (CICIG), in augustus 2017 tot persona non grata. De CICIG onderzoekt onder meer of Morales zijn campagne financierde met illegaal verkregen geld. Het Hooggerechtshof wist de uitzetting van Velásquez te voorkomen. In januari deed Morales daarop een poging om de hele commissie het land uit te zetten. Ook dat mislukte. Veel tijd om verandering te brengen, heeft de CICIG echter niet meer. Eerder maakte Morales al bekend het mandaat van de commissie niet te verlengen wanneer het in september afloopt. <

TOM VENNINK / VK nd.nl/buitenland BEELD INSTAGRAM

DOCHTER VAN PUTINS WOORDVOERDER STAGIAIR IN EUROPARLEMENT

► STRAATSBURG

Er loopt een nieuwe stagiair rond in het Europees Parlement: de dochter van Vladimir Putins woordvoerder. Verschillende Europarlementariërs zien haar aanstelling als een veiligheidsrisico. Elizaveta Peskova, de 21-jarige dochter van Putin-woordvoerder Dmitri Peskov, is aangesteld door Aymeric Chauprade, een rechts-nationalistische Europarlementariër uit Frankrijk. Nieuwssite Radio Free Europe kwam haar naam tegen op Chauprades EU-pagina. Chauprade, een voormalig adviseur van Marine Le Pen, houdt zich in het parlement bezig met het Rusland-beleid van de EU. Hij is lid van de

buitenlandcommissie en van een commissie voor veiligheid en defensie. Ook zit hij in de commissie voor de relaties tussen de EU en Rusland. Als stagiair met een toegangspasje voor het Europees Parlement heeft Peskova sinds november toegang tot openbare commissievergaderingen, het intranet van het parlement en tot besloten bijeenkomsten van de eurosceptische EVDD-fractie waar Chauprade lid van is. Commissievergaderingen achter gesloten deuren kan Peskova niet bijwonen. Vertrouwelijke documenten mogen stagiairs ook niet inzien. Verschillende Europarlementariërs

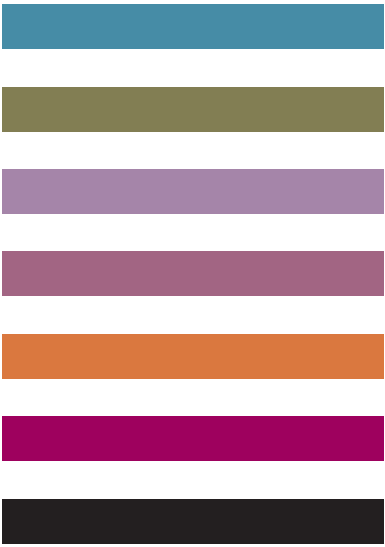
Elizaveta Peskova

hebben verbluft gereageerd op Peskova's aanstelling. 'Dit is een schending van algemene veiligheidsvoor-

schriften van het Europees Parlement', zo zei de Letse Europarlementariër Sandra Kalniete van de christendemocratische Europese Volkspartij, de grootste fractie in het parlement. Haar Litouwse collega Petras Austrevicius van de liberale fractie sprak van 'een heel grote schande' voor het Europees Parlement. Chauprade noemde de ophef dinsdag in interviews 'samenzweerderige russofobie'. 'Ik maak verschil tussen een persoon en diens familie. Dat zijn onze westerse waarden.' De Fransman, een voorstander van Ruslands annexatie van de Oekraïense schiereiland de Krim in 2014,

zegt dat Peskova's stage geaccordeerd is door de personeelsdienst van het parlement. Peskova houdt zich volgens hem niet alleen bezig met Europees beleid voor Rusland, maar ook met beleid voor onder meer Senegal en Marokko. Ze zou duizend euro per maand verdienen, net zo veel als andere stagiairs, en krijgt een onkostenvergoeding voor het gereis tussen Brussel en Straatsburg. Dmitri Peskov, sinds 2000 Putins woordvoerder, is verbaasd over de Brusselse ophef rondom zijn dochter. 'We hebben het over een gewone student en een gewone stage.'

NL

Marokko-instituut krijgt een definitieve subsidie

Het Nederlands Instituut in Marokko (NIMAR) in Rabat krijgt een structurele subsidie van het ministerie van Onderwijs, maakte de Universiteit Leiden, eigenaar van het instituut, bekend. Het gaat om een jaarlijks bedrag van 600.000 euro. Het instituut biedt in Nederland ingeschreven studenten de mogelijkheid om kennis op te doen van de Marokkaanse talen, cultuur, godsdienst, de Arabische wereld en West-Afrika. <

BEELD EPA

Vrienden wijzen naar B. bij verkeersdrama

Vrienden en bekenden hebben de twintigjarige Siem B. uit Oudesluis (Noord-Holland) aangewezen als bestuurder van de Peugeot 206 die vorig jaar op 1 september betrokken was bij het verkeersdrama in Anna Paulowna, waarbij drie tieners om het leven kwamen. Onder hen is zijn voormalige vriendin, die naast hem in de auto zegt te hebben gezeten. Dit bleek dinsdag tijdens de strafzaak tegen B. <

Nederlander is in de Cariben doodgeschoten

Een 55-jarige Nederlander is doodgeschoten in de Dominicaanse Republiek, waar hij woonde. Zijn stoffelijk overschot werd dinsdag gevonden in de buurt van zijn woonplaats Puerto Plata, aan de noordkant van het land. Er is nog niemand opgepakt en een motief is ook nog niet bekend. <

Zoon gestraft voor hulp bij zelfdoding vader

De rechtbank Limburg heeft dinsdag een 48-jarige man veroordeeld tot een voorwaardelijke gevangenisstraf van drie maanden wegens het geven van hulp bij de zelfdoding van zijn vader op 25 november 2016 in Kerkrade. De vader oefende druk uit op zijn zoon hem te helpen bij de zelfdoding. De zoon kwam daaraan tegemoet zonder een arts te spreken. <

Man (72) vast vanwege kindermisbruik Nepal

Een 72-jarige man uit Amstelveen is op Schiphol opgepakt, omdat hij in Nepal kinderen zou hebben misbruikt. Bij zijn aanhouding, die vorige week plaatsvond maar dinsdag pas werd bekendgemaakt, vond de marechaussee kinderporno op zijn mobieltje. Vanuit Nepal was informatie gekomen dat de Amstelvener daar jonge jongens zou hebben misbruikt. Hulporganisatie Terre des Hommes tipte de Nederlandse politie toen de man naar Nederland kwam. <

Cel voor verhandelen meisje op parkeerplaats

Een 48-jarige sociotherapeut uit Steenwijk is dinsdag door de rechtbank in Zwolle veroordeeld tot tweehalf jaar cel voor het verhandelen van een zestienjarig meisje. Hij bood haar op een parkeerplaats aan voor seks. Hij had ook 836 kinderpornografische foto's en filmpjes van haar. Deze foto's stuurde hij naar potentiële klanten. <

Februari-record in De Bilt opnieuw gebroken

Het kersverse temperatuurrecord in De Bilt voor februari is na één dag alweer gebroken, meldde Weeronline. Maandag werd het maandrecord flink aangescherpt naar 18,3 graden. Het record stond op 17,3 graden, gemeten op 28 februari 1959. Dinsdagmiddag is het met 18,9 graden nog net iets warmer geworden dan maandag. <

Kaag geeft 2 miljoen voor vredesproces Jemen

Het kabinet geeft 2 miljoen euro aan de Verenigde Naties om het vredesproces in Jemen te ondersteunen. Dat heeft minister Sigrid Kaag (Ontwikkelingssamenwerking) in Genève laten weten tijdens een internationale conferentie over de situatie in het Arabische land. In Jemen woedt al vier jaar een burgeroorlog, waarbij de regering steun krijgt van Saudi-Arabië en rebellen uit Iran. De VN spreken van de grootste humanitaire crisis ter wereld. <

BEELD ANP

Meer zware ongevallen op het werk gesignaleerd

Werknemers lopen meer gevaar op de werkvloer. Vorig jaar waren er 4368 arbeidsongevallen, waarbij 71 mensen om het leven kwamen. Een jaar eerder vielen er 54 doden bij 4212 ongevallen. De meeste dodelijke ongelukken gebeurden in de bouw, handel en industrie en in vervoer en opslag. In 2014 gebeurden er nog 3437 arbeidsongevallen. Het aantal meldingen steeg in een paar jaar tijd dus met ruim een kwart. <

Uitbreiding Lelystad Airport: 47 procent voor

Bijna de helft van de inwoners van Gelderland, Flevoland en Overijssel (47 procent) is positief of zeer positief over de plannen om Lelystad Airport uit te breiden. Dat blijkt uit een enquête die drie regionale omroepen in die provincies hebben laten uitvoeren door Right Marktonderzoek. In de drie provincies is 21 procent van de ruim 1200 ondervraagden tegen de uitbreidingsplannen. <

BEELD ANP

Zware medicijnen zijn op web te bestellen

Iedereen kan, zonder controle van een arts, receptmedicijnen via internet kopen. Dat concludeert de Consumentenbond na onderzoek. De bond bestelde bij twaalf aanbieders twintig receptmedicijnen zonder doktersvoorschrift, zoals antibiotica, kalmeringsmiddelen en kankermedicijnen. Zestien medicijnen werden bezorgd, vanuit Nederland, Groot-Brittannië, Zwitserland, India en Singapore. <

EU

Massagraf van nazi's ontdekt in Wit-Rusland

In Wit-Rusland is een massagraf ontdekt uit de Tweede Wereldoorlog met de lichamen van honderden Joden. Bij de bouw van appartementen in het centrum van Brest, vlak bij de grens met Polen, stuitten bouwvakkers op de overblijfselen. Soldaten zijn ingezet om de resten van de vermoorde Joden te ruimen. De Joden krijgen een nieuw graf in het noorden van Brest, heeft het stadsbestuur voorgesteld. <

President Macron neigt naar belastingverlaging

De Franse president Emmanuel Macron heeft dinsdag volgens de krant *Le Figaro* gezegd dat hij 'tamelijk welwillend' staat tegenover een besluit de belasting sneller te verlagen. Dat zou een voortvloeisel kunnen zijn van het nationale debat dat tot half maart wordt gehouden om een einde te maken aan het protest van de 'gele hesjes'. <

Premier van België is 'perplex' over VN-kritiek

De Belgische premier Charles Michel is 'perplex' over de 'agressieve en offensieve toon' in een VN-rapport over het koloniale verleden van het land in Afrika. Het koloniale verleden is voer voor academici, zei hij in het parlement naar aanleiding van de oproep van de werkgroep aan de Belgische regering om excuses aan te bieden voor de wreedheden tijdens de overheersing van Congo tussen 1908 en 1960. <

Duitse man vergeet zijn Picasso-vaas in de trein

Een Picasso-vaas van keramiek is in Duitsland spoorloos verdwenen, nadat een man het waardevolle kunstvoorwerp in de trein had laten liggen. De 76-jarige man liet bij het overstappen een grote boodschappentas in de treincoupé achter. Nog op het perron merkte hij zijn vergeetachtigheid op en lichtte het spoorwegpersoneel in, dat de conducteur opbelde. Die doorzocht onmiddellijk de trein, maar de tas werd niet gevonden. <

Hoofd van 800 jaar oude mummie gestolen

Vandalen hebben het hoofd van een achthonderd jaar oude mummie meegenomen uit een kerk in Dublin. Ook 'ontheiligden' zij de stoffelijke resten van meerdere andere personen, meldde de Anglicaanse Kerk in Ierland. De nog onbekende daders drongen volgens de politie afgelopen weekend de crypte binnen van St. Michan's Church uit 1095, een populaire toeristische attractie in de Ierse hoofdstad. Zij hebben daar een ravage aangericht. <

Celstraf voor ex-minister Israël vanwege spionage

Een Israëlische oud-minister die spioneerde voor Iran is veroordeeld tot een gevangenisstraf van elf jaar. Gonen Segev bekende dat hij vijf jaar lang informatie doorsluisde naar de Iraniërs, zei aanklager Geula Cohen buiten de rechtbank in Jeruzalem. Het is onduidelijk waarom de oud-minister spioneerde voor Iran, de aartsvijand van zijn land. <

BEELD EPA

‘Vulgaire’ popmuziek aan banden in West-Java

Zenders in de Indonesische provincie West-Java mogen sommige Engelstalige liedjes overdag niet meer uitzenden. De autoriteiten hebben 85 nummers met 'volwassen' teksten of beelden op een zwarte lijst gezet. Het gaat volgens een lid van de verantwoordelijke provinciale omroepcommissie om nummers en videoclipps met 'bepaalde obsceniteiten, seks en drugs'. <

President Maduro gijzelt journalisten

De Venezolaanse president Nicolás Maduro heeft maandag meer dan twee uur leden van een nieuwsteam van het Spaanstalige televisiestation Univision tegen hun wil vastgehouden. Volgens Univision vielen de vragen die journalist Jorge Ramos stelde tijdens een interview met Maduro verkeerd, waarop zijn team vastgenomen werd. <

€

Fiat steekt miljarden in Amerikaanse fabrieken

Fiat Chrysler trekt 4,5 miljard dollar uit voor onder meer het maken van nieuwe Jeep-modellen en het oprukken van de export van pick-upmerk Ram. Door de investering in diverse Amerikaanse fabrieken krijgt het autoconcern er in de staat Michigan zeker 6500 banen bij. De Italiaans-Amerikaanse autobouwer doet het de laatste tijd goed in Noord-Amerika. <

Fed-baas bezorgd over kwesties buiten VS

De Amerikaanse economie staat er goed voor. Maar ontwikkelingen in het buitenland, zoals groeivertragingen in Europa en China, en onzekerheden rond de brexit zetten wel een rem op de ontwikkelingen. Dat is de boodschap die Fed-baas Jerome Powell meegeeft aan het Amerikaanse Congres. <

BEELD AFP

Luchtvaartmaatschappij Insel Air is failliet gegaan

Luchtvaartmaatschappij Insel Air is failliet. Het hof in Willemstad op Curaçao heeft dat dinsdag bepaald in hoger beroep. Het hof weigerde het schuldeisersakkoord rond het Curaçaose bedrijf goed te keuren. Daarmee komt na bijna dertien jaar een einde aan de vluchten van Insel Air tussen Curaçao, Aruba en Bonaire. <

LG wil geld van Philips voor beeldbuisboete

Elektronicaproductent LG Electronics wil miljoenen van Philips. De Zuid-Koreaanse onderneming heeft het medisch technologiebedrijf daarvoor aangeklaagd in Seoul, blijkt uit het jaarverslag van Philips. De zaak draait om een miljoenenboete die beide bedrijven in 2012 moesten betalen aan de Europese Commissie vanwege deelname aan een beeldbuiskartel. LG werkte ten tijde van dat kartel samen met Philips aan televisieschermen. De Koreanen vinden dat ze proportioneel te veel hebben betaald. Ze claimen nu 64,6 miljoen euro van Philips. Wanneer de zaak dient, is nog niet bekend. <

Gemiddelde woningprijs doorbreekt grens 3 ton

De gemiddelde verkoopprijs voor een bestaande woning is in januari voor het eerst door de grens van 300.000 euro gebroken. In doorsnee werd een huis in de eerste maand van het jaar voor 302.157 euro van de hand gedaan, meldt het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Huizenkopers hebben al jaren te maken met almaar stijgende prijzen. Gemiddeld was een koophuis 8,7 procent duurder dan een jaar eerder. Het aantal verkochte huizen daalt. <

- “Rule Britannia, Britannia rule the waves..” -

KLAAS-WILLEM DE JONG • docent kerkrecht aan de Protestantse Theologische Universiteit nd.nl/opinie

AL EEUWEN WORSTELLEN MET DOOP

...De ontstaansgeschiedenis van de doopvragen is lang en vol conflicten.

Theoloog Erik de Boer (*Nederlands Dagblad* 15 februari) houdt een weloverwogen en genuanceerd pleidooi om in de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt terug te keren naar het collectieve van de oude doopvraag: ‘Belijdt u dat onze kinderen, ook al zijn zij in zonde ontvangen en geboren ... toch in Christus zijn geheiligd?’ Hij analyseert scherp dat een deel van de onvrede weleens het gevolg zou kunnen zijn van een al te sterke concentratie op het ene kind dat gedoopt wordt.

Wij zijn de eersten niet die met deze vragen worstelen. De wordingsgeschiedenis van de doopvragen is lang en vol conflicten. De oorsprong van het Nederlandse doopformulier is terug te voeren op de theoloog Datheen (1566), die op zijn beurt in belangrijke mate gebruikmaakte van Duitse originelen. De eerste doopvraag, waar het in de discussie over de doopliturgie nu in

het bijzonder om gaat, heeft de tijd goed doorstaan, al zijn er ook in de zestiende eeuw de nodige variaties van bekend. Het is in verband met de lopende discussie aardig om te zien, hoe men kennelijk ook ruim vier eeuwen terug al heeft geworsteld met de kwestie die nu aan de orde is.

kerkelijk gezag

De nationale synode van 's-Gravenhage stelde in 1586 een herziene versie van het doopformulier vast. Volgens sommigen is dit zelfs de laatste synode geweest in de zestiende en zeventiende eeuw die dit formulier kerkelijk vaststelde. Van de Synode van Dordrecht 1618-'19 weten we dat althans lang zo zeker niet. Daarmee heeft de Haagse versie een zeker kerkelijk gezag. De synode van 1586 bracht in een oudere versie uit 1580 twee belangrijke wijzigingen aan. In de eerste plaats formuleerde ze niet ‘onze kinderen’, maar ‘wy ende onsen kinderen’. Dat klinkt al heel anders. Het versterkt het ‘onse’ in ‘onze kinde-

ren’. Zij staan niet los van ons, ze zijn (ook) van ons. Met andere woorden: in deze vraag zeggen wij ook iets over onszelf. Dat deze wijziging niet toevallig is, laat ook de tweede aanpassing zien. Op de constatering dat de kinderen ‘aan allerlei ellende onderworpen’

Een paar woorden in het formulier kunnen wereld van verschil maken.

zijn, volgt ineens niet meer de bijstelling ‘ja zelfs aan de verdoemenis’ (zoals in de vrijgemaakte hertaling). Die woorden schrapte de Haagse synode. We weten helaas niet waarom. Het stond er in de voorafgaande tekst uit 1580 zelfs nog iets scher-

per, al stond het geheel tussen haakjes: ‘ia de verdoemenisse selue’, de verdoemenis zelf.

Hoe dan ook, op dit punt is er duidelijk sprake van een afzwakking van de klassieke formulering. Vrijwel alle volgende uitgaven hebben deze correcties weer ongedaan gemaakt, al is onduidelijk op wiens gezag precies. Het lijkt erop dat de kerken in de praktijk niet aan de Haagse wijzigingen van 1586 wilden.

minder vast

Dat het bepaald wel ergens om ging, maakt het vervolg duidelijk. In Amsterdam vormde onenigheid over de formulering van de doopvragen mede de aanleiding tot de scheuring die zich met de Synode van Dordrecht voltrok. Remonstrantsgezinden kozen in 1613 voor de ‘afgezwakte’ uitgave van 1586, gereformeerde contraremonstranten voor de eerdere van 1580. Wat helpen deze gegevens verder? Ik noem een paar dingen. De klassieke teksten liggen minder vast dan wij misschien weleens den-

ken, hoewel de eindredactie zoals wij die nu kennen, zeker geen toevallig eindproduct is.

Vervolgens kan de formulering van onze verre voorouders uit 1586 behulpzaam zijn als we willen nadenken over hoe we nu het beste onze overtuigingen onder woorden kunnen brengen. Een formulering als ‘wij en onze kinderen’ geeft gevoelsmatig meer ruimte: die kinderen – zij zijn net als wij.

Dat hoeft niet per se te betekenen dat de woorden over de verdoemenis ook moeten vervallen. Daarmee wordt in het bijzonder aangeduid dat we het in onze redding toch echt van genade van godswege moeten hebben en niet van onszelf. Tot slot maakt een en ander nog eens duidelijk dat we wel moeten beseffen dat heel onze theologie en levensbeschouwing hierin meekomen. Wie zijn wij als mens in Gods ogen? Wat kunnen wij, wat niet? Waarom hebben wij Hem nodig? Een paar woorden in het doopformulier kunnen een wereld van verschil maken. <

ARJAN VAN ESSEN • locatiedirecteur van een school voor speciaal basisonderwijs in Den Haag
nd.nl/opinie

DE GRATIE VAN HET GOEDE

Sinds een aantal maanden treed ik in het weekend in het hele land op in diverse theaters. Van Eindhoven tot Enschede. Van Groningen tot Gouda.

Deze voorstelling brengt mijn levensverhaal. Meer dan twintig jaar verslaafd. Nu al ruim tien jaar *clean*. Niet heilig, wel vrij van verslaving.

Ik heb een rijk en mooi leven en hoop door uit te reiken naar andere mensen die, op welke manier dan ook, met verslaving worden geconfronteerd, hun een boodschap van hoop mee te kunnen geven.

Het gebeurt elke vrijdagavond. In de zaal, na de voorstelling. Wanneer we het publiek vragen om een reactie. Dat kan met een vraag of een verhaal. Soms beide. Iedere vrijdagavond sta ik verwonderd. Ik kan er heel klein van worden. Hoe er iemand opstaat en vertelt uit eigen leven.

Soms in een paar zinnen. Soms in de trant van: 'Ik ben nu vijf jaar *clean*, maar heb hetzelfde leven achter me.' Gevolgd door een vraag. Een vraag die vaak om vergeving, vertrouwen of herstel gaat.

Of over *clean* blijven. En over de kunst om gewoon te leven. Wat dat dan ook is.

Of iemand die na afloop naar mij toekomt en zegt: 'Ik word over veertien dagen opgenomen, maar wilde voor die tijd het verhaal horen van iemand die het gelukt is.' Ik zie de lichte wanhoop in zijn ogen. Een echte gebruiker, gewend om zijn eigen leven te leven. En zich gaat overgeven. Aan andere mensen met een beter zicht op de werkelijkheid. Ik herken zijn blik en huiver even. In zijn ogen zie ik de lengte van de weg die hij heeft te gaan. En wat hobbels hier en daar. Dan omhels ik hem en vertel hem dat het kan. Vrij leven, dag bij dag. Of die man in de zaal die zegt dat het nog niet lukt. Eens per halfjaar valt hij terug. Op dat moment wordt de al aanwezige stilte nog verder voelbaar.

Veel mensen met een eigen verhaal. Over wat er stuk ging, wat er heel werd en wat nog niet helemaal lukt. Ik proef de twijfel. Wat als het niet lukt? Wat als je altijd blijft verlangen? Wat als je terugvalt?

Ik vertelde het publiek het volgende: Op een gemiddeld feestje of bijeenkomst komt, zeker na alle publiciteit, mijn vroegere verslaving en opname in de kliniek meestal wel aan de orde.

Eén van de meest gestelde vragen is: 'Maar het gaat nu goed met je, hè?'

Natuurlijk snap ik dat, maar wat als mijn antwoord nu eens zou zijn: 'Nou ja, nee, eigenlijk niet. Ik heb wel trek om morgen duizend euro te pinnen en een paar uur het casino in te duiken.' Niet dat ik dit wil, wees gerust. Maar wat als ik dit gewoon zou zeggen. Of als ik dit zou doen? Maakt me dat een ander mens? Ben ik dan ineens iemand anders?

Het antwoord op bovenstaande vragen bepaalt of we al dan niet bij de gratie van het goeddoen leven.

Als dat zo is, zijn we niet vrij. Niet echt.

Kijk ook naar de video, nd.nl/online-gokken, waarin Arjan van Essen ingaat op het vorige week genomen besluit van de Eerste Kamer om online gokken toe te staan.

FRANK VAN DEN HEUVEL • een in Den Haag wonende Brabander nd.nl/opinie BEELD AN

CARNAVAL KAN

...Carnaval haakt aan bij heimwee naar identiteit, regio en het herkenbare. Carnaval brengt mensen bij elkaar zonder dat we de overheid nodig hebben.

Als in Den Haag wonende Brabander ben ik binnenkort weer vier dagen in Brabant. Het is een van de vier jaarlijkse feesten en tradities, naast Pasen, Sinterklaas en Kerstmis. Tenminste, beneden de rivieren en in enkele katholieke enclaves daarboven. Carnaval is een markering in het jaar,

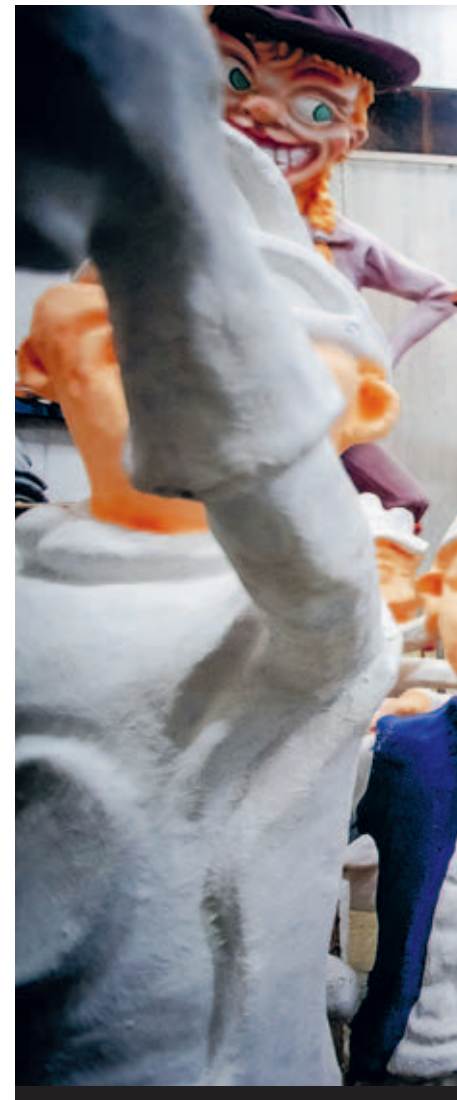
Waarom is daags na carnaval weer de eerste vergadering voor het jaar erna?

een ijkpunt. Voor veel zuiderlingen vindt alles plaats voor of na carnaval. Wat is toch dat feest, dat die zuiderlingen vier dagen en ook nog tijden daarvoor zo bezighoudt? Waarom is daags na carnaval weer de eerste vergadering voor het jaar erna?

Carnaval is meer dan een braspartij, zoals boven de rivieren vaak gesuggereerd wordt. Carnaval draait de globalisering terug en brengt de samenleving naar boven. Veel mensen gaan met carnaval zuidwaarts – naar steden en vooral ook naar de dorpen waar ze vandaan komen. Mensen die al jaren boven de rivieren wonen, gaan rond carnaval terug, ieder naar zijn of haar eigen dorp. Niks globalisering – terug naar de wortels, naar het kleinschalige en de menselijke maat. Naar het dorp en de kroeg waar je de mensen kent. En dan is het mooie dat die mensen daar niet vragen wat voor werk je doet. Dat is niet belangrijk. Het gesprek gaat verder waar dit het jaar daarvoor eindigde.

organisatie

En hoe loopt de organisatie voor, tijdens en na carnaval? Niet de gemeente regelt de zaken. Nee, dat doet de carnavalsvereniging, die bestaat uit een bestuur en een oneindig aantal commissies.

De gemeentelijke overheid kijkt op afstand mee. Zij faciliteert. Precies zoals het hoort en meer zou moeten. Daar is geen kabinetsbrede decentralisatie-operatie voor nodig. Geen overbodige bemoeizucht – het primaat aan de samenleving. Er zijn in ieder dorp vele honderden mensen die als vrijwilliger – nou vooruit, voor drie consumptiebonnen – zich inzetten. Voor de optocht, bij de kleuters, bij het opbouwen, het tiernercarnaval, het afbreken, in een orkestje, bij het gehandicaptencarnaval, het peutercarnaval, voor het versieren, zingen, bejaardencarnaval organiseren, zieken bezoeken. Alles gebeurt door het zogenaamde maatschappelijk middenveld. In ie-

INGEZONDEN THEO BRAND, ZWOLLE

GroenLinks

Het GroenLinks-congres sprak zijn steun uit aan de organisatie BDS ('Boycot, Desinvesteringen en Sancties'). In een ingezonden brief (*Nederlands Dagblad* 22 februari) wordt gesteld dat BDS antisemitisch is. Als partijlid en medeondertekenaar van het voorstel tot deze steun, maak ik ernstig bezwaar tegen deze laster. BDS staat voor steun aan het Palestijnse recht op zelfbeschikking conform het internationaal volkerenrecht en wil belemmeringen daartoe wegnemen. De grootste belemmering is de voortdurende bezetting en illegale kolonisatie door Israël van Palestijns gebied. BDS zet in op economische druk op Israël om een einde te maken aan de bezetting en krijgt niet alleen steun van een groeiend aantal christe-

nen, maar ook van joden die kritisch staan tegenover de Israëlische bezettingspolitiek. Discussie mag er zijn, maar het helpt een zuiver debat allerm minst door kritiek op de staat Israël te labelen als antisemitisme. <

RECHTGEZET

► In de feuilleton 'Sonate in G rood' van maandag is één zin niet meegenomen, waardoor het verhaal niet helemaal soepel doorloopt. De feuilleton had moeten beginnen met deze zin: 'Ze keken naar de onschuldig ogende pagina's alsof ze vol antrax zaten.' <

advertentie

mbo
menso alting

gereformeerd mbo

Open Huis
Zwolle

Donderdag
7 maart
16.30 - 20.30uur

MELD JE AAN VIA
mensoaltingzwolle.nl

Landstede Groep

P / ROBIN VAN LONKHUIJSEN

ZONDER OVERHEID

Carnaval. Dat is: niks globalisering – terug naar de wortels, naar het kleinschalige en de menselijke maat. Naar het dorp en de kroeg waar je de mensen kent. Foto: carnavalsvereniging Kielegat in actie.

der dorp. In honderden dorpen en gehuchten in het Zuiden en katholieke enclaves elders in het land. Menselijke maat in optima forma.

solidariteit
Het mooie van carnaval is ook dat iedereen verkleed is. Vaak ook op dezelfde wijze: de notabelen, de boeren, de arbeiders en de middenstand. Iedereen gelijkwaardig en ook een beetje gelijk. Solidariteit in optima forma. Daarnaast is er ruimte voor iedereen om zijn kleding juist anders vorm te geven en er uit te springen. Iedereen mag hierin zijn interesses, voorkeuren en talenten laten zien. Alles kan en alles mag. Pluriformiteit in optima

forma. Soms is het redelijk weer. Het kan ook ijsig koud zijn. Wind, ijs, sneeuw, hagel, regen zijn geen uitzondering. Maar hoe koud het ook is, de mensen blijven staan om naar de optocht te kijken. Al is het maar uit respect en bewondering voor de mensen die getimmerd en geklust hebben, en voor de mensen die meelopen. Betrokkenheid in optima forma. Carnaval is niet meer zo exclusief als vroeger. Vroeger waren het hoogtijdagen in het dorp: kermis en carnaval. Tevens de huwelijksmarkt. Nu is het iedere week wel ergens 'carnaval'. Als Oranje speelt, als Thialf vol zit, tijdens de Heineken Night of the Proms, tijdens ijsgala's, op de uit-

markt, bij Dance Valley, de Koningsnacht en ga zo maar door. Het is alle dagen feest. Maar toch, de oeroude traditie, de geborgenheid, de gemoeidelijkheid, de ongedwongenheid van carnaval blijven uniek. Moeten de mensen boven de rivieren dan ook carnaval vieren? Nee. Die hebben weer andere dingen. In Brabant is geen Elfstedentocht. Ieder z'n eigenaardigheden, zijn culturele eigenheid. Carnaval een alcoholische braspartij? Kom op, er zit veel meer achter. Mensen onder elkaar, de overheid naar de achtergrond. Regels zijn even minder belangrijk. Carnaval is een les voor iedereen en een spiegel voor de samenleving. <

WIM HOUTMAN • redacteur [nd.nl/columns](#)

VRAAG

Nu voel ik me een beetje schuldig, omdat ik bij de doop van mijn kinderen - tussen 1995 en 2000 - gewoon op alle doopvragen 'ja' heb gezegd, terwijl ik nu hoor dat je dat aan gasten in de dienst eigenlijk niet kunt uitleggen. Misschien heb of had ik gewoon te weinig vrienden buiten het zuiltje van mijn kerk, zodat die vraag niet zo op me afkwam, dat zou kunnen. Ik lees dat het nieuwste vrijgemaakte doopformulier, toen het er net was, geloofd werd om zijn heldere taal. Maar je kunt daar ook te ver in gaan. Of je gelooft dat je kind van nature bloot staat aan Gods toorn en uit zichzelf niets goeds kan doen. Ik kan me niet herinneren dat ik daar 'ja' op moest zeggen. Volgens mij was het iets van dat onze kinderen 'aan allerlei ellende en zelfs aan het eeuwige oordeel onderworpen zijn'. Nou en of. De ellende begint al met dat je door dat geboortekanaal heen moet. Dan kom je op een aarde waar de mensen zondig zijn – geen ontkomen aan. En het eeuwige oordeel – dat ligt in handen van God, mijn en hun vader. Daar heb ik wel vertrouwen in. 'Helder' is het doopwater. De taal eromheen moet ruimte laten voor wat wij niet in kale woorden kunnen vatten. Laten we zingen.

COLUMN

Corjan Matsinger is jongerenwerker, religieus trendwatcher, spreker, auteur en eigenaar van weblog Young & Holy. Hij schrijft iedere vierde woensdag van de maand een column.

CORJAN MATSINGER [nd.nl/columns](#)

MEIDENKRACHT

Niks geen oud krom vrouwtje met een puntheus en een bezemsteel. De tienerheksen van Netflix zijn jong, goedgebekt en beeldschoon. Neem Sabrina, een vijftienjarig meisje, ze is half mens en half heks en krijgt te maken met boze demonen en kwaadaardige geesten. Op haar zestiende verjaardag moet ze een eeuwenoud ritueel ondergaan waarin ze letterlijk een contract met de duivel moet ondertekenen. Of neem de serie *Siempre Bruja* over de Afrikaans-Colombiaanse Carmen, een tienerheks die door de tijd reist in een poging te ontsnappen aan de brandstapel. De kijkcijfers zijn gegarandeerd, want meiden en magie dat blijft een mysterieus mengsel dat zijn aantrekkingskracht allang bewezen heeft. Heksen zijn overal. Sommige ouders doen niet moeilijk als hun dochter op de bank rondhangt in de filmwereld vol heksen, vampiers en demonen. Wij lazen vroeger toch ook sprookjes? Kom op, niet zo moeilijk doen. Andere ouders plakken zelfs de bladzijden over Madam Mikmak en Zwarte Magica in de *Donald Duck* aan elkaar vast, zodat de kinderen deze verhalen niet kunnen lezen. Foute boel die heksen. Maar laten we voor we al te fanatiek op heksenjacht gaan even pas op de plaats maken. Klopt het dat de heks in de afgelopen jaren een metamorfose heeft ondergaan?

zelfbewuste jonge vrouw

Draait het voor de meiden eigenlijk wel om de toverspreuken en de magie? Neem de hierboven genoemde Netflix-serie *Chilling Adventures of Sabrina*, draait het daar wel allemaal om toverspreuken en magie? Niks ervan, de serie draait naast religie om feminisme, seksualiteit en identiteit. Ik denk dat de tienerheksen op een heel ander niveau een rolmodel voor adolescenten zijn. De moderne heks uit Hollywood wordt neergezet als een zelfbewuste jonge vrouw. Het is een vrouw die kracht put uit een diepe innerlijke bron en vertrouwt op haar goed ontwikkelde zesde zintuig. De moderne

Praat over witte magie, die stiekem toch zwart is.

heks laat zich inspireren door de maangodin en vruchtbaarheidsrituelen. Ze is spiritueel, maar laat zich niet vastleggen door een religieus instituut. De moderne heks leeft daarbij ook nog eens in harmonie met moeder natuur. Ze is een feministe die zich niet laat ketenen door een hiërarchische patriarchale samenleving van witte mannen met stropdassen.

Zie je wel zeggen sommige ouders tijdens mijn lezingen. Het valt allemaal best mee. Sterker nog misschien is de liefde voor de heks wel een voorteken van het feit dat je een zelfbewuste dame in huis hebt, een eigenzinnige vrouw die met haar girlpower van deze wereld een mooiere plek gaat maken! Dat klopt, maar het kan ook gevaarlijker zijn. Sommige wetenschappers stellen dat het terugtrekkende christendom de weg vrij maakt voor de oudere natuurreligies. De populariteit van de moderne heks is volgens mij een vorm van het 'neo-heidendom'. Een eeuwenoud geloof in een nieuw commercieel jasje dat het gat in de spirituele markt opvult. Over de vraag hoeveel heksen er zijn, daar lopen de meningen trouwens sterk over uiteen. Maar één ding is zeker, daar waar christenen zich zorgen maken over de leegloop van de kerken, zijn sommige traditionele heksen bezorgd over de sterke toename van het aantal nieuwe wicca-aanhangers.

heftige cijfers

Schrijfster Angela Weghorst ondervroeg ruim 400 kinderen en tieners voor haar boek *Anders –het echte verhaal van generatie Zenz*. Maar liefst 25 procent van de jeugd geeft in haar onderzoek aan dingen te zien als geesten, overleden mensen of engelen. Dat zijn heftige cijfers. De heksenmanie van Netflix zal de interesse of bovennatuurlijk ervaringen van jongeren niet verminderen, denk ik zo. Belangrijk dus om als ouder de bezem door het kijkgedrag te halen. Vraag je tieners wat ze aanspreekt in deze series. Praat over witte magie, die stiekem toch best zwart is. Durf de stoplichtmethode samen toe te passen bij het kijken naar de glazen Netflixbol. Waardoor springt de kijkwijzer volgens jou op rood, oranje of groen? Werk aan hun geestelijk onderscheidingsvermogen zodat ze sterk genoeg zijn om weg te klikken bij een serie. Geloof me, dat is pas girlpower.

 TILLY DODDS EN HERMAN VEENHOF nd.nl/buitenland BEELD EPA / ERNESTO MASTRASCUSA

Christenen en jongeren tegen grondwet Cuba

... Cuba stemde voor de nieuwe grondwet, maar de opkomst en het 'ja' waren magerder dan ooit.

... Rooms-katholieke en evangeli-sche christenen hebben bezwaren tegen het homohuwelijk en jonge-ren willen meer internetvrijheid.

► **HAVANA**
Zondag stemde Cuba over een nieu-we grondwet. Bijna 87 procent zei ja, 9 procent nee en ruim 4 procent stemde blanco of ongeldig. De op-komst was 84 procent. Het lijken in-drukwekkende cijfers, maar voor een eenpartijstaat zijn ze mager. In abso-lute getallen: 6,8 miljoen stemde voor en maar liefst 1,3 miljoen men-sen tegen de nieuwe constitutie. Dat is precies een op de vijf; ongekend voor het elf miljoen zielen tellende eiland voor de kust van de Ameri-kaanse staat Florida.

sociale media
Het grote aantal tegenstemmers heeft drie oorzaken. Veel Cubanen ergerden zich aan de 'ja'-campagne vanuit de overheid. Voor opposanten was in de media geen ruimte, maar op sociale media wel, daar was #YoVotoNo leidend. Vooral veel jon-geren stemden daarom tegen. Als re-actie haalde de Cubaanse regering kritische sites als 14ymedia en Tremenda Notas uit de lucht. Bekende actievoerders werden ook lastig gevallen. José Daniel Ferrer García, boegbeeld van de kritische Patriottische Unie van Cuba, werd tweemaal vastgezet, Yoani Sánchez, dissidente en blogger, werd uitge-jouwd op straat. Een derde groep tegen de nieuwe

Een vrouw brengt haar stem uit over de nieuwe grondwet in Cuba. De opkomstcijfers en het percentage ja-stemmers waren mager voor de eenpartijstaat. Maar liefst een op de vijf Cubanen stemde tegen de nieuwe grondwet.

grondwet bleek verrassend invloed-rijk: de christenen op Cuba sloten zich aaneen tegen het beoogde arti-kel 68, waarin het huwelijk werd ge-definieerd als 'tussen twee mensen'. Kerken hingen posters op met 'Hu-welijk = Man + Vrouw'. Ook op straat werd vanuit de kerken betoogd. Dat betreden van het publieke do-

mein en de eensgezindheid tussen de kerken waren uniek voor Cuba, waar 70 procent rooms-katholiek is (soms vermengd met religieuze tradities als santeria) en ruim 10 procent bestaat uit snelgroeiende evangelische ge-meenten.

maatschappelijke kracht
Vooral pinkstergroepen, de grote As-sembly of God, maar ook methodis-ten en baptisten droegen de actie. 'Voor het eerst zijn de christenen op Cuba een forse maatschappelijke kracht geworden', zei Javier Corrales, politiek wetenschapper aan het Am-herst College in de Amerikaanse staat Massachusetts. De actie had succes. Het artikel werd uit het referendum gehaald. Dat leid-de tot boosheid bij Mariela Castro, dochter van Raúl en nicht van Fidel. Zij leidt het National Center for Sex Education (Cenesex), een organisatie voor lhbt-rechten, geprotegeerd door de Cubaanse overheid.

markt
De nieuwe grondwet laat het tro-pisch communisme onaangetast. De partij blijft als enige toegestaan, Raúl Castro blijft voorzitter. Er komt wel een premier (de functie werd in de huidige grondwet uit 1976 afge-schaft) en de president, nu Miguel Diaz-Canel, mag maximaal twee ter-mijnen van vijf jaar dienen. Economisch wordt de vrijheid wel verruimd: de termen markt, privébezit en buitenlandse investeringen zijn nu officieel. Het verbod op het hebben van meerdere bedrijven of horeca met meer dan vijftig plaatsen is weg. Gearresterden mogen voortaan een advocaat gebruiken. <

FAMILIEBERICHTEN

In vrede kan ik mij te ruste begeven en aanstonds inslapen, want Gij alleen, o HERE, doet mij veilig wonen.

Psalm 4: 9

Heden heeft de Here tot Zich genomen, onze liefhebbende zus, schoonzus, tante en oud-tante

Janny Hagens

in de leeftijd van 86 jaar.

Corrie en Evert Jansen
Balten en Hannie Hagens
Judith Hagens
Neven en nichten

Rotterdam, 25 februari 2019

Correspondentieadres: E. Jansen
Pruylenborg 258, 3332 PG Zwijndrecht

Geen rouwbezoek.

Er is gelegenheid tot condoleren maandag 4 maart van 9.45 tot 10.30 uur in de "Ichthuskerk" aan de Jaap van der Hoekplaats 1 te Rotterdam-Alexanderpolder.

Aansluitend wordt aldaar om 10.30 uur de samenkomst gehouden, waarna de begrafenis omstreeks 12.00 uur zal plaatsvinden op de begraafplaats "Oud-Kralingen" aan de Laan van Oud-Kralingen 1 te Rotterdam-Prinsenland.

Na de begrafenis is er nog gelegenheid tot condoleren in de voornoemde kerk.

Hartelijk dank voor uw belangstelling en meeleven gedurende de ziekte en na het overlijden van

Eike Lukkien-van der Werf

Dit heeft ons goed gedaan.

J. Lukkien, Speenkruidstraat 255, 9404 HK Assen

Kinderen, klein-en achterkleinkinderen

Overlijdensberichten uit andere bladen:

Reformatorisch dagblad:

21 feb: Gijsbertha van den Bosch te Kootwijkerbroek (17); Huigje Maria Vroegop te Bergen op Zoom (73);
22 feb: Pieter van de Breevaart te Hendrik-Ido-Ambacht (73); Hendrika Berndina Vis-van Doesburg te Herwijnen (89);
23 feb: Lammertje Pap-van Renselaar te Nunspeet (79); Willemina Israël-van der Maas te Goes (86).

NL

REDACTIE VK nd.nl/nederland
BEELD YOUTUBE

Boete voor beledigen van videoblogger

► **STEENBERGEN**

Een voormalige wethouder van de gemeente Steenbergen is maandag veroordeeld voor de belediging van en smaad over een vlogger. De rechtbank in Breda legde een voorwaardelijke boete van 350 euro op. Volgens de rechter ging toenmalig D66-wethouder Vincent van den Bosch (foto) in 2015 te ver toen hij vlogger Vladimir Hornicek voor zijn camera onder andere een dorpsgek noemde. Het opstootje tussen de wethouder en de vlogger werd op internet veel bekeken. Het filmpje luidde het vertrek van de wethouder in. In de nasleep stuurde de oud-wethouder onder andere aantijgin-gen over het criminele verleden van de vlogger naar de pers. Volgens de rechtbank heeft hij zich daarmee schuldig gemaakt aan smaad. De vlogger werd maandag vrijgesproken van stalking van de ex-wethou-der. <

€
TILLY DODDS nd.nl/economie

Invoering euro vooral gunstig voor Duitsland en Nederland

► FREIBURG
Duitsland heeft verreweg het meest geprofiteerd van de invoering van de euro, maar die stap heeft ook Nederland geen windeieren gelegd.
Dat blijkt uit een studie van de Duitse denktank Centrum für Europäische Politik (CEP). De onderzoekers Alessandro Gasparotti en Matthias Kullas berekenden dat de gemiddelde Nederlander 21.000 euro rijker is geworden sinds 1999 en de gemiddelde Duitser 23.000 euro. Maar deze landen zijn dan ook de enige van de acht door hen onderzochte landen die bij de komst van de euro – in 1999 in financiële systemen en in 2002 ook in de vorm van munten en bankbiljetten – grote baat hebben gehad. Voor de meeste andere onderzochte landen ziet de balans er minder rooskleurig uit en heeft de euro geleid tot een achteruitgang in welvaart. Zo is de gemiddelde Italiaan er in de afgelopen twintig jaar 74.000 euro op achteruitgegaan en de gemiddelde bewoner van Frankrijk 56.000 euro. Voor Griekenland leverde de euro aanvankelijk enorme winst op, maar sinds 2011 is dat veranderd en heeft het land forse verliezen geleden, met als gevolg dat de gemiddelde Griek er de afgelopen twintig jaar slechts 190 euro op vooruit is gegaan. Als belangrijkste reden voor het teruglopen van de welvaart in de meeste landen noemen de onderzoekers in hun rapport '20 Years of the Euro: Winners and Losers' het internationale concurrentievermogen. Vóór de invoering van de euro konden landen hun valuta devalueren om hun export goedkoper te maken op de wereldmarkt. Dat was een hulpmiddel om landen uit de economische problemen te halen. Met de komst van de euro raakten ze dit kwijt en waren ze aangewezen op hervormingen. <

ANP nd.nl/economie

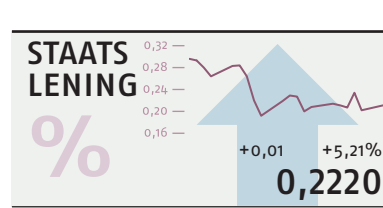
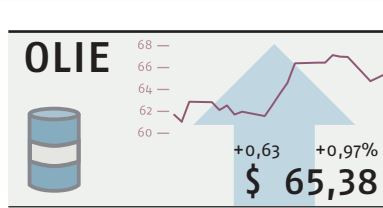
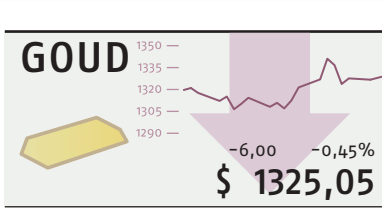
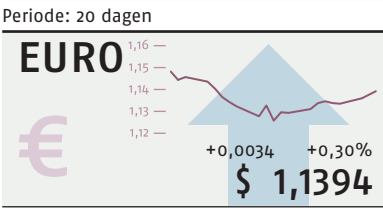
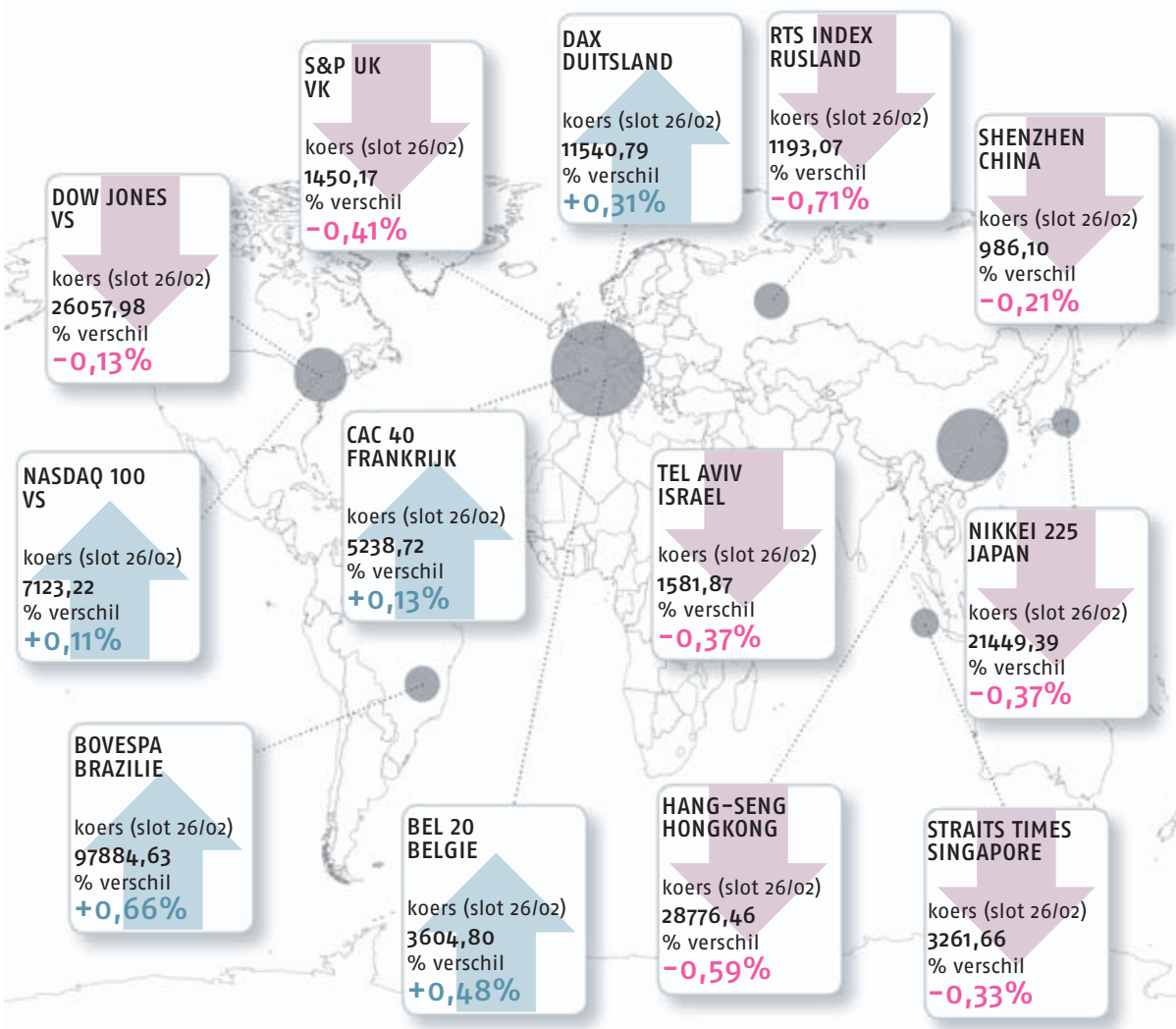
GOUVERNEUR GRIJPT IN VANWEGE ZWARTE SNEEUW

► KEMEROVO
De gouverneur van de Russische regio Kemerovo heeft een kolenproductiebedrijf dinsdag voorlopig stilgelegd, omdat hij het verantwoordelijk houdt voor de nog altijd neerddwarrelende zwarte sneeuw. Hij beschuldigde het bedrijf ervan de mensen ter plaatse te vermoorden. Sneeuw vermengd met steenkoolgruis gaf eerder deze maand drie steden in het Siberische industrie- en mijnbouwgebied, 3000 kilometer ten oosten van Moskou, de aanblik van 'Mordor', het angstaanjagend zwarte rijk uit Tolkiens Lord of the Rings. De inwoners van Kiseljovsk, Prokopjevsk en Leninsk-Koeznetski deelden de beelden en hun verontrusting op internet. 'Je raakt gedeprimeerd als alles om je heen zwart is. En je snapt natuurlijk dat het uiterst schadelijk is voor je gezondheid', zei journaliste Natalja Zuebko uit Kiseljovsk. De Moscow Times meldde maandag dat de politie een onderzoek heeft ingesteld naar de luchtvervuiling in de streek door de winning en verbranding van steenkool. Het vermoeden bestaat dat de regels op grote schaal worden overtreden.

BEURS
ANP nd.nl/economie

OCI hoogvlieger op Beursplein 5

► AMSTERDAM
De AEX-index op de beurs in Amsterdam is dinsdag met een kleine winst de handel uitgegaan. Ook de meeste andere Europese aandelenbeursen deden uiteindelijk een stap voorwaarts. Op Beursplein 5 viel de koerssprong van kunstmestproducent en chemiebedrijf OCI op. De cijfers van het Egyptische bedrijf waren beter dan verwacht. De aandacht van beleggers ging verder onder meer uit naar nieuwe brexitperikelen. De hoofdingex aan het Damrak sloot uiteindelijk 0,1 procent hoger op 543,18 punten. De MidKap steeg onder aanvoering van OCI met 0,9 procent tot 784,36 punten. De beursgraadmeters in Parijs en Frankfurt wonnen tot 0,3 procent. Londen sloot 0,5 procent lager. De Britse premier Theresa May wil het Lagerhuis zeggenschap geven over mogelijk brexit-uitstel. Volgens Britse media probeert ze zo een regeringscrisis te voorkomen. OCI won bijna 6 procent. De kunstmestproducent heeft zijn opbrengsten vorig jaar stevig opgevoerd en wist het verlies terug te dringen. Ook maakte OCI bekend de handen ineen te slaan met Nouryon en Gasunie voor de productie van 'groene' methanol.

RENTE
Table with 3 columns: Term, 26/02, 25/02

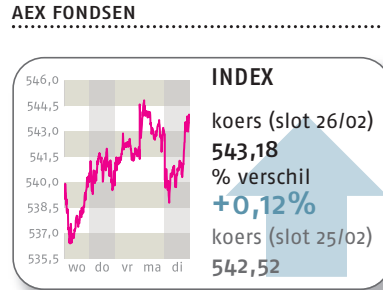

Table with 4 columns: Company, slot, vk, %

MIDKAP FONDSEN
Table with 4 columns: Company, slot, vk, %

DUURZAME FONDSEN
Table with 4 columns: Company, slot, vk, %

BELEGGINGFONDSEN
Table with 4 columns: Company, slot, vk, %

Bron: vwd

GEORGE VAN HAL / VK nd.nl/economie BEELD ANP / BRAM VAN DE RIEZEN

Kolen maken uit broeikasgas

... Een nieuwe chemische techniek verandert koolstofdioxide in kolen.

... De wetenschappers dromen er al van om zo het broeikasgas CO₂ uit de lucht te halen.

► AMSTERDAM

Het heeft een zekere poëtische schoonheid: koolstofdioxide, door menselijk stoken in de atmosfeer verstrikt, veranderen in kolen, het materiaal waarmee alles in zekere zin begon. 'Je kunt de klok misschien niet letterlijk terugdraaien, maar dit komt wel in de buurt', zegt de Australische chemicus Torben Daeneke (RMIT University). Samen met collega's beschrijft hij deze week in het vakblad *Nature Communications* een nieuwe manier om CO₂ uit elkaar te pulken tot zuurstof en koolstof in vaste vorm. Dat lukt bovendien op kamertemperatuur – bijzonder, omdat soortgelijke reacties in het verleden alleen bij hoge temperatuur konden plaatsvinden.

ondergrondse opslag

Het voordeel van het proces van Daeneke en collega's is bovendien dat het koolstof oplevert in vaste vorm, en dus geen gas of vloeistof zoals gebruikelijker is. Dat zou het gemakkelijker en veiliger moeten maken om het ondergronds op te slaan. In tegenstelling tot vloeibaar of gasvormig materiaal, zal vast koolstof bij aardbevingen bijvoorbeeld geen brandgevaarlijke lekken opleveren. Een deel van de afgevangen koolstof kan wellicht zelfs nuttig worden gebruikt. 'We hebben berekend dat batterijfabrikanten er elektrodes van kunnen maken', zegt hij. Toch heb je uiteindelijk altijd ondergrondse opslag nodig. Volgens Daeneke blazen we zoveel CO₂ de atmosfeer in dat je de enorme hoeveelheid koolstof die je daaruit haalt nauwelijks nuttig kan besteden. Zelfs als we bijvoorbeeld de wereldwijde productie van beton en staal zouden vervangen door koolstof als bouw-materiaal, houd je nog grote hoeveelheden over. 'Dan kun je het dus maar beter ondergronds opslaan.' 'Innovatief en creatief', noemt chemicus en Spinozapremiëwinnaar Bert Weckhuysen (Universiteit Utrecht) het onderzoek van Daeneke en collega's. Tegelijk is het beschreven experiment volgens hem van-

De kolencentrale van RWE in Eemshaven. Chemicus Torben Daeneke beschreef een manier waarop CO₂ kan verworden tot vaste zuurstof en koolstof.

wege technische en financiële obstakels nog ver verwijderd van daadwerkelijke toepassing op grote schaal. 'Het klimaatprobleem hiermee oplossen, dat lukt niet bepaald morgen', zegt Weckhuysen.

veel energie

In hun opstelling trekken Daeneke en collega's CO₂ uit elkaar met behulp van twee elektrodes. 'Een beetje zoals het middelbareschoolexperiment waarbij je twee draadjes in een beker water steekt en dan aan beide draadjes belletjes ziet ontstaan', zegt hij. In dat experiment splitst je water in

twee gasen: waterstof en zuurstof. Wie op een vergelijkbare manier CO₂ wil splitsen in koolstof en zuurstof, stuit op een probleem. Koolstof blijft op moleculair niveau erg kleverig, waardoor het aan de elektrode blijft plakken en de reactie stopt. Daarom vervangen de onderzoekers in hun experiment een van beide elektrodes door een vloeibaar metaal, waar koolstof niet aan vastkleeft. Daeneke: 'Het is dan een beetje alsof je een kauwgompje op een plas water wil plakken.' Handig, maar Daeneke benadrukt dat het ondanks hun *proof of concept* nog

altijd veel gemakkelijker is om gewoon de uitstoot te beperken. 'De energie die je uit kolen haalt, moet je er minimaal weer instoppen om de vrijgekomen CO₂ af te vangen.' De gehele atmosfeer schoonmaken kost daarom waanzinnig veel energie, die je duurzaam zou moeten opwekken. Volgens Daeneke zit er op termijn echter niets anders op. Wanneer we maar door blijven gaan met CO₂ de atmosfeer in pompen, dan is de boel weer opruimen waarschijnlijk de enige oplossing om het klimaatprobleem te lijf te gaan, zo stelt hij. 'Het is dan fijn om deze technologie achter de hand te hebben.'

grote schaal

Voorlopig wil hij de technologie opschalen op plekken waar veel 'gratis' energie voorhanden is. 'In het midden van Australië is bijvoorbeeld veel zon, maar gebeurt verder niet zoveel. Daar zouden we een eerste installatie kunnen bouwen die CO₂ uit de atmosfeer trekt.' Weckhuysen kent meer initiatieven om met technologie CO₂ uit de lucht te trekken. 'Maar het is allemaal nog zodanig duur dat je het niet op grote schaal kunt uitrollen.' <

CREATIEF MET CO₂

Wetenschappers en ingenieurs hebben de afgelopen jaren meerdere manieren ontwikkeld om koolstof uit de lucht te halen. Het idee dat we het gas gaan afvangen, is zelfs zodanig ingeburgerd dat onder meer het internationale klimaatpanel IPCC en het Planbureau voor de Leefomgeving deze technieken steevast meewegen in hun uitstootscenario's. Er zijn meerdere ideeën voor de opvang van CO₂ in vaste stoffen.

Zo maakt emeritus hoogleraar geochemie Olaf Schilling zich bijvoorbeeld al jaren hard voor de omstreden optie van opvang in olivijn, een steentype dat op veel plekken in overvloed aanwezig is. Wanneer dat verweert, onder invloed van water en CO₂, sluit het gesteente het gas op in bicarbonaat. Critici waarschuwen wel dat die techniek verre van volmaakt werkt en veel energie kost.

ANP nd.nl/economie

TESLA-BAAS IN OPSPRAAK OM TWEET

► NEW YORK

Tesla-baas Elon Musk heeft tot 11 maart om kort tekst en uitleg te geven over zijn recente gedrag op Twitter. Dat heeft een Amerikaanse rechter gezegd naar aanleiding van een klacht van de Amerikaanse beurstoezichthouder Securities & Exchange Commission (SEC). Die vindt dat de topman van de elektrische autobouwer de voorwaarden van een vorig jaar gesloten schikking heeft geschonden. Musk veroorzaakte vorig jaar veel ophef met een tweet waarin hij ten onrechte beweerde dat Tesla van de beurs zou worden gehaald. Het bericht, waarin hij bovendien stelde dat de financiering rond was, leverde hem een boete bij beurswaakhond SEC op wegens misleiding van beleggers. Ook moest hij zijn functie als voorzitter van Tesla opgeven. Recent ging hij weer de mist in met Twitter. De topman was deze keer te snel met het versturen van een bericht op het sociale medium. Daardoor stond een tijdlang een te rooskleurige prognose voor het aantal geproduceerde elektrische auto's van het merk online. In de eerste tweet, die pas na enkele uren werd geschrapt, schreef Musk dat Tesla dit jaar 500.000 auto's zal afleveren. Dat terwijl het bedrijf in eerdere presentaties voor beleggers nog van 400.000 exemplaren in 2019 sprak. De SEC heeft in zijn klacht bij de rechter nog niet aangegeven wat de straf van Musk precies zou moeten zijn. Maar vorig jaar eiste de toezichthouder al eens dat Musk zou moeten opstappen als topman bij Tesla. Dat werd toen voorkomen met de schikking. Bij die schikking afgelopen oktober werd afgesproken dat Musk vooraf toestemming moet krijgen voor tweets die van belang zijn voor aandeelhouders. Kenners vrezen dat Musk nu toch zal moeten opstappen. Zelf reageerde de autobas laconiek en wederom omstreden. 'Er is iets kapot aan het SEC-toezicht', schreef hij op Twitter.

advertentie

nederlandsdagblad
CHRISTELIJK BETROKKEN

Twee collega's gaan met pensioen en laten een veelzijdige vacature achter.
Receptie, secretariaat, regelaar, sfeermaker, bureau manager – samengevat:

secretaresse/gastvrouw v/m (parttime; 10 - 20 uur)

Het *Nederlands Dagblad* zou niet kunnen verschijnen zonder een geolied en gastvrij secretariaat. Allerlei lijnen lopen naar of beginnen bij jou. Want jij zit bij de voordeur, aan de telefoon en laat onze gasten zich welkom voelen: jij bent het visitekaartje van het ND.

wil je meer weten? Kijk op onze website nd.nl/vacature en download de advertentietekst.

informatie Voor deze functie zijn we op zoek naar één of twee kandidaten. Informeren of reageren kan tot en met 2 maart via directiesecretaris Marien Geelhoed, bereikbaar via 088 – 1 999 999 of vacature@nd.nl. Sollicitatiegesprekken hopen we te voeren op 6 maart. Het *Nederlands Dagblad* is gevestigd in Amersfoort, op loopafstand van het station.

SILKE SPIERINGS / VK nd.nl/economie BEELD ANP / LEX VAN LIESHOUT

Onze flexibele schil groeit hard

Volle terrassen op het Plein in Den Haag. De horeca kent veel flexibele werknemers.

...Onze flexpool groeit de laatste tien jaar het hardst van Europa: bijna twee miljoen flexibele werknemers kent Nederland inmiddels.

...Twee redenen waarom de flexibele schil in Nederland zo groot is. En valt het tij nog te keren?

► TILBURG

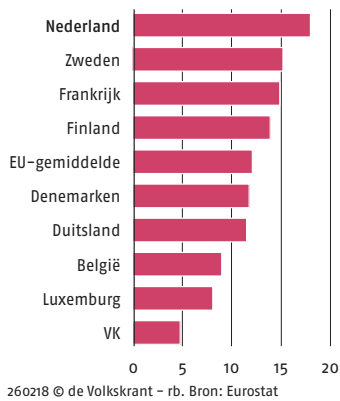
■ WETTEN EN REGELS WERKTEN FLEXWERK IN DE HAND

Als je flexwerken wilt begrijpen, moet je naar de geschiedenis kijken, zegt de Tilburgse hoogleraar arbeidsmarkt Ton Wilthagen. In Nederland hadden we in de Tweede Wereldoorlog de Duitse bezetter. Destijds ontstond de sterke bescherming van werknemers, stelt Wilthagen. 'Autoritaire regimes beloven altijd baan-zekerheid om mensen in toom te houden. De Duitsers wilden arbeid bovendien stevig controleren: de bevolking moest werken in sectoren die nodig waren voor de oorlog.' De Duitse bezetter voerde het vergunningenstelsel in, waardoor je toestemming moest vragen aan het arbeidsbureau voordat je als werkgever iemand kon ontslaan of voordat je als

werknemer kon vertrekken. Dat systeem bleef na de oorlog grotendeels intact: voor de wederopbouw was het ook handig om arbeid aan te sturen. Tegenwoordig kunnen werknemers vrij makkelijk ontslag nemen, maar voor werkgevers geldt nog altijd de preventieve ontslagtoetsing. Een werkgever moet het UWV of de kantonrechter om toestemming vragen voordat hij iemand kan ontslaan. Dit zorgt ervoor dat werknemers met vaste contracten goed zijn beschermd. Niet gek toch, stelt hoogleraar Wilthagen, dat werkgevers zich stortten op nieuwe werkvormen zoals het tijdelijke contract en uitzendwerk, toen die opkwamen in de jaren negentig. 'Er bestonden weinig regels voor flex. Er kon heel veel in Nederland.' De Flexwet van 1999 en de Wet Werk en Zekerheid van 2015 probeerden dit verschil te overbruggen, maar bereikten volgens Wilthagen het tegenovergestelde, 'omdat het vaste contract nauwelijks werd aangepakt'. In 2004 zijn daar meer rechten voor de vaste werknemer aan toegevoegd: de doorbetaling bij ziekte van twee jaar tijd – 'echt uniek in de wereld' – en de re-inte-

NEDERLAND HEEFT GROTE FLEXPOOL

Aandeel tijdelijke werknemers (15 tot 75 jaar) in de EU in 2017, in procenten

gratieverplichtingen voor de werkgever.

Hij verbaast zich. 'Wat mij opvalt, is dat diegenen die het hardst roepen dat ze niet tevreden zijn met de huidige situatie in Nederland – de vakbonden en het kabinet – dit systeem zelf hebben gecreëerd. Je kunt niet zeggen dat Nederlandse werkgevers niet houden van vaste werknemers. Werkgevers opereren volgens een

systeem met een bepaalde logica en bepaalde arbeidskosten. Dat systeem hebben we zelf gemaakt.'

■ WERKGEVERS VINDEN FLEXWERK NORMAAL

Wetgeving is weliswaar een factor, zegt hoogleraar arbeidsverhoudingen Paul de Beer, maar er is volgens hem een belangrijkere reden waarom Nederland zo veel flexwerkers heeft. 'Arbeidsmarktbeleid zit ingewikkeld in elkaar. Er is uitgebreid kwalitatief onderzoek nodig om de verschillen tussen Europese landen te onderzoeken, maar dat is simpelweg nog nooit gedaan.' Neem de doorbetaling bij ziekte, zegt de hoogleraar van de Universiteit van Amsterdam. 'Kleine en middelgrote bedrijven zouden daaraan onderdoor gaan. Driekwart van het mkb heeft dit risico echter verzekerd, dus dat betwijfel ik.'

De Beer vermoedt dat de echte oorzaak van het grote aantal flexwerkers in Nederland ligt in onze bedrijfs-cultuur. Het is hier normaal geworden om beginnende werknemers een tijdelijk contract te geven als een soort verlengde proeftijd. In België geldt dat niet, daar is een vast contract de standaard, weet de arbeidseconoom van zijn collega-onderzoekers. Je krijgt in België alleen een tijdelijk contract als daar een duidelijke reden voor is, zoals een tijdelijk project waarvoor je bent aangenomen.

Die cultuur is zo gegroeid, omdat Nederland deeltijdwerk en flexwerk relatief vroeg in de wetgeving opnam, zegt De Beer. 'Vakbonden en werkgevers waren er snel bij, ze wilden deze nieuwe arbeidsvormen in goede banen leiden.' In 1982 werd in het Akkoord van Wassenaar afgesproken dat deeltijdwerk zou worden gestimuleerd om de werkloosheid te bestrijden, in 1999 kwam de Flexwet voor uitzenden en oproepkrachten. De Beer: 'De regelgeving legitimeerde het flexwerk. Voortaan hoefden werkgevers geen enkel excuus meer te bedenken om

TIJDLIJN FLEXWERK

► **Vergunningenstelsel (1941)**
Door de Duitse bezetter is er voortaan toestemming van arbeidsbureaus nodig voor ontslag of het vrijwillig wisselen van baan.

► **Buitengewoon Besluit Arbeidsverhoudingen (1945)**
Na de Tweede Wereldoorlog blijft de preventieve ontslagtoetsing bestaan onder premier en minister van Sociale Zaken Willem Drees.

► **Akkoord van Wassenaar (1982)**
Werkgevers- en werknemersorganisaties maken afspraken om werkloosheid tegen te gaan, o.a. door deeltijdwerk te stimuleren.

► **Wet Flexibiliteit en Zekerheid (1999)**
Flexibele arbeid – tijdelijke contracten, uitzend- en oproepkrachten – en maximale proeftijd voor een vast contract worden gereguleerd.

► **Wet Verbetering Poortwachter (2002)**
Re-integratieverplichtingen worden vastgelegd, werkgevers moeten zieke werknemers voortaan vanaf dag één actief begeleiden in het re-integratieproces.

► **Wet Loondoorbetalingsverplichting bij Ziekte (2003)**
Werkgevers moeten zieke werknemers voortaan niet één maar twee jaar doorbetalen, 70 procent van het laatstverdiende loon.

► **Wet Werk en Zekerheid (2015)**
Minister Asscher verandert de regels voor flexwerkers, het ontslagrecht en de werkloosheidswet, met de bedoeling de positie van flexibele werknemers te verbeteren.

► **Wet Arbeidsmarkt in Balans (2019)**
Momenteel ligt een nieuwe wet van minister Koolmees bij de Eerste Kamer, waarin de regels uit 2015 deels worden teruggedraaid.

werknemers aan te nemen op een tijdelijk contract.' De wetgeving op zich is volgens De Beer niet bepalend. Een sterke aanwijzing daarvoor, stelt hij, is dat vergelijkbare Nederlandse bedrijven enorm verschillen in de grootte van hun pool flexwerkers. 'Wetgeving vormt dus een kader waarbinnen werkgevers hun eigen keuzes maken. Ik denk dat de normen en waarden over personeelsbeleid binnen een bedrijf doorslaggevend zijn.' De hoogleraar doet dit jaar uitgebreid onderzoek naar deze hypothese. Ook arbeidssocioloog Fabian Dekker denkt dat bedrijfscultuur een belangrijke rol speelt. Hij ontdekte dat bedrijven hun personeelsbeleid vaak bij elkaar afkijken. Dat geldt ook voor het aantal flexwerkers dat een bedrijf denkt nodig te hebben. 'Als je ze vraagt naar hun beweegredenen, hoor je geregeld het antwoord: "Omdat de concurrent het ook doet."' Dat bedrijven elkaar imiteren, betekent dat een eenmaal ingezette trend, zoals de groeiende groep flexwerkers, almaar wordt versterkt. <

KEERT KOOLMEES HET TIJ?

De drie arbeidsexperts zijn eigenlijk redelijk eensgezind: een wisselwerking tussen instituties en mensen verklaart Nederlands grote flexpool. 'Je stelt wetgeving in en daardoor gaan mensen anders denken', vat Dekker het samen. Al draaiend aan de knoppen van de WW-premies en ontslagvergoedingen probeert minister Koolmees (Sociale Zaken) de omvang van de flexibele schil terug te draaien. Lukt hem dat met zijn nieuwe Wet Arbeidsmarkt in Balans, die nu bij de Eerste Kamer ligt? Wilthagen denkt van niet. 'Het is *too little too late*. Het flexwerken zit inmiddels in ons systeem ingebakken en zal alleen nog maar groter wor-

den door platformisering.' Daarmee doelt de Tilburgse hoogleraar op de opkomst van platforms als Uber en Thuisbezorgd, die aanbod en vraag samenbrengen via algoritmen. Aanbieders zijn vaak als zzp'er in dienst, al is die constructie niet onomstreden. De huidige wet is te veel gefocust op het vaste contract, vinden Wilthagen en De Beer. Het kabinet wil dat werkgevers weer mensen in vaste dienst aannemen en versoepelt daarom de werkgeversverplichtingen rond dit contract. Dat heeft volgens de hoogleraren geen zin. Hun advies: accepteer flexwerken als onderdeel van de arbeidsmarkt en regel de voorwaarden

zo goed mogelijk. Een grondige hervorming van de arbeidsmarkt is volgens beiden nodig. De Beer is dan ook enthousiast over de adviescommissie die het kabinet heeft ingesteld over de toekomst van het arbeidsrecht. Arbeidssocioloog Fabian Dekker is positiever over de wet. 'Koolmees zit op het goede spoor door het verschil tussen flex en vast te verkleinen.' Een andere stap is nog effectiever, denkt Dekker. 'Geef als werkgever het voorbeeld en bied flexwerkers een vast contract aan, zoals de gemeente Amsterdam recentelijk deed. Door het kopieergedrag zal dit zich als een olievlek verspreiden.'

WEER NEDERLAND

WILFRED JANSSEN

Zeer zacht weer

Dinsdag werden op veel plaatsen recordhoge temperaturen gemeten. Ook woensdag zien we op veel plaatsen nieuwe temperatuurrecords genoteerd worden. Het huidige record voor 27 februari staat op 17,8 graden en is in Eindhoven gemeten in 1959. In de middag worden maxima verwacht tussen 15 en lokaal zelfs 20 graden, waarmee een nieuw datumrecord onvermijdelijk lijkt. Bij het warme en zeer zonnige weer waait een zwakke wind uit het zuiden, kracht 1 of 2. In de kustgebieden kan later in de middag wel een koude wind van zee gaan waaien. In de avond en nacht naar donderdag neemt de bewolking toe. Het krachtige hogedrukgebied boven Centraal-Europa verzwakt en verschuift, waardoor oceaanstoringen weer in de buurt kunnen komen. Het wordt niet meer kouder dan een graad of 3. Donderdag overdag is het wisselend bewolkt. Later op de dag wordt de bewolking dikker en vanuit het zuidwesten neemt de kans op wat regen toe. Met maxima rond 11 graden is het een stuk minder zacht, maar nog altijd te zacht voor de tijd van het jaar. Daarbij waait een meest matige wind uit het westen, 3 of 4 Bft. Vrijdag verloopt weer grotendeels droog, alleen in het zuidoosten kan 's ochtends nog een beetje regen vallen. De maxima blijven op veel plaatsen onder de 10 graden. In het weekend is er weer kans op regen.

EXTREMEN

Warmst:	16,3 °C	in 2003
Koudst:	-12,0 °C	in 1929
Natst:	19,6 mm	in 2011

VORIG JAAR

Maximum	0.2 °C
Minimum	-6.4 °C
Aantal mm	0.0 mm

weer

plaza

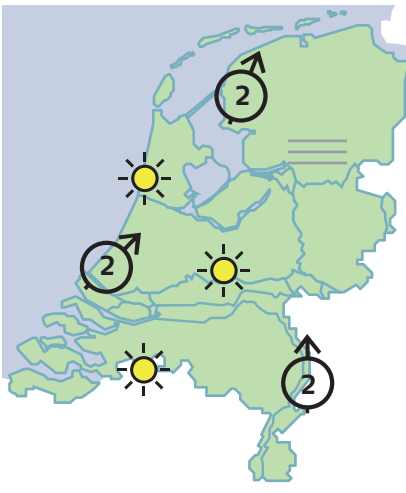
COLOFON

Uitgave van Nederlands Dagblad B.V.
Berkenweg 11, 3818 LA Amersfoort.
Postbus 2085, 3800 CB Amersfoort.
Tel. 088 1 999 999, www.nd.nl.
Nederlands Dagblad B.V. maakt deel uit van Nedag Uitgevers B.V.
Directie: Rinder Sekeris en Sjirk Kuijper
Uitgever: Rinder Sekeris

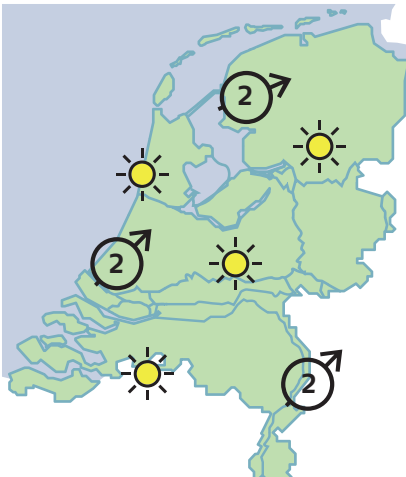
REDACTIEADRESSEN
ALGEMEEN Postbus 2085, 3800 CB Amersfoort, tel. 088 1 999 999; e-mail: redactie@nd.nl
POLITIEKE REDACTIE: Postbus 20018, 2500 EA Den Haag, tel. 070 3183180; e-mail: politiek@nd.nl

ABONNEMENTEN
tel. 088 1 999 999, e-mail: abonneeservice@nd.nl
ABONNEMENTSPRIJZEN:
Compleet: zes dagen per week de papieren krant thuisbezorgd en volledig digitale toegang: per maand € 38,10 per kwartaal € 109,70 per jaar € 410,30
COMBINATIEABONNEMENTEN:
Zaterdag papier en door de week digitaal: per maand € 23,65, per kwartaal € 68,40, per jaar € 263,65.
Vrijdag en zaterdag papier en de hele week digitaal: per maand € 27,75, per kwartaal € 79,80, per jaar € 305,80.

VANOCHTEND

VANMIDDAG

 zonnig

 opklaringen

 bewolkt

 buien

 onweer

 regen

 sneeuwregen

 sneeuwbuien

 sneeuw

 mist

 wind in Bft

 warmtefront

 koufront

 hogedrukgebied

 lagedrukgebied

-1000- isobar

NEDERLAND stad	VANDAAG weer	MORGEN weer	°C	°C	EUROPA stad	VANDAAG weer	MORGEN weer	°C	°C	WERELD stad	VANDAAG weer	MORGEN weer	°C	°C
Amsterdam	zonnig	bewolkt	16	11	Athene	zonnig	zonnig	12	14	Antalya	bewolkt	zonnig	15	13
Apeldoorn	zonnig	bewolkt	18	12	Barcelona	zonnig	zonnig	20	19	Bangkok	zonnig	zonnig	35	36
Arnhem	zonnig	bewolkt	18	12	Berlijn	zonnig	zonnig	13	12	Buenos Aires	zonnig	zonnig	29	28
Breda	zonnig	bewolkt	17	12	Boedapest	zonnig	zonnig	11	15	Casablanca	bewolkt	zonnig	22	21
Den Bosch	zonnig	bewolkt	18	12	Bordeaux	zonnig	zonnig	23	15	Curaçao	zonnig	zonnig	30	30
Den Haag	zonnig	bewolkt	16	11	Brussel	zonnig	regenbui	12	12	Delhi	onweer	zonnig	21	21
Den Helder	zonnig	bewolkt	15	10	Dublin	zonnig	bewolkt	13	15	Johannesburg	zonnig	zonnig	32	31
Eindhoven	zonnig	regenbui	19	12	Frankfurt	zonnig	regenbui	16	14	Lima	bewolkt	zonnig	28	28
Emmen	zonnig	bewolkt	18	12	Heraklion	bewolkt	zonnig	13	12	Los Angeles	bewolkt	regenbui	18	19
Enschede	zonnig	regenbui	18	12	Innsbruck	zonnig	zonnig	14	14	Melbourne	zonnig	zonnig	30	36
Groningen	zonnig	bewolkt	17	11	Kopenhagen	zonnig	zonnig	10	7	Mexico City	zonnig	zonnig	25	25
Leeuwarden	zonnig	bewolkt	15	10	Las Palmas	zonnig	bewolkt	23	21	Nairobi	zonnig	zonnig	28	29
Lelystad	zonnig	bewolkt	17	12	Lissabon	bewolkt	bewolkt	17	18	New Orleans	onweer	onweer	26	23
Maastricht	zonnig	regenbui	20	13	Londen	zonnig	neerslag	16	12	New York	sneeuw	sneeuw	-3	-2
Middelburg	zonnig	regenbui	17	12	Madrid	zonnig	bewolkt	18	18	Paramaribo	zonnig	bewolkt	31	31
Nijmegen	zonnig	regenbui	20	13	Milaan	zonnig	zonnig	17	17	Peking	zonnig	zonnig	12	13
Rotterdam	zonnig	regenbui	17	12	Moskou	bewolkt	sneeuw	-4	1	Seoul	bewolkt	zonnig	12	11
Terschelling	zonnig	bewolkt	14	9	Nice	zonnig	zonnig	19	19	Singapore	bewolkt	zonnig	33	33
Utrecht	zonnig	bewolkt	17	12	Oslo	bewolkt	zonnig	5	4	Sydney	zonnig	zonnig	27	27
Venlo	zonnig	regenbui	19	13	Parijs	zonnig	regenbui	17	13	Tel Aviv	regenbui	zonnig	16	15
Vlissingen	zonnig	regenbui	17	12	Rome	zonnig	zonnig	20	17	Tokio	regenbui	zonnig	12	13
Winterswijk	zonnig	bewolkt	18	12	Sofia	bewolkt	zonnig	6	10	Toronto	sneeuw	zonnig	-7	-5
Zierikzee	zonnig	regenbui	17	12	Stockholm	bewolkt	zonnig	8	6	Tunis	zonnig	zonnig	16	17
Zwolle	zonnig	bewolkt	18	12	Warschau	zonnig	bewolkt	10	10	Vancouver	bewolkt	zonnig	5	5

ZON	VANDAAG	MORGEN
	Δ 07:32 uur	Δ 07:30 uur
	▼ 18:13 uur	▼ 18:15 uur
MAAN		
	Δ 02:58 uur	Δ 04:00 uur
	▼ 11:35 uur	▼ 12:15 uur
MAANSTANDEN		
Nieuwe maan		06 maa
Eerste kwartier		14 maa
Volle maan		21 maa
Laatste kwartier		28 maa

HOOGWATER	VANDAAG	MORGEN
Delfzijl	05:16 uur	17:35 uur
Dordrecht	10:31 uur	23:00 uur
Harlingen	02:40 uur	14:38 uur
IJmuiden	09:29 uur	22:15 uur
Rotterdam	09:40 uur	22:15 uur
Stavenisse	09:11 uur	21:46 uur
Vlissingen	07:46 uur	20:26 uur
Yerseke	09:16 uur	21:55 uur

WOENSDAG	DONDERDAG	VRIJDAG	ZATERDAG	ZONDAG	MAANDAG
1° 17°	3° 12°	5° 9°	4° 10°	6° 10°	6° 10°
10% ZW 2	20% W 3	20% NW 3	30% Z 4	60% ZW 5	90% ZW 5

WATERHOOGTE (CM)	VANDAAG	MORGEN
Arnhem	825	-2
Keulen	240	-5
Konstanz	283	0
Lobith	862	-10
Zwolle	40	-2

van Nedag. Als u die informatie niet wenst, kunt u dat schriftelijk melden of een formulier aanvragen bij onze afdeling abonneeservice.

ADVERTENTIES
Tel. 088 1 999 999, ma. t/m vr. 8.30-17.00 uur; site: nd.nl/adverteren.
FAMILIEBERICHTEN via site: www.ndadvertenties.nl € 1,13 per mm, per kolom; via e-mail: familiebericht@nd.nl. € 1,24 per mm, per kolom.
TIPS via site: www.ndadvertenties.nl.
ZAKELIJKE ADVERTENTIES via site: www.nd.nl/adverteren; via e-mail: advertentie@nd.nl
SLUITINGSTERMIJN geboorte- en overlijdensberichten vóór 16.00 uur, overige familieberichten vóór 13.00 uur; tips één dag voor plaatsing vóór 12.00 uur; zakelijke advertenties reserveren vóór 09.00 uur, aanleveren vóór 11.00 uur.
SLUITINGSTERMIJN MAANDAGEDITIE familieberichten via site en e-mail zaterdags tot 16.00 uur; tips vrijdags tot 12.00 uur; zakelijke advertenties vrijdags tot 12.00 uur.

AUTEURSRECHTEN
Alle auteursrechten en databankrechten ten aanzien van de inhoud van deze uitgave worden uitdrukkelijk voorbehouden. Deze rechten berusten bij Nederlands Dagblad B.V., c.q. de desbetreffende auteur.

BANK
IBAN NL79 RABO 0329 6800 99
BIC-code RABONL2U
Identificatienummer: NL44ZZ090569430000

BEZORGING
Informatie over bezorging tijdens kantooruren: 088 1 999 999. Op zaterdag van 8.30 tot 10.30 uur. Mailen kan ook: service@nd.nl of ga naar onze site nd.nl/bezorging. Of SMS 222 naar 1008 (55 cent per bericht) wanneer u vandaag geen krant hebt ontvangen.
Wanneer u voor het eerst gebruik maakt van deze service, vermeld dan uw e-mailadres, postcode en huisnummer.
ND IN AANGEPASTE LEESVORM
Het ND is in aangepaste leesvorm verkrijgbaar bij Stichting Aangepast Lezen, Den Haag, tel. 070 3381500. klienten@aangepastlezen.nl

REDACTIE
HOOFDREDACTIE
Sjirk Kuijper (hoofdredacteur),
Daniël Gillissen (adjunct-hoofdredacteur),
Frans Tijssen (secretaris)
EINDREDACTIE
Hugo de Bruijne, Cees Dorland,
Annemarie Eversdijk-Cornelisse, Reiny de Fijter,
Jenneke van Garderen-Hoogland,
Hilbert Meijer, Dick Schinkelshoek
CULTUUR, MEDIA & WETENSCHAP
Rien van den Berg, Maurice Hoogendoorn,
Rimme Mastebroek, Rick Moeliker,

Hilbrand Bouwema, Roel Sikkema,
Eymke Verhoeven-Lobbezoo
BUITENLAND
Jan van Benthem, Tilly Dodds-Reijnen,
Sanne van Graffhorst, Ruth van der Kolk,
Ruud Bouwema, Herman Veenhof
POLITIEK & ECONOMIE
Gerard Beverdam, Piet de Jong,
Sjoerd Mouissie, Eduard Sloot
KERK & RELIGIE
Gerard ter Horst, Wim Houtman,
Eline Kuijper, Hilbert Meijer,
Remco van Mulligen, Gerhard Wilts
BINNENLAND
Willem Bouwman, Gerald Bruins,
Auke van Eijdsen, Sophia Geuze-Verboom,
Petra Noordhuis, Aaldert van Soest,
Hans-Lukas Zuurman
OPINIE & DEBAT
Wim Houtman, Frans Tijssen,
Reina Wiskerke, André Zwartbol
BUREAUREDACTEUREN
Harm Bosma, Robin van Deutekom,
Debora Dijkstra, Tineke Goedhart,
Anneke Groen, Fokke Holwerda,
Roeland van Mourik, Harco Ploegman,
Jan-Willem Veenhof, Wisanne van 't Zelfde
VORMGEVING
Judith Arendsen-Fokker, Egbert Bonte,
Lieneke Eefting, Bert Hagenaars,
Wilco Pot, Patrick Staal,
Christel Versteeg-van de Pol

PUZZEL

ZWEEDSE PUZZEL

Grid puzzle with clues in Swedish and arrows indicating directions.

© Sanders Puzzelboeken 190227

RECEPT

REDACTIE ND nd.nl/koken BEELD UIT BESPROKEN BOEK

Boterkoek met lavendel

Met lavendel smaakt onze vertrouwde Hollandse boterkoek heerlijk zomers en weer net even anders.

BENODIGDHEDEN
• 175 g suiker
• 1 el gedroogde lavendelknopjes,
• plus 2 tl extra
• 200 g boter, op kamertemperatuur
• 1 groot ei, losgeklopt
• ½ tl vanille-extract
• 250 g bloem
• evt. enkele takjes verse lavendel, voor de versiering
Extra:
• ingevette springvorm (Ø 22 cm)
• bakpapier, keukenmachine, mixer met deeghaken, zeef

BEREIDING
Bedek de bodem van de springvorm met bakpapier. Doe de suiker met 1 eetlepel lavendel in de keukenmachine en laat de machine draaien tot de lavendelknopjes wat fijner zijn en je de lavendel goed ruikt. Klop in een kom met de mixer de lavendelsuiker met de boter romig. Klop er twee derde van het ei, het vanille-extract en een mespunt zout door. Zeef de bloem erboven en meng tot het deeg samenkomt. Duw het deeg in de vorm; zorg ervoor dat de hele bodem gelijkmatig is bedekt. Bestrooi de bovenkant met 2 theelepels lavendelknopjes en duw ze een beetje in het deeg. Laat het deeg minimaal 30 minuten in de koelkast rusten (zo trekt de lavendelsmaak nog even extra goed in). Verwarm de oven tot 200 °C. Bestrijk het deeg met de rest van het ei. Trek

met een mes een ruitpatroon in de bovenkant van het deeg. Bak de boterkoek in 18 tot 20 minuten in het midden van de oven goudbruin. Neem uit de oven en laat afkoelen. Snijd de koek in punten of blokjes. Versier eventueel met verse lavendelbloemetjes. <

SUDOKU

Sudoku grid with some numbers filled in.

Schrijf alle cijfers 1 t/m 9 in alle verticale kolommen, alle horizontale rijen én in alle vierkantjes van 3 x 3 vakjes.

★★★★

Sudoku grid with some numbers filled in.

OPLOSSING WOORDZOEKER VAN GISTEREN

halsbrekend

OPLOSSING SUDOKU MEDIUM VAN GISTEREN

Solved 9x9 Sudoku grid.

OPLOSSING SUDOKU HEAVY VAN GISTEREN

Solved 9x9 Sudoku grid.

FEUILLETONS

DAAN EN SIETZE

58. De derde dag is hij weer genoeg opgeknapt om uit bed te komen, maar zijn moeder wil nog niet dat hij naar school gaat. Hij mag in de kamer bij het kleine schipperskacheltje zitten, dat zowel als verwarming gebruikt wordt, als om eten op te koken. Het ding kan nauwelijks de hele kamer verwarmen, maar voor een grotere kachel hebben ze niet genoeg brandstof. Het komt eigenlijk wel goed uit dat Daan vandaag lopend patiënt is. De moeder van Daan en die van Sietze willen 's middags heel graag op bezoek bij een kennis die aan de andere kant van de stad woont. Daans moeder zou dan haar jongste kind, een nakomertje van anderhalf jaar, in de kindergwagen moeten meenemen. Ze wil de kleine eigenlijk liever thuislaten, en nu kan

Daan mooi op hem passen. Josje is een lief kind dat meestal rustig in zijn box speelt en Daan is gek op hem. Aan het begin van de middag gaan ze weg, nadat Daan meer dan genoeg tips heeft gekregen over hoe hij Josje moet verzorgen. Hij heeft braaf geknikt, maar slechts met een half oor geluisterd. Hij zal zich echt wel red-den met zijn broertje. Ach, Josje is heel makkelijk en kan zichzelf prima

vermaken. Hij speelt lief in de box en is al tevreden als zijn grote broer af en toe iets leuks tegen hem zegt. Daan heeft een boek opgezocht dat hij al vaker heeft gelezen, maar dat hij nog steeds heel spannend vindt: De reis om de wereld in tachtig dagen. Hij raakt er snel door geboeid, maar als hij ongeveer twintig bladzijden heeft gelezen kan hij zijn aandacht er niet zo goed meer bij houden. Op de een of andere manier wordt hij onrustig. Hij legt het boek weg, kijkt eens naar Josje die druk bezig is met zijn speelgoed, loopt een paar keer heen en weer in de kamer en kijkt door het raam naar buiten. In de kleine achtertuin zijn een paar vogels naar voedsel aan het zoeken. Dan is, hard en angstaanjagend, een bel hoorbaar.

WORDT VERVOLGD

SONATE IN G ROOD

210. 'Iets tussen dat en de eerste A?', vroeg Ava. Liesls vingers speelden driftig het einde van het derde deel. 'Nee.' 'Begin dan opnieuw waar je bent opgehouden bij het slotstuk', droeg Ava haar op, en ze bleef nog steeds op het papier gericht. Liesl voelde het zweet naar haar vingertoppen stijgen toen ze de volgende fout tegenkwam. Weer een M. Nee, dat kan niet! Ze keek tersluiks naar Ava, die nog steeds geen emotie toonde, maar streng aangaf dat ze moest doorgaan. De gecodeerde letters kwamen nu sneller. Tegen de tijd dat Maxum Morozov in het letterschema te lezen stond, was Liesl in paniek. Hoewel Ava haar gewaarschuwd had dat ze de naam die onthuld zou worden, geheim moest houden, sprong Liesl nu

van de pianostoel op. 'Dit is een vreselijke vergissing!', riep ze tegen Ava. 'Het kan Max niet zijn! Jij kent hem.' Liesl herinnerde aan Max' bezoeken aan Harvard toen Ava daar nog les gaf. 'Je kent zijn muziek. Het is onmogelijk!' Ava leidde Liesl snel van de piano naar een klein keukentje vlakbij en trok de deur dicht. Ze bracht Liesl met een paar woorden tot bedaren. 'Het is zijn vader', zei ze op een lage,

beladen toon. Liesl had nooit geweten hoe de vader van Max heette. 'De man werkt op het kantoor van het Israëlische ministerie van Defensie.' Ava haalde in gedachten snel de informatie op uit haar geheugen. 'Hij is een overheidsfunctionaris op hoog niveau, hoewel hij een van de velen is die toegang hebben tot vertrouwelijke informatie. Ik wist dat zijn zoon jouw vriend was, maar dat was geen reden om de man te verdenken. Het had iedereen op zijn afdeling of een andere afdeling kunnen zijn. Er was geen verband tussen de vader van Max en het feit dat jij per ongeluk de code in handen kreeg. Er was geen reden waarom wij hem zouden verdenken.' Ze keek naar de naam die op het letterschema in haar handen stond. 'Maar hij is de spion.'

WORDT VERVOLGD

NL
ANP nd.nl/wetenschap

48 miljoen euro voor 32 academici

► DEN HAAG
32 wetenschappers hebben ieder 1,5 miljoen euro gekregen om de komende vijf jaar onderzoek te doen.

Zij krijgen de zogeheten Vici-beurs van wetenschapsorganisatie NWO. De lijst van de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek is dinsdag naar buiten gebracht. De wetenschappers doen op verschillende gebieden onderzoek. Het gaat bijvoorbeeld om studies naar de vraag hoe levende cellen omgaan met stress, of een computer ziekte kan voorspellen en wat de gevolgen zijn van de opkomst van co-ouderschap en nieuwe relatievormen voor kinderen en ouders. Een ander onderzoek bekijkt of stamcellen van sekse kunnen veranderen. Ook gaan onderzoekers een nieuwe methode ontwikkelen om moleculaire structuren van een miljoenste millimeter te bekijken. De toegekende bedragen vallen onder de zogenoemde Vici-beurzen. In totaal 239 wetenschappers hadden een voorstel ingediend. Uiteindelijk kregen elf vrouwelijke kandidaten en 21 mannelijke kandidaten een beurs. <

EN VERDER
REDACTIE ND • BEELD GBS DE HORIZON, GOMARUS COLLEGE

Bezoekers van de kringloopmarkt, die GBS De Horizon organiseerde, konden meedoen aan een fotoshoot.

■ **LEERLINGEN VAN DE HORIZON GAAN VOOR GROEN**
De leerlingen van GBS De Horizon in Hoogland hebben vorige week hun project van onderzoekend leren over groen afgesloten. Zij leerden daarbij over duurzaamheid en afvalscheiding. Ook de buurt had profijt van dit project, want de kinderen gingen, gewapend met grijpers en vuilniszakken, de straat op om parkeerplaatsen en stoepen afvalvrij te maken. Om hun project op passende wijze af te sluiten, waren ouders vorige week welkom voor een presentatie. Zij konden tevens hun slag slaan op de grote kringloopmarkt, die de kinderen hadden georganiseerd om geld op te halen voor de uitbreiding van hun groene schoolplein. Met het geld wordt bijvoorbeeld de ontdektuin vergroot. De sfeer was opperbest tijdens de kringloopmarkt. De bezoekers konden blikgooien, vissen in de plastic soep, meedoen aan een fotoshoot en grabbelen. Daarnaast werden er wafels en cupcakes verkocht. In totaal werd er een bedrag van 770 euro opgehaald.

Bij het timmeren wonnen Gerald Kroezen en Jesse Bouwman respectievelijk de eerste en tweede prijs.

■ **GOMARUS IS SUCCESVOL BIJ BEROEPENWEDSTRIJD**
Bij de jaarlijkse regionale vmbo-beroepenwedstrijd voor timmeren en metselen hebben de leerlingen van het Gomarum College in Groningen een goede score behaald. Maar liefst alle deelnemende leerlingen van de school vielen in de prijzen. De beroepenwedstrijd wordt ieder jaar georganiseerd door SSPB Praktijkcentrum Bouw, een regionaal opleidingsbedrijf voor de bouwsector. Zeven Groningse scholen mengden zich in de strijd. Voor het onderdeel timmeren moesten de scholieren (met het profiel Bouwen, Wonen en Interieur) een houten skeletbouw met plat dak en overstek maken. Voor het metselen moest een zitbank met verschillende afwerkingstechnieken en kleuren gemetseld worden. Bij de categorie timmeren behaalde Gerald Kroezen de eerste prijs. De tweede prijs was voor Jesse Bouwman. Bij het metselen ging de tweede prijs naar Sander Boven en Peter Sterenberg won de derde prijs.
►► tips? Mail naar enverder@nd.nl

KERKNIEUWS

■ **PROTESTANTSE KERK RECHTGEZET**
In kerknieuws van 25 februari is ten onrechte gemeld dat proponent G.F. Willemsen is beroepen als geestelijk verzorger in De Engelenburgh in Veenendaal en dit beroep heeft aangenomen. Het betrof echter geen uitgebracht beroep, maar een voornemen daartoe. Het bericht in kerknieuws was derhalve prematuur.

BEROEPEN te Berkum-Zwolle (De Hoofdhof): J.M. Rohaan-Bisperink te Vollenhove (gereformeerd).

■ **GEREFORMEERDE GEMEENTEN BEROEPEN te Nieuwerkerk (Zld):** A.J. de Waard te Nieuwddorp.

■ **GEREF. GEMEENTEN IN NED. BEROEPEN te Sint-Annaland:** M. Krijgsman te Arnhem.

NL
ANP

Actieweek onderwijs

► DEN HAAG
De actieweek van het onderwijs halverwege maart, die op vrijdag 15 maart eindigt met een landelijke staking, gaat definitief door, meldde de Algemene Onderwijsbond. <

FOTO DIE DE KRANT NIET HAALDE
BEELD EPA / JEROME FAVRE

Dagelijks geven honderden beelden ons een kijk op de wereld. Elke foto vertelt zijn eigen verhaal. In deze rubriek een mooie foto die afgelopen week de krant niet haalde.

Zeven boefjes in de identificatieruimte van het ICAC in Hongkong, China, dat zich sinds 1974 bezighoudt met het bestrijden van corruptie. Zeven boefjes die nergens van worden verdacht – in elk geval niet officieel – en die dus na afloop van de rondleiding (bijna twee uur!) gewoon weer naar huis mogen. Maar eerst nog even naar het detentiecentrum. Misschien dat de gids ze daar dan heel even laat voelen hoe dat is, in je eentje in een cel, de deur dicht, de sleutel omgedraaid ... Leuk, zo'n open dag.

TV VOORKEUR

NPO 2 ► NTR, 20.25–21.25 UUR
Het leven van Hitler
Aan het begin van de jaren dertig van de vorige eeuw wint de NSDAP bij elke verkiezing meer kiezers. Hitler wordt benoemd tot Rijkskanselier en de conservatieve mogendheden verwachten van hem dat hij hen helpt van de communisten af te komen. Maar Hitler verwijderd met leugens en geweld zijn politieke tegenstanders en uiteindelijk ook degenen die hem aan de macht hebben gebracht. Hitler wordt kanselier voor het leven en hij wordt bewonderd door mensen die de vervolging van geesteszieken, politieke vijanden en Joden negeren. Duitsland wordt tegelijkertijd bewonderd en gevreesd door andere landen. Intussen vergaat Hitler fortuinen en verbergt hij zijn privéleven.

NPO 2 ► NTR/VPRO, 21.25–22.00 UUR
Andere Tijden
Als het aan de overheid ligt moet Nederland binnen afzienbare tijd van het aardgas af en overschakelen op klimaatvriendelijker methoden. Hoe het na deze energietransitie verder moet met stoken en koken is voor de burger nog niet echt duidelijk. En wie voor de kosten gaat opdraaien al helemaal niet. Nederland maakte eerder een energietransitie mee, in de jaren zestig. Toen moest het hele land juist aan het aardgas, de nieuwe energiebron die in grote hoeveelheden was aangeboord bij Slochteren in Groningen.

TV VOORAF

WISANNE VAN 'T ZELFDE nd.nl/media BEELD EO

‘Een feest voor de ogen’

Wat hebben de Tanzaniaanse treinreizigers die gevolgd worden voor *Tanzania Transit* met elkaar gemeen? Zij dromen van een nieuwe toekomst.

‘Dit is een feest voor de ogen, zo uit het raam te kijken.’ Een oude man kijkt zijn kleinzoon glunderend aan. Ze zien het landschap van Tanzania aan zich voorbij glijden tijdens hun treinreis, die drie dagen en drie nachten duurt. In deze documentaire worden diverse passagiers gevolgd. Zo maakt de kijker kennis met een gebedsgenezers, die van coupé naar coupé gaat en zieken de hand oplegt. Een moeder geeft hem haar dochter, die een opgezette buik heeft en haar benen niet kan gebruiken. De genezer spreekt een gebed uit, maar of het kind genezen is, wordt niet duidelijk. ‘Sms me wat je nodig hebt, dan bid ik voor je’, zegt hij, terwijl hij verder loopt. Even later ziet de kijker een man met een smartphone in zijn hand. Hij laat een video zien aan een medepassagier. Diens reactie is aandoenlijk: ‘Hoe krijg je jezelf in deze tv?’ De man legt uit dat hij optreedt en dat hij betaald heeft om deze video te laten maken. ‘Wat is de zin daarvan? Je had koelen moeten kopen’, krijgt hij als reactie. In *Tanzania Transit* maakt de kijker kennis met een aantal passagiers, die waarschijnlijk boeiende levensverhalen hebben. Maar deze komen niet goed uit de verf, omdat de documentaire geen context geeft. Zo weet de kijker niet

hoe de personen heten, waar zij vandaan komen en waar zij naartoe gaan. Ook blijft onduidelijk wat de passagiers hebben meege maakt, waardoor hun dialogen soms moeilijk te plaatsen zijn. Zo raakt de oude man die de kijker in het begin zag, verward in een discussie met een man die blijkbaar tot een andere stam hoort. Hij zegt dat de mensen van de Masai geen toegang tot onderwijs hebben. Toen hij verhaal ging halen bij de schooldirecteur, kreeg hij te horen dat zijn mensen geen onderwijs verdienen. ‘Jullie zijn geen mensen’, werd hem medegedeeld, waarna hij in het gezicht werd gespuugd. Het loopt hoog op tussen beide mannen en dat roept allerlei vragen op. Waarom worden de Masai niet als mensen gezien? Hoe leven zij? En welke stammen zijn er nog meer in Tanzania? Maar de kijker moet gissen naar de antwoorden. Een vrouwelijke passagier vertelt dat zij deze lange reis maakt om een nieuw leven te beginnen. Toen ze veertien was, werd ze door haar ouders verkocht aan een man. Ze wist niet wat haar overkwam toen hij haar ontmaagde. Zal ze aan hem ontsnapt zijn? Het wordt niet duidelijk. Wel geeft deze documentaire een mooi inkijkje in de cultuur van Tanzania. Zo wordt er voortdurend gezongen in de trein en komen de moeizame man-vrouw-verhoudingen aan bod. Deze documentaire maakt in ieder geval nieuwsgierig.
►► 2Doc: Tanzania Transit, EO, NPO 2, 22.55–23.55 uur.

De documentaire Tanzania Transit volgt de reis van Tanzaniaanse treinreizigers. Foto: W. van 't Zelfde

De documentaire Tanzania Transit wordt uitgezonden op NPO 2 op woensdag 27 februari om 22.55 uur.

De documentaire Tanzania Transit wordt uitgezonden op NPO 2 op woensdag 27 februari om 22.55 uur.

NPO 3 ► BNNVARA, 21.10–22.10 UUR
3doc: Nao 't Zuuje
Het is de droom van iedere man in het zuiden: ooit Prins Carnaval worden van je eigen dorp of stad. In 2017 overkwam het presentator Lex Uiting in Venlo. Een erebaan die hem op het idee bracht een documentaire te maken over de Limburgse traditie. Samen met regisseur en filmmaker Rob Hodseldmans en producent Pieter Kuijpers maakte hij deze documentaire. Een film over verbinding en verbroedering, die laat zien wat carnaval, in Limburg ook wel vastelaovend genoemd, nou écht betekent.

NPO 1 ► AVROTROS, 20.35–21.25 UUR
Tussen Kunst en Kitsch
Expert Martijn Akkerman taxeert vanavond een broche, die bestaat uit een ring met twee oorknoppen met hangers eraan. Dit was een liefdesjuweel. De rode robijnkleur staat voor de liefde. Jan Beekhuizen bekijkt een tabaksdoos, die uit notenhout is gestoken. Er staan diverse tafereel op. Zo zijn Adam en Eva te zien en Aäron met de ark voor de stenen tafelen.

NPO 1

05.55 Nederland in beweging. **06.10** MAX Geheugentrainer. **06.30** NOS Journaal. **06.35** NOS Journaal. **06.40** NOS Journaal. **06.45** NOS Journaal. **06.50** NOS Journaal. **07.00** NOS Journaal. **07.10** Goedemorgen Nederland. **07.30** NOS Journaal. **07.35** Goedemorgen Nederland. **08.00** NOS Journaal. **08.10** Goedemorgen Nederland. **08.30** NOS Journaal. **08.40** Goedemorgen Nederland. **09.00** NOS Journaal. **09.15** Nederland in beweging. **09.30** NOS Journaal. **09.40** MAX Geheugentrainer. **10.00** NOS Journaal. **10.15** Tijd voor MAX. **11.00** De Wereld Draait Door. **12.00** NOS Journaal. **12.20** NOS Journaal. **12.35** Kook mee met MAX. **13.00** NOS Journaal. **13.10** NOS Sportjournaal. **13.20** Na het Nieuws. **14.00** NOS Journaal. **14.15** Kook mee met MAX. **14.35** NOS Journaal. **14.45** NOS Journaal. **15.00** NOS Journaal. **15.21** Jinek. **16.20** De Rijdende Rechter. **17.00** NOS Journaal. **17.10** Tijd voor MAX

18.00 NOS Journaal. **18.15** EenVandaag. **18.45** NOS Sportjournaal. **19.00** De Wereld Draait Door. **20.00** NOS Journaal. **20.35** Tussen Kunst en Kitsch. **21.25** Detectives: Endeavour Morse. **23.00** Jinek

NPO 2

07.00 NOS Journaal met gebarentolk. **07.10** NOS Journaal. **07.30** NOS Journaal met gebarentolk. **07.38** NOS Journaal. **07.40** NOS Journaal. **07.43** NOS Journaal. **07.45** NOS Journaal. **08.00** NOS Journaal met gebarentolk. **08.10** NOS Journaal. **08.30** NOS Journaal met gebarentolk. **08.38** NOS Journaal. **08.42** NOS Journaal. **08.46** NOS Journaal. **08.50** NOS Journaal. **09.00** NOS Journaal met gebarentolk. **09.15** Diederik en Da Vinci. **09.55** Verder kijken met Diederik en Da Vinci. **10.30** Rail Away. **11.00** NOS Journaal. **11.15** NOS Journaal. **11.35** BinnensteBuiten. **12.05** Opsporing Verzocht. **13.00** NOS Journaal. **13.19** Programma nog niet gekend. **14.02** Kassa. **14.51** Kruispunt. **15.25** Typisch. **16.00** NOS Journaal. **16.15** Hier zijn de Van Rossems. **17.00** Koken met Van Boven. **17.35** Met het Mes op Tafel

18.05 Rail Away. **18.40** BinnensteBuiten. **19.15** Typisch. **19.45** Met het Mes op Tafel. **20.25** Het leven van Hitler – een blauwdruk voor dictators. **21.25** Andere Tijden. **22.00** Nieuwsuur. **22.55** 2Doc: Tanzania Transit

►► [kijk voor het complete programmaoverzicht op www.nos.nl](https://www.nos.nl) of op Teletekst pagina 200

EEN

12.35 Blokken. **13.00** Het journaal. **13.25** Het weer. **13.30** Iedereen beroemd. **13.50** Thuis. **14.15** Dieren in nesten. **14.45** Villa Politica. **16.19** Clips. **16.25** Paul O'Grady: For the Love of Dogs. **16.50** Buren. **17.10** Flikken **18.05** Het journaal update. **18.10** Het weer. **18.15** Dagelijkse kost. **18.30** Blokken. **19.00** Het journaal. **19.40** Iedereen beroemd. **20.00** Joker+ en Lotto. **20.05** Het weer. **20.10** Thuis. **20.40** Eviva España. **21.25** Pano. **22.05** Van Gils & gasten. **22.50** Het journaal. **23.05** Het weer. **23.10** Major Crimes. **23.51** Winst joker+ / Lotto. **23.52** Keno. **23.53** Euromillions winstverdeling. **23.55** Dagelijkse kost

ARD

09.05 Live nach Neun. **09.55** Quizduell-Olymp. **10.44** Tagesschau. **10.45** Meister des Alltags. **11.15** Wer weiß denn sowas? **12.00** Tagesschau. **12.15** ARD Buffet. **13.00** ARD-Mittagsmagazin. **14.00** Tagesschau. **14.10** Rote Rosen. **15.00** Tagesschau. **15.10** Sturm der Liebe. **16.00** Tagesschau. **16.10** Verrückt nach Meer. **17.00** Tagesschau. **17.15** Brisant. **18.00** Wer weiß denn sowas? **18.50** Hubert ohne Staller. **19.45** Wissen vor acht – Werkstatt. **19.50** Wetter vor acht. **19.55** Börse vor acht. **20.00** Tagesschau. **20.15** Düsseldorf Helau – Gemeinsam jeck. **22.15** Tagesthemen. **22.45** Maischberger

BBC 1

12.45 A1: Britain's Longest Road. **13.15** Bargain Hunt. **14.00** BBC News at One; Weather. **14.30** BBC Regional News and Weather. **14.45** Doctors. **15.15** Shakespeare & Hathaway – Private Investigators. **16.00** Escape to the Country. **16.45** Best House in Town. **17.30** Flog It! **18.15** Pointless. **19.00** BBC News at Six; Weather. **19.30** BBC Regional News and Weather. **20.00** The One Show. **21.00** MasterChef. **22.00** The Real Marigold on Tour. **23.00** BBC News at Ten. **23.30** BBC Regional News and Weather. **23.42** National Lottery Update. **23.45** Match of the Day

BBC 2

08.15 Best House in Town. **09.00** Sign Zone: Great British Menu. **09.30** Sign Zone: Great Canadian Railway Journeys. **10.00** BBC News at 9. **11.00** Victoria Derbyshire. **12.00** BBC Newsroom Live. **12.15** Politics Live. **14.00** Lifeline. **14.10** Coast. **14.45** An Island Parish: Shetland. **15.15** Full Steam Ahead. **16.15** Rise of the Continents. **17.15** Thailand: Earth's Tropical Paradise. **18.15** Antiques Road Trip. **19.00** Eggheads. **19.30** Great Indian Railway Journeys. **20.00** Saving Lives at Sea. **21.00** This Farming Life. **22.00** Satanic Verses: 30 Years On. **23.00** Insert Name Here. **23.30** Newsnight

KOKEN MET VAN BOVEN Op Texel experimenteren ze met zilte groenten. Yvette gaat kijken. NPO 2, 17.00 uur

NGC

06.00 Science of Stupid. **06.20** Science of Stupid. **06.45** Wicked Tuna: North vs. South. **07.30** Airport Security: Peru. **08.15** Cesar Mil-lan's Leader of the Pack. **09.00** Cesar to the Rescue. **09.45** The Incredible Dr. Pol. **10.35** Science of Stupid. **11.10** Yukon Gold. **12.05** Storage Wars: Canada. **12.35** Storage Wars: Canada. **13.10** Yukon Gold. **14.05** Yukon Gold. **15.05** Nazi Megastructures: America's War. **16.05** Dog Patrol. **16.35** Dog Patrol. **17.05** Air Crash Investigation. **18.05** The Incredible Dr. Pol. **19.00** The Incredible Dr. Pol. **20.00** Air Crash Investigation. **21.00** Man vs. Puma. **22.00** Regime of The Queen. **23.00** Inside North Korea's Dynasty. **00.00** Inside North Korea's Dynasty. **01.00** Nazi Underworld. **02.00** Face to Face. **02.45** Drugs Inc. **03.30** Airport Security: Peru.

RTL 4 ▶ 21.30-22.30 UUR

Topdokters

Hoe gaan artsen om met moeilijke momenten? Praten ze thuis over wat ze meemaken? Kortom, wie is de mens achter de arts? Deze vragen komen aan bod in de nieuwe serie *Topdokters*, waarin acht topspecialisten worden gevolgd. In de eerste aflevering vertelt neurochirurg Wilco Peul over de emotioneel zware belasting die zijn vak met zich meebrengt. Zo was hij onlangs een patiënt met een wervelkolomtumor aan het opereren. Plotseling moest hij het operatieteam verlaten, omdat er een traumapatiënt binnen gebracht werd. Het bleek te gaan om een kindje dat een ongeluk had gehad. De medische bijstand van Peul mocht niet meer baten. Het kindje overleed onder zijn handen.

NPO 2 ▶ KRO-NCRV, 00.00-00.58 UUR

De boeddhistische blik

George Schouten filmt een jaar lang mensen op het Museumplein die zich rond de iconische letters 'I AM-STERDAM' vastleggen. Hierin komt de 'ik-cultuur' duidelijk tot uitdrukking. Schouten onderzoekt waar de aandacht voor het ik vandaan komt. Hij spreekt daarover met verschillende mensen.

VIRAL

ERWIN VOGELAAR nd.nl/media BEELD YOUTUBE

Jochie motiveert zichzelf

Wat trekt de aandacht op sociale media? Vandaag: een jochie dat tijdens ijshockey aan hamburgers denkt.

Zeg je Canada, dan denken de meeste mensen direct aan vriendelijkheid, natuur en uiteraard maple syrup. Ook ijshockey is onlosmakelijk verbonden met het land. Jeremy Rupke is een Canadese hockeycoach, die onder andere al jaren video's maakt over zijn grote passie. Jeremy's andere liefde is zijn zoontje Mason. Omdat hij in Canada woont, stond dit jochie zodra hij kon lopen ook al snel op een paar schaatsen. Op de ijsbaan traint Mason samen met een groep andere kinderen. Hij is nog met de basics bezig, zoals blijven staan en een puck wegschieten. Jeremy was echter razend benieuwd wat er tijdens zo'n les nou allemaal in het hoofd van zijn zoontje omgaat. Daarom besloot hij een microfoon in zijn pak te verwerken. Het resultaat is een aandoenlijk YouTube-filmpje, dat inmiddels al ruim vier miljoen keer is bekeken. De

vierjarige Mason blijkt niet alleen nog veel moeite te hebben met blijven staan, maar ook taal is lastig. 'Am I a good score-der?' vraagt hij zich af voordat hij het ijs op stapt, waarna hij iedereen een fijne Halloween wenst terwijl het februari is. Op het ijs is te merken dat Mason zichzelf goed weet te motiveren. Zo is hij druk aan het oefenen om zichzelf met twee schaatsen voort te bewegen. Elke keer als hij een stukje vooruitgaat, zegt hij tegen zichzelf: 'een, twee, een, twee, een, twee.' Hij lacht als het lukt. 'Ik doet het!' roept hij naar niemand in het bijzonder. Het valt echter niet altijd mee, want hij valt in de video ook vaak op het ijs. Hij weet dat wel altijd goed te

praten voor zichzelf. De ene keer zegt-'ie zachtjes: 'het is oké, ik ben oké'. En de andere keer besluit hij gewoon te blijven liggen: 'ik ga een dutje doen'. Maar waar is Mason voornamelijk mee bezig? De hamburger na het schaatsen. Halverwege de video schaatst de jongen naar zijn vader en vraagt hij of ze naar 'BaDonalds' gaan. Als zijn vader zegt dat ze inderdaad na het schaatsen gaan eten, lijkt Mason zijn hoofd nauwelijks meer bij het hockey te kunnen houden. Hij dwaalt wat rond en mompelt even later, liggend op het ijs: 'Nog vijftien minuten. Dan zijn we klaar en halen we een baby happy meal.' In de reacties smelt iedereen vanwege dit jochie. 'Geniet van je BaDonalds, buddy. Je verdient het!' schrijft iemand. Een ander schrijft: 'Dit kind is zo puur, zoveel mooie momenten'. Brett Miller hoopt dat Mason ooit een professioneel hockeyspeler wordt: 'Dan kunnen ze deze video laten zien tijdens interviews, als hij een verdediger van twee meter is.'

▶▶ nd.nl/ijshockey

RTL 4

08.30 RTL Nieuws. 08.45 RTL Nieuws. 09.00 RTL Nieuws. 09.10 RTL Boulevard. 10.00 Koffietijd. 11.00 Goede Tijden, Slechte Tijden. 11.35 The Bold and the Beautiful. 12.10 Dr. Phil. 13.15 Teleshop 4: Dit Is Mijn Toekomst. 13.45 RTL Late Night Met Twan Huys. 15.00 Uitstel Van Executie. 16.00 Herman Tegen De Rest. 17.00 5 Uur Live ..... 18.00 RTL Nieuws. 18.15 Editie NL. 18.30 RTL Weer. 18.35 RTL Boulevard. 19.30 RTL Nieuws. 19.55 RTL Weer. 20.00 Goede Tijden, Slechte Tijden. 20.30 Love Is In The Air. 21.30 Topdokters. 22.30 RTL Late Night Met Twan Huys. 23.45 RTL Nieuws. 23.55 RTL Weer

RTL 5

09.50 Teleshop 5: Kortingsbrigade.nl. 10.00 Teleshop 5: Dit is mijn toekomst. 10.35 Teleshop 5: Kortingsbrigade.nl. 10.45 Teleshop 5: Tommy Teleshopping. 11.00 Teleshop 5: Mediashop. 12.30 Teleshop 5: Dit is mijn toekomst. 13.30 Teleshop 5: Dit is mijn toekomst. 13.45 Teleshop 5: Mediashop. 14.20 Teleshop 5: Tommy Teleshopping. 16.40 Gordon Ramsay: Oorlog in de keuken!17.40 Dr. Phil ..... 18.30 Deurwaarders UK. 19.30 24 Hours in Police Custody. 20.30 Hotter Than My Daughter. 21.30 The Blacklist. 22.30 24 uur in de E.R.23.30 24 Hours in Police Custody

SBS 6

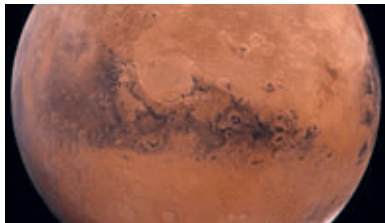
08.25 6 Inside. 09.25 Huizen onder de Hamer. 10.25 Smaken Verschillen. 10.55 Smaken Verschillen. 11.30 Wat Eten We?12.00 Utopia. 13.00 Dieren op spreekuur. 13.30 Talenten zonder centen. 14.25 Smaken Verschillen. 14.55 Smaken Verschillen. 15.25 Vtwonon. 16.25 Saved by the Bell. 17.30 Wat Eten We? ..... 18.00 6 Inside. 19.00 Hart van Nederland – Vroeg. 19.30 Utopia. 20.30 Foute Boel. 21.30 Mr. Frank Visser doet uitspraak. 22.30 Hart van Nederland – Late editie. 22.55 Shownieuws – Late editie. 23.30 Piets weerbericht. 23.35 6 Inside

RTL 7

11.40 B.O.Z.: LEGO City. 11.43 B.O.Z.: Power Rangers Dino Super Charge. 12.06 B.O.Z.: Power Rangers Ninja Steel. 12.30 B.O.Z.: Pokémon Day. 12.53 B.O.Z.: Pokémon Day. 13.16 B.O.Z.: Pokémon Day. 13.39 B.O.Z.: Pokémon Day. 14.02 B.O.Z.: Pokémon Day. 14.25 B.O.Z.: Pokémon Day. 14.48 B.O.Z.: Pokémon Day. 15.00 Flodder. 15.30 Last Man Standing. 16.00 Last Man Standing. 16.30 Married with Children. 17.00 Married with Children. 17.30 Flodder ..... 18.00 Flodder. 18.30 'Allo 'Allo!19.00 Idioten Op De Weg. 19.30 Politie Op Je Hielen Down Under. 20.30 The Godfather: Part III

HET KLOKHUIS Maurice Lede volgt architect Winy Maas. Hij ontwierp de Markthal. NPO 3, 18.40 UUR

Z DOC: BESTEMMING MARS Docu over bemande ruimtevluchten naar de planeet Mars. RTL Z, 22.30 uur

FAMILY7

07.22 Nonnie. 07.30 Joseph Prince. 08.00 Joyce Meyer. 08.30 Homecoming. 09.00 Wijs. 09.30 Voorbeeldig Leiderschap. 10.00 Op zoek naar bevrijding. 11.00 I24News. 11.05 Uitgelicht!11.30 IsraelCNN. 12.00 Wijs. 12.30 Geloven is voor iedereen. 13.00 Voorbeeldig Leiderschap. 13.30 Today with God. 14.00 In Touch. 14.30 IsraelCNN. 15.00 Joseph Prince. 15.30 Op zoek naar bevrijding. 16.30 Voorbeeldig Leiderschap. 17.00 Wijs Paleis. 17.14 Wijs Paleis. 17.30 7th Street Theater ..... 18.00 I24News. 18.05 David Maasbach. 18.33 Geloven is voor iedereen. 19.01 Wijs. 19.31 Transparant. 20.00 Today with God. 20.30 Uitgelicht!21.00 The Song. 21.30 Bloom Today. 22.00 Joyce Meyer. 22.30 Waarom Israël. 23.00 Uitgelicht!23.30 Better half show

GROOT NIEUWS RADIO

06.00 De Nieuwe Morgen. 09.00 Blessings. 10.00 Bij Jorieke. 12.00 Sandwich. 14.00 Backstage. 16.00 De Dag Van Vandaag ..... 19.00 Wens. 20.00 Muziekavond. 22.00 Op weg met de Bijbel. 22.30 Muziekavond ..... 00.00 De Nacht. 05.25 De Bijbel Door.

CANVAS

09.00 Winterbeelden. 12.30 Rolkrant. 14.00 Ketnet Junior ..... 18.00 Sporza: WK Baanwielrennen. 20.00 Terzake. 20.30 De afspraak. 21.20 Misdaaddokters. 22.10 What Ever Happened to Rosemary Kennedy?23.05 Winteruur. 23.15 Le Bureau des Légendes

OPHEF IN DE REGIO

REDACTIE ND nd.nl/nederland BEELD OMROEP ZEELAND

■ BEWONER VAN PROBLEEMFLAT BEDREIGT MAN MET ZWAARD

Een bewoner van een 'probleemflat' in Amersfoort heeft in de nacht van maandag op dinsdag zijn buurman met een zwaard bedreigt. De politie pakte de man op. Volgens bewoners van de flat zorgen verwarde burens al jaren voor overlast. 'Iedereen is ontzettend bang', zegt een van hen tegen RTV Utrecht. Zij zeggen dat ze niet serieus genomen worden door woningcorporatie Portaal en de gemeente Amersfoort, maar die laatste bestrijden dat.

■ GEMEENTE TERNEUZEN VEILT BIJNA 80 STRAATNAAMBORDEN

De gemeente Terneuzen heeft maandagavond bijna tachtig straatnaamborden van de hand gedaan. Deze kwamen beschikbaar, omdat alle straatnaamborden vorig jaar vervangen zijn. In totaal bracht de veiling 3190 euro op, dat besteed wordt aan 'iets moois' in de wijk, aldus de wijkraad tegen Omroep Zeeland. Een Duitser reed vierhonderd kilometer om het bordje 'De Bakkerijstraat' te kopen. Zijn familie had in die straat een bakkerij.

■ SLAAPFEESTJE IN EUROMAST LEVERT 1000 EURO OP

Met het slaapfeestje dat De Euromast in de nacht van maandag op dinsdag organiseerde, is duizend euro opgehaald voor het Ronald McDonald Huis Sophia Rotterdam. 25 kinderen en twaalf ouders grepen de kans om in De Euromast te overnachten, hoewel er van slapen weinig terecht kwam, vertelden June en Joy tegen RTV Rijnmond. 'Ik heb maar vijf minuten in de hele nacht geslapen', zei een van hen, 'want mijn vader snurkte zo.'

■ BEJAARD ECHTPAAR KRIJGT GESTOLEN SIERADENKIST TERUG

Albert (92) en Hylke (90) Mels uit Winkel waren blij verrast toen ze een deel van hun eerder gestolen sieraden terugkregen. Zoon John filmde hoe zij geëmotioneerd hun sieradenkistje, met daarin enkele dierbare erfstukken, in ontvangst namen. 'Het is niet te geloven!' riep Hylke uit. Hun eigendommen werden door een veertienjarige jongen in een sloot gevonden. He-las voor de familie hebben de dieven de gouden sieraden wel meegenomen, meldt NH Nieuws.

De gemeente Terneuzen veilde bijna tachtig straatnaamborden. Deze waren overbodig geworden, omdat de borden zijn vervangen.

NL

ANP

Scholieren lezen driekwart van lijst

▶ NIJMEGEN

Examenkandidaten havo en vwo lezen gemiddeld 76,6 procent van alle boeken op hun leeslijst. Ruim 63 procent van de titels wordt ook uitgelezen. Dit meldt de Stichting Lezen op basis van onderzoek, uitgevoerd door Jeroen Dera, vakdidacticus Nederlands en lerarenopleider aan de Radboud Universiteit. 1616 bovenbouwleerlingen van 46 havo- en vwo-scholen namen deel aan zijn enquête, nadat hun op het hart was gedrukt dat het onderzoek anoniem zou blijven. Ze waardeerden *De engelenmaker* van Stefan Brijs met een 8,1 het meest. Meisjes halen betere scores voor hun lijst en lezen ook na dit verplichte nummer vaker uit zichzelf door. <

NL

ANP

Boerenopstand in Twents toneelstuk

▶ HENGELO

De boerenopstand die in 1971 in Twente ontstond tegen de ruilverkaveling, herleeft vanaf 8 juni in en bij evenementenhal Hangar 11 van Vliegveld Twenthe. Het oproer komt aan de orde in *Hanna van Hendrik*, een toneelstuk met Johanna ter Steege en Huub Stapel in de hoofdrollen. Het initiatief voor het stuk, deels in Twents dialect, is afkomstig van Ter Steege, die geboren en getogen is in Twente. Senf Theaterpartners en de schouwburg in Hengelo produceren de voorstelling samen. Het script is geschreven door Bouke Oldenhof. De regie is in handen van Liesbeth Coltof. <

LIMERICK

KEES VAN EGMOND, BLEISWIJK

HEBZUCHT IS NUTTIGE ZONDE

'Het is', zegt een man in Blesdijke, 'dus nodig om iets te bereiken. Dan ga je voorwaar ook heel anders naar 't gedoe bij dat Intertoys kijken.'

Limerick bijdragen? achterop@nd.nl

.....@HenkterHaar, teamleider vmbo en leraar Nederlands:

Mijn dochter hoort te slapen maar leest stiekem zachtjes door en ik sta op de overloop genietend van 't geluid van net niet geruisloos omslaan en van doen of ik 't niet hoor

.....@Stuij_com, doet iets met slimme meters, de zon en energie:

Echtgenote is druk bezig om #eierkoeke te bakken. Na twee misbaksels heb ik haar de tip gegeven om eens te kijken of er op internet een filmpje 'hoe bak je eierkoeke' is te vinden ... Ze kijkt nu dus naar *Het Klokhuis*

[DIERBARE FOTO]

MACHTELD MEERKERK nd.nl/nederland BEELD MARTHA DE GOEY

Foto's vangen de tijd. Ze vertellen verhalen en herbergen herinneringen. Het Nederlands Dagblad bestaat 75 jaar. Waar komt u het ND tegen, als u uw fotoarchief in duikt? Vandaag vertelt: Martha de Goey.

Verrassingsactie

Jarenlang organiseerde het *Nederlands Dagblad* de 'Verrassingsactie van Oom Niek'. Abonnees werden opgeroepen om geld in te zamelen. Van dit geld werden cadeautjes gekocht, bestemd voor zieken en gehandicapten, die rond Sinterklaas werden verstuurd. Deze actie ontstond toen er in het kinderhoekje van het *Gereformeerd Gezinsblad* om een knuffelhondje voor een ziek kind gevraagd werd, en er meerdere opgestuurd werden, zodat er ook andere kinderen blij mee gemaakt konden worden. Dit werd groter en groter, de actie kreeg steeds meer bekendheid. Op een gegeven moment werd er ook op diverse scholen geld ingezameld voor dit goede doel. Martha de Goey herinnert zich dat ze er al eerder aan meedeed, toen het nog niet van school uitging. 'Ik heb mijn moeder van 93 jaar gevraagd, wie of wat de aanleiding was om mee te gaan doen, maar dat is niet

helemaal duidelijk. Waarschijnlijk was het een idee van mijn moeder om ons erop uit te sturen voor het goede doel.' Als kinderen gingen ze in de jaren zestig langs de deuren: Martha (tweede van links), Martha's vriendinnetje Jopie (links), Martha's broertje Hans (tweede van rechts) en Hans' vriendje Koos (rechts). 'We belden bij gemeenteleden in Hoogeveen aan. In 1965 haalden we 133,33 gulden op. Dat was een geweldig bedrag in die tijd. Later, toen veel meer mensen en scholen meededen,

werden er duizenden guldens tegelijk opgehaald.' Martha de Goey weet nog goed dat ze het geld persoonlijk bij 'Oom Niek', pseudoniem voor Teun Kerpel, in Groningen gingen brengen. 'Hij had een waslijn hangen met allemaal kleine cadeautjes, daar mochten we iets uitzoeken als dank. Of het bij deze ene keer is gebleven, weet ik niet meer. In 1966 ging ik naar de mulo en hadden we er geen tijd meer voor.'

►► Ook uw foto delen? Mail naar meedenken@nd.nl

75

Stilgezet/

2 Samuël 3:13

Buig je hoofd

David liet antwoorden: 'Goed, ik zal met u een verdrag sluiten, maar onder één voorwaarde: ik zal u alleen ontvangen als u Sauls dochter Michal voor me meebrengt.'

Wat een rare voorwaarde stelt David aan Abner! En toch is dit een wijze zet. Want indertijd is Michal als beloning aan David gegeven: hij mocht de schoonzoon van de koning worden en dus toetreden tot de koninklijke familie. Maar na zijn haastige vlucht gaf Saul Michal aan iemand anders ten huwelijk en daarmee stootte hij David officieel uit de koninklijke familie. Als Abner nu Michal aan David terugbezorgt, dan erkent hij daarmee publiekelijk dat Saul ten onrechte handelde. David vraagt dus aan Abner om officieel eerherstel. Het is zeer de vraag of Abner dit zal willen. Hij wil David wel helpen omdat die onderhand de sterkste is. Maar wil hij echt zijn hoofd buigen en erkennen dat hij fout zat?

►► Beluister Stilgezet op nd.nl

de witkijker

SANNIE VAN GRAFHORST nd.nl/nederland BEELD CATHYBROWN.CO.UK

De vrouwelijke jezidi-gemeenschap vecht terug

Nee, zwartkijkers, niet alles gaat maar slechter. De Witkijker leest en denkt in deze donkere maanden na over het nieuws en signaleert verhalen die hoopvolle ontwikkelingen laten zien, als tegenwicht voor de dagelijkse stroom onheil. Vandaag: vrouwen die de terreur van ISIS overleefden, leren boksen.

Nobelprijswinnaar Nadia Murad werd vorig jaar het toonbeeld van de veerkracht van de door ISIS vervolgte jezidische minderheid in het noorden van Irak. Toen strijders van de terreurbeweging in augustus 2014 haar dorp innamen en onder de bevolking een slachtpartij aanrichtten, werd Murad gevangengenomen en als seksslavin verkocht. Na drie maanden wist ze te ontsnappen. Inmiddels staat haar leven in dienst van de strijd tegen mensensmokkel en verkrachting als oorlogswapen. Zoals Murad zijn er veel meer jezidivrouwen uit het noorden van Irak, die, ontsnapt aan de terreur van ISIS, hun leven proberen op te bouwen. In het vluchtelingenkamp Rwanga, waar momenteel 15.000 jezidi's wonen, krijgen ze daar praktische hulp-

middelen voor: bokshandschoenen. Een groep van twaalf vrouwen en meisjes, de 'boxing sisters' (de bokszussen), krijgt elke dag training in 'boksologie', een mix van gevechtstechnieken en cognitieve gedragstherapie. Veel van hen zijn getraumatiseerd doordat ze een verkrachting of ontvoering hebben overleefd, of getuige zijn geweest van de moord op vrienden en familieleden.

De boksslessen worden gegeven door professionele instructeurs als de Britse bokskampioen Cathy Brown (zie foto). Zij liep zelf een trauma op toen ze op zestienjarige leeftijd werd verkracht. 'Door te boksen leerde ik niet alleen omgaan met wat er was gebeurd, maar het gaf me ook een gevoel van eigenwaarde, wat essentieel is om innerlijke kracht te ontwikkelen', vertelt ze aan de BBC.

thuis

Voor de wederopbouw van de jezidi-gemeenschappen is het essentieel dat vrouwen versterkt worden, meent Taban Shores, oprichter van The Lotus Flower, de organisatie die de trainingen sinds eind vorig jaar verzorgt. 'Wij zijn ervan overtuigd dat vrouwen en meisjes de drijvende krachten

achter verandering zijn', zegt ze, eveneens tegen de BBC. 'We streven naar een wereld waarin ze veilig zijn, toegang tot onderwijs hebben en sterk genoeg om binnen hun gemeenschappen sociale en economische verandering te brengen.' Door te boksen, vergroten de vrouwen hun zelfvertrouwen, kunnen ze een begin maken met het verwerken van trauma's en ontstaan nieuwe vriendschappen. De veranderingen bij de deelnemers zijn goed zichtbaar, zegt Shores. 'Sommigen kwamen nooit uit hun tent en hadden geen contact met hun familie en gemeenschap. Sinds ze met het project zijn begonnen, hebben ze niet alleen contact met andere vrouwen en meisjes, maar zijn ze ook teruggegaan naar school en hebben ze vriendschappen gesloten.' Deelnemers vinden steun bij elkaar doordat ze soortgelijke tegenslagen hebben meegemaakt, vertelt de 17-jarige vluchteling Husna aan al Jazeera. 'Dat zorgt ervoor dat we ons verbonden voelen, bijna als zussen. Het doet me denken aan hoe het was om een thuis te hebben.' Bij de twaalf deelnemers die momenteel opgeleid worden, blijft het niet. Voor de vol-

gende training hebben zich alweer veertig vrouwen ingeschreven. Zij zullen getraind worden door vrouwen die momenteel boksslessen krijgen. Ook Husna wordt tot trainer opgeleid. Al toen ze nog een onbezorgd leven leidde, had ze de wens om zelfverdedigingstechnieken te leren. Toen ISIS haar gemeenschap aanviel, nam dat verlangen alleen maar toe. Ze is ervan overtuigd dat ze met haar opgedane kennis minder snel slachtoffer zal zijn van (seksueel) geweld.

Die kennis deelt ze graag uit, verklaart ze tegenover al Jazeera: 'Ik heb een geweldige kans gekregen om iets te doen wat ik leuk vind en me sterker maakt. Ik wil andere meisjes helpen zich ook zo te voelen.' Bijkomend voordeel van het boksprogramma is dat, wanneer de gevluchte jezidi's uiteindelijk terug naar huis kunnen keren, de vrouwen een vaardigheid hebben opgedaan waardoor ze wellicht in hun onderhoud kunnen voorzien.

EEN UITKOMST OF TOCH SPIJT?

Permanente make-up

► PAGINA 8

Anita Zeldenrust

‘Ik voel me schuldig als ik geld uitgeef aan mezelf.’

► PAGINA 3

Mooi wonen

Vijf tips voor een slaapkamer met hoteluitstraling.

► PAGINA 13

De Goede Bakker

Het evangelie uitgelegd
aan kinderen.

► PAGINA 15

LIFESTYLE

INSTAGRAM

BEELD ANITA KLOPPENBURG

Instagram is een app waarmee je foto's kunt maken en bewerken. Ook kun je de foto's meteen delen met andere mensen op Instagram. Bent u ook actief op Instagram en mag het Nederlands Dagblad u volgen? Stuur een mailtje naar leven@nd.nl met uw accountnaam en telefoonnummer.

'Dit is een foto van m'n Bijbel', vertelt Anita Kloppenburg over het door haar geposte Instagramplaatje. 'Ik houd van *biblejournaling*, het creatief bezig te zijn in en met de Bijbel.'

'Dit werkstuk heb ik gemaakt bij psalm 139, over hoe kunstig we gemaakt zijn, geweven door God. En zie je die losse draden? We zijn nog niet af, God is aan het werk met ons!'

►► meer foto's van Anita zijn te zien op [instagram.com/anklop/](https://www.instagram.com/anklop/)

BOEK

WISANNE VAN 'T ZELFDE BEELD ISTOCK

Je eigen cosmetica maken

Veel van de beste ideeën worden onder de douche geboren. Zo ook bij Zoë van Quickelberge. Welke shampoo ze ook gebruikte, de beloofde werking bleef uit. En hoe kon zij beoordelen welk product het meest geschikt is voor haar eigen lichaam? Terwijl ze de shampoo uit haar haar spoelde, dacht ze: dan maak ik toch mijn eigen verzorgingsproducten?

Je huid is je grootste orgaan en daar kun je maar beter goed voor zorgen, vindt Zoë. Maar een zoektocht op internet leerde haar dat sommige ingrediënten in verzorgingsproducten ronduit schadelijk kunnen zijn voor het lichaam. Bovendien zijn ze ook vaak slecht voor het milieu.

Zoë maakt nu haar eigen beautyproducten en presenteert de recepten hiervoor op aantrek-

kelijke wijze. De mooie kleurenfoto's van het resultaat, tegen een pastelkleurige achtergrond, nodigen uit om zelf ook de mouwen op te stropen. Van bruisbal tot zonnebrandcrème, Zoë heeft er een recept voor. Ook mannen kunnen met dit boek aan de slag. Zoë bedacht namelijk ook recepten voor scheerzeep en baardbalsem.

Maar als je met Zoë's recepten aan de slag gaat, moet je thuis zijn in de wereld van natuur-ingrediënten. Want wat zijn arganolie, sheaboter en jojobaolie? Voor de recepten van Zoë zijn dit slechts basisingrediënten. De supermarkt heeft volgens haar veel van deze producten in het assortiment. Weer wat geleerd. Deze recepten leveren leuke experimenten op, maar Zoë's belangrijkste vraag blijft in haar boek onbeantwoord. Want welke shampoo, uit de winkel of een natuurproduct, is nu geschikt voor mijn haar? ■

Homemade Beauty, Meer dan 50 natuurlijke recepten voor huid en haar

ZOË VAN QUICKELBERGE. UITG. VAN HALEWYCK, ANTWERPEN 2019. 192 BLZ. € 22,50

MARKTPLAATS

AUKE VAN EIJSDEN BEELD MARKTPLAATS

WAT:

Let Them Talk van Hugh Laurie

PRIJS:

€ 10

BIJZONDERHEDEN:

De zanger is vooral bekend als acteur

KOPEN?

Hier staat de advertentie:
<https://link.marktplaats.nl/m1353119207>

Op Marktplaats wachten miljoenen tweedehands spullen op een nieuwe eigenaar. Vandaag spreken we met Henk Doedens uit Eelde. Hij verkoopt een album van Hugh Laurie.

Voor muziek moet worden betaald

Waarom doet u dit album weg?

'Ik heb lange tijd een muziekwinkel gehad, waar je cd's en platen kon kopen. Ik ben met de winkel gestopt, en dan kun je twee dingen doen: alles aan een sjacheraar verkopen, dan krijg je er bijna niets voor, of de boel op Marktplaats zetten. Ik heb voor het laatste gekozen. Er staan ruim drieduizend cd's en lp's van mij op Marktplaats. Zo blijf ik nog een beetje in de handel, en ik houd er ook nog iets aan over.'

Wat voor muziek kunnen we met dit album van Hugh Laurie verwachten?

'Het is een beetje nostalgische muziek, hoofdzakelijk blues. Ik vind het wel lekker om naar te luisteren, prima muziek.'

Welke muziek luistert u het liefst?

'Ik heb een erg brede smaak. Ik luister graag naar Americana. Dat had ik vaak opstaan in de zaak. Je merkt dat je daar dan ook meer

van verkoopt. Het past bij een muziekzaak. Ik verkocht ook hardrock, maar dat zet je natuurlijk niet op in de winkel.

De muziek die ik verkocht, was niet altijd de muziek waarvan ik een liefhebber was. Ik verkocht allerlei genres, van klassiek tot platvloers Nederlands. En zelfs rap, hoewel ik daar best een beetje een hekel aan heb. Maar goed, daar had de jeugd nog een beetje interesse in.

Op het laatst wisten jongeren echter niet eens dat er voor muziek betaald moest worden. Daar is mijn zaak aan kapotgegaan.'

De zanger Hugh Laurie is vooral bekend als acteur, bijvoorbeeld in zijn rol als Dr. House. Kent u hem daar ook van?

'Ik heb er weleens iets van gezien, maar niet de hele serie. Ik ben niet zo'n televisiekijker. Liever zet ik muziek op. Als ik moest kiezen: de tv het huis uit, of de radio, dan zou ik altijd de radio houden.'

IN GESPREK MET ANITA ZELDENRUST

MARTHA AALBERS BEELD JEROEN JUMELET

'We hebben zoveel zegen ervaren'

Anita Zeldenrust (45) is onlangs, samen met haar man Tiemen, een gezinshuis begonnen in Hoevelaken. Er zal voor in totaal vier kinderen plaats zijn. De eerste twee kinderen van 10 en 11 jaar zijn al gearriveerd. 'De ondergrens is acht jaar en de bovengrens is liever niet ouder dan onze eigen kinderen.' Ze is moeder van vier kinderen van 15 tot 22 jaar. Anita was 25 jaar werkzaam in het onderwijs; als leerkracht in het speciaal en gewoon basisonderwijs, als intern begeleider en als gedragsspecialist.

GEZONDHEID

'Ik ben heel gezond en energiek, ik heb altijd zin in de dag. Ik kom niet toe aan sporten op dit moment, terwijl ik bewegen echt nodig heb om mijn hoofd leeg te maken. Ik deed altijd aan hardlopen. We wonen hier in een prachtige omgeving aan de rand van Hoevelaken dus dat zou ideaal zijn om te gaan hardlopen. Het huis is nu mijn sport. Ik ben de hele dag druk en zit nooit, aan het huis moet heel veel geklust worden. Gelukkig kan dat met z'n tweeën want mijn man heeft zijn baan ook opgegeven. Ik ontspan mij door regelmatig met God te zijn, al vind ik het soms wel lastig daar regelmaat in aan te brengen. Daarom vind ik het fijn dat ik op een Beth Moore Bijbelstudie zit.

In mijn eentje luister ik graag naar aanbiddingsmuziek. In dit nieuwe huis wordt een kapelletje gebouwd, een kamer als stilte ruimte om met God te zijn of als een plekje om met z'n tweeën te praten. Dat is hoe we in ons gezinshuis ruimte willen maken voor de geestelijke kant. 's Avonds zit ik nooit met een boek of een film op de bank. Goede gesprekken met vrienden, daar houd ik van.'

GELOOF

'Het geloof is zo'n wezenlijk deel van mijn leven. Daarom is het belangrijk dat ik alleen kan zijn met God. Door alle drukte komt het er niet altijd van. Dan zie ik hoe bizar het is dat het niet van mij afhankelijk is, dat God mij gewoon weet te pakken. We hebben rond het gezinshuis ook zo veel zegen ervaren, terwijl wij spannende dingen moesten doen zoals onze banen opgeven. Ik strubbel weleens met God. Niet of Hij bestaat, maar meer over dingen die gebeuren die ik niet snap. Wij hebben ons dagelijks leven met God; wij hebben gemerkt dat de pleegkinderen in hun netwerk niet afwijzend tegenover het christelijk geloof moeten staan. We willen graag dat de biologische ouders erachter kunnen staan dat hun kind in een christelijk gezin komt.'

GELD

'Ik geef mijn geld het liefste uit aan leuke dingen met elkaar doen. Bijvoorbeeld met een vriendin uit eten of een dagje met Tiemen weg. We geven nu veel geld uit aan de verbouwing en de inrichting, ik zal blij zijn als dat voorbij is. Net als vragen over welke kleur op welke muur moet komen en waar een stoel zou moeten staan. Ik ben een beetje knieperig, ik voel me een beetje schuldig als ik geld uitgeef aan mezelf. In een boekwinkel kan ik wel heel hebberig worden. Ik koop boeken om in de vakantie te lezen. Boeken die te maken hebben met opvoeding en geloofsopvoeding en ook romans. Maar die moeten niet te spannend zijn, anders kan ik niet slapen.'

GELUK

'Geluk wordt bepaald door mensen in mijn nabijheid. Als ik het goed heb, komt dat door hen. Ik ben dan ook zwaar ongelukkig als ik heibel heb met mijn man of met mijn kinderen. Geluk kan ook in een klein dingetje zitten. Een chagrijnige dag kan totaal over zijn doordat iemand iets liefs tegen me zegt of zelfs maar als iemand in de supermarkt iets aardigs doet.'

►► 'PS: Wat niet veel mensen van mij weten is dat ik liever sta te klussen dan te koken. Hier in huis doe ik vooral de klussen. Onze kinderen roepen bij een lekke band of kapotte spullen niet eerst hun vader, maar hun moeder.'

CONSUMENT

COCKY DROST

Love hurts

Wanneer vroeger mijn jonge meisjeshart weer eens was gebroken, kon ik uren zwelgen in diep liefdesverdriet. Luisterend naar het nummer *Love Hurts*, huilde ik tot mijn tranen op waren, at ik een reep chocolade op en – indien nodig – herhaalde ik dit proces tot mijn verdrietige hart enigszins tot bedaren was gekomen. Liefde was toch zo zacht en hoopvol? Liefde zocht toch het goede? Waarom deed liefde dan zo’n pijn?

C.S. Lewis zei ooit: ‘Als je je hart niet wilt breken, moet je het niemand schenken en veilig inpakken.’ Want liefhebben vraagt om het nemen van een risico. Het risico om gekwetst te worden. En gekwetst worden in de liefde doet echt pijn, je voelt het letterlijk in je hart. Mensen die ooit de pijn van een gebroken hart hebben ervaren, zullen dat wel herkennen. Je vertrouwde iemand volledig en hij of zij heeft je bedrogen. Of je hoort na een lange relatie dat je geliefde jou niet meer liefheeft. Of je bent iemand verloren van wie je zielsveel hield. In mijn praktijk kom ik geregeld mensen tegen die de pijn van een gebroken hart herkennen – vaak zelfs meerdere keren. Het valt dan niet mee om opnieuw in de liefde te geloven. Te vrouwen dat iemand jouw kwetsbare hart wél waard is. Oftewel: opnieuw het risico nemen dat je hart gebroken kan worden.

Love hurts. De man die dit liedje schreef moet zelf ernstig last hebben gehad van zijn gebroken hart. Zoveel zelfs, dat hij de liefde er de schuld van gaf.

Maar het is niet de liefde die pijn doet. Het is juist de afwezigheid van liefde die pijn doet. Het is de afwezigheid van de verbinding waar we naar verlangen en die we niet meer voelen. De pijn die we voelen, omdat we niet begrepen worden. Omdat we niet gezien worden. Omdat er juist geen liefde meer is.

Liefde doet geen pijn. Liefde verbindt juist. Liefde heelt. Zelfs gebroken harten. Liefde is het risico om gekwetst te worden dubbel en dwars waard.

Cocky Drost is relatiecoach en ziet het als een missie om mensen te inspireren bij het aangaan, opbouwen en onderhouden van duurzame relaties.

Bas en Ingie Hensen rapen vrijwillig afval op voor een schoner Nederland.

Ad ERMSTRANG / RD BEELD CEES VAN DER WAL

Duimpje omhoog

Blikjes, flesjes, koffiebekers, peuken en etensresten. Jaarlijks dumpen we met elkaar in Nederland 50 kiloton afval. Veel ervan wordt opgeraapt. Zonder vrijwilligers zou de openbare ruimte verslonzen. ‘We vinden soms complete zakken of volle tassen.’

‘Red Bull is echt kampioen’, lacht Bas Hensen (83) uit Piershil, als hij langs de Steegjesdijk met zijn grijper het zoveelste lege blikje uit het gras vist. Een opvallend stuk zwerfafval ligt iets verderop: een groot en enigszins vierkant blik. Gelukkig wel leeg. Visolie staat er op het etiket. ‘Je moet behoorlijk wat moeite doen om dit uit het raam van een auto of busje te gooien.’ Samen met zijn 84-jarige echtgenote Ingie zorgt hij ervoor dat de omgeving toonbaar blijft. Regelmatig trekken ze er gezamenlijk op uit om een stuk van de dijk van zwerfvuil te ontdoen. Aansluitend nemen ze een deel mee van de Sluisjesdijk, waar ze zelf wonen. Na krap een halfuur is de eerste afvalzak helemaal vol. Vooral aan het einde van de week is het raak, weet het echtpaar. ‘Kennelijk wordt er van alles in de auto opgespaard en dan gedumpt. Soms vinden we tassen vol. Ook wielrenners gooien nogal eens wat weg. Dit is een favoriete route voor hen’, zegt Hensen.

‘Onverschilligheid is onze grootste vijand.’

Behalve blikjes komen de Hensens plastic en glazen flesjes, koffiebekers, tissues, lege sigarettenpakjes en etensresten tegen. ‘We hebben zelfs een keer auto-onderdelen opgeraapt. Die waren blijven liggen na een botsing. Alleen de allergrootste stukken waren meegenomen. Rondom het huis moesten we in het verleden nogal eens mondstukken van peuken opruimen. Afkomstig van voorbijgangers, want bij ons rookte toen al niemand meer.’ Het oudere echtpaar begon op eigen initiatief een jaar of vijf geleden de omgeving schoon te houden. ‘Dat was toen ik in de dorpsvereniging kwam’, vertelt de inwoner van Piershil. Daar kwam het probleem zwerfvuil ter sprake. ‘Wij ergerden ons er behoorlijk aan en zijn begonnen met opruimen. We gaan Itijd samen op pad.’ Via de dorpsvereniging kregen ze grijpers, afvalzakken, handschoenen en een geel veiligheidshesje. In het begin trokken ze er zeker twee keer per week op uit. ‘We houden twee tot tweeënhalf kilometer dijk afvalvrij. De laatste tijd gaan we iets minder vaak op pad. Of het aan onze aanpak ligt of niet, weten we niet. Feit is dat er niet zoveel rommel ligt als vroeger. Kennelijk maakt het toch enige indruk dat een paar oudere mensen aan het opruimen zijn geslagen.’

indruk

Het uitzicht op de Steegjesdijk is prachtig, maar er staat een straffe westelijke bries. Af en toe passeert een auto, soms met een aanzienlijk hogere snelheid dan de toegestane 60 kilometer per uur. Als twee vierwielers elkaar passeren, is het voor de voetgangers in de berm op-

passen geblazen. In de spits kan het behoorlijk druk zijn, want de weg vormt een belangrijke route richting de A29. De gevulde zakken worden een enkele maal na een belletje met de reinigingsdienst opgehaald. Meestal brengt Hensen ze naar een centraal inleverpunt bij het gemeentehuis. ‘Hoe dat nu verder moet, weten we nog niet. De gemeente Korendijk waartoe Piershil behoorde, is net opgeheven. Straks kan ik geen zakken meer opslaan, want we gaan deze zomer naar een appartementencomplex.’ De activiteiten van het tweetal bleven niet onopgemerkt. De secretaresse van de regionale reinigingsdienst in de Hoeksche Waard RAD zag hen regelmatig scharrelen. Afgelopen zomer zette de dienst het echtpaar in het zonnetje door hen een afvalkarretje aan te bieden. Daaraan kunnen twee volle zakken worden opgehangen. ‘We vonden het prachtig om te worden verrast.’ Ze gebruiken het karretje echter niet. Daar zijn de inwoners van Piershil te nuchter voor. ‘We voelen ons er echt mee lopen. Het staat in de schuur.’

voor de vrijwillige afvalruimer

Bas en Ingie Hensen zijn op eigen initiatief hun omgeving gaan opruimen. Ze gaan altijd samen op pad.

troeptrimmers

Bestrijders van zwerfval zijn sterk in het bedenken van namen die de Nederlandse woordenschat verrijken. Zo wordt er gesproken over *troeptrimmers* en *ploggers* als het gaat over hardlopers en trimmers die tijdens hun tochten in het buitengebied de nodige rommel oprapen.

In Rotterdam had voormalig wethouder Joost Eerdmans het enkele jaren geleden over het instellen van een *hufferboete*, bijvoorbeeld voor mensen die een zak met McDonald's-resten op straat leeggoeien. In 2016 lanceerde hij bij een grootschalige opruimactie, gecombineerd met een lik-op-stukbeleid, de term *zwerfvuil-offensief*.

De Hensens behoren tot de vele duizenden vrijwilligers die, samen met de reinigingsdiensten, de openbare ruimte in Nederland een fatsoenlijk aanzicht geven. Het legioen is onmisbaar, want de achteloos neergeworpen troep vormt, samen met de achtergelaten afvalzakken, een probleem van formaat. Jaarlijks wordt er in Nederland 50 kiloton afval gedumpt. Op straat, op pleinen en in de natuur. Drie kilogram per persoon. Het opruimen ervan kost ieder jaar weer 250 miljoen euro.

Rondzwerfend afval staat al vele jaren in de top vijf van de grootste ergernissen van Nederlanders, zegt Vincent Breedveld, projectleider bij NederlandSchoon. Deze stichting werkt samen met gemeenten, verpakkende bedrijven en maatschappelijke organisaties aan het bestrijden en voorkomen van zwerfafval. Echt alles opruimen is volgens Breedveld een utopie. 'Volgens een internationale standaard krijgen we een 7, maar je hebt natuurlijk het liefst een 10. Dat betekent dat alles in de afvalbak terechtkomt. Dat was eerder de ambitie: in 2025 een afvalvrij Nederland.'

Hij wijst op het zogenaamde 'fijne' zwerfafval. 'Peuken en kauwgom zijn de meest onderschatte groep zwerfafval. Elk jaar worden circa 8 miljard peuken weggegooid. Dat is nauwelijks afgenomen, ondanks het gedaalde aantal rokers. Maar binnen mag op de meeste plekken niet meer worden geroookt, vandaar. Met filters, plastic, nicotine en teerstoffen doen de peuken een belangrijke aanslag op het milieu.'

snoeroutes

NederlandSchoon, dat in 1991 van start ging, probeerde jarenlang het tijd te keren door het probleem vooral in bewustwordingscampagnes uit te vergroten. Tien jaar geleden is het roer omgegooid. De veertig medewerkers van NederlandSchoon zetten nu in op gedragsbeïnvloeding. Als voorbeeld noemt de projectleider het aanbrengen van borden langs zogenaamde snoeroutes van en naar scholen. 'Daar zetten we op verschillende plekken afvalbakken neer. Tegelijkertijd geven we op meerdere plaatsen op borden aan waar de bakken staan en hoe

ver men daar nog van verwijderd is.'

Schone bakken op de juiste plek plaatsen, heeft eveneens invloed. 'Groen blijkt de juiste kleur te zijn, grijs op een grijs trottoir valt niet op.' Ook de techniek kan een handje helpen. 'Achter het Centraal Station van Amsterdam staan nu bakken met een zonnecollector, die zelf het afval persen. Er zijn verder proeven met sensoren, die aangeven of een bak vol is of niet. Handig voor de passant, maar ook voor de reinigingsdienst die de bakken leegt.' Een andere maatregel is het betrekken van schoolklassen bij het opruimen. En winkeliers krijgen te horen dat zij wettelijk verplicht zijn om de omgeving van hun zaak schoon te houden. 'Het wordt pas leuk als ze zien dat een schone omgeving ook een positief effect heeft op het koopgedrag.'

onverschillig

NederlandSchoon lijkt het maatschappelijke tijd mee te hebben. 'Verduurzaming en het milieu krijgen steeds meer aandacht en dat blijft niet

zonder gevolg. Dat zien we bij onze landelijke opschoondag in maart. Daaraan nam de laatste keer een recordaantal van 133.000 mensen deel', aldus Breedveld.

Ook het aantal 'supporters van schoon', zoals de vrijwilligers worden genoemd, is in vijf jaar tijd opgelopen tot ongeveer 230.000. 'Er komen er dagelijks bij.' Voor hen stelt NederlandSchoon via gemeenten en afvaldiensten materialen als handschoenen, hesjes, grijpers en zakken beschikbaar.

Het draait er volgens Breedveld vooral om de grote groep welwillenden aan te sporen tot bewust gedrag. 'De enthousiaste opruimers hoeft je niet aan te sporen. Maar er is ook een aantal mensen dat het niets kan schelen hoe de omgeving eruitziet. Dat is heel lastig. Onverschilligheid is onze grootste vijand.'

Toch wordt hun inzet vaak gewaardeerd, merkt afvalraper Bas Hensen uit Piershil. 'Pas stopte er nog een auto. Fijn dat jullie dit doen, zei de bestuurder. Vorige week kreeg ik een appje, waarin de afzender zijn duim omhoogstak.' ■

ACHTERGROND

Soms lopen emoties hoog op en moet je even stoom afblazen. Wanneer wordt het roddelen?

HENDRIËLLE DE GROOT BEELD DE BOER ILLUSTRATIES

Roddelen versterkt gebrek aan

Een roddelcultuur op het werk kan de sfeer flink verzieken. Wat kun je doen als er zo'n cultuur binnen je bedrijf is? En is roddelen wel zo slecht, of kan een beetje roddelen geen kwaad?

Ingrid bekleedde ruim twee jaar geleden een leidinggevende functie bij Tuinland en werd daar het slachtoffer van roddelen. Achter haar rug om werd er over haar gepraat door collega's. 'Tuinland was op dat moment in een situatie waarin er veel werd veranderd; het personeel was heel ontevreden. Veel mensen probeerden zichzelf beter voor te doen en zichzelf goed op de kaart zetten om te voorkomen dat zij ontslagen zouden worden bij de reorganisatie.'

Als leidinggevende moest Ingrid bepaalde beslissingen doorvoeren van bovenaf, waarmee ze mensen zou teleurstellen. Er moest bezuinigd worden op de personeelskosten. Dat betekende dat alleen mensen die een vast contract hadden, mochten blijven. 'Ik had twee mensen op de afdeling die geen vast contract hadden. Eén moest er weg, ik moest van allebei een afweging maken. Ik had aangegeven dat de ene in mijn ogen meer waarde had voor de winkel. Uiteindelijk besliste de leiding dat de ander mocht blijven. Dan zit je in een heel lastige situatie.'

Er werd over Ingrid gepraat. Als ze er moe uitzag, werd er gezegd dat ze vast ging scheiden van haar man. 'We waren toen bezig om een nieuw huis te bouwen, dat was moeilijk en

'Roddelen doet afbreuk aan de sfeer onderling.'

zwaar. Ik dacht: waar bemoeien jullie je mee, je kent mij helemaal niet op die manier. We hadden ook weleens een feestje. Ik deed gewoon leuk mee, maar dan werd er gezegd: 'Je hebt vast geprobeerd om je beter voor te doen.' Dat ging het hele bedrijf rond. Doordat ik een aantal veranderingen moest doorvoeren op de afdeling, werd gedacht dat ik dat deed om zelf hogerop te komen en er beter van te worden, terwijl dat niet de bedoeling was.'

Op een gegeven moment kwam er een interim manager langs om orde op zaken te stellen. Hij bekeek welke personen niet op hun plek zaten. De conclusie was dat Ingrid moest worden overgeplaatst naar een ander filiaal. 'Ik zou toen een opleiding gaan doen als leidinggevende. Daar werd gelijk van gemaakt: "oh, die wil doorleren en bedrijfsleider worden". Via via kreeg ik te horen dat iedereen blij was dat ik wegging.'

Toch wilde Ingrid helemaal niet naar dat andere filiaal toe, omdat ze er veel verder voor moest reizen. Maar toch teruggaan naar haar collega's zag ze niet zitten. 'Je denkt: die mensen willen mij niet meer.' Ze besloot een andere baan te zoeken.

indirecte weerstand

Jan Stevens, coach en trainer bij De Steven, houdt zich bezig met thema's als persoonlijke ontwikkeling, organisatieontwikkeling, loopbaanbegeleiding en outplacement en teamontwikkeling. Tijdens de team- en organisatieprojecten die hij verzorgt, komt het onderwerp 'roddelen op de werkvloer' soms ook aan de orde. 'De vraag is: wat is roddelen precies? Ik noem het kwaadspreken over iemand, iemand belasteren of in een kwaad daglicht zetten. Dat je zijn intenties in twijfel trekt. Ik noem roddelen een vorm van indirecte weerstand. Blijkbaar

is de communicatie niet open en spreken mensen zich niet uit over wat hen dwarszit. Er wordt wel over elkaar gepraat, maar niet met elkaar.' Als mogelijke oorzaak van een roddelcultuur, noemt hij een vorm van autoritair leiderschap, waarbij je geen kritiek mag hebben. 'Het kan ook zijn dat er een sfeer van onveiligheid is en een gebrek aan onderling vertrouwen. Soms

vinden mensen het moeilijk om gevoelens bespreekbaar te maken. Wat er soms ook achter zit, is laten zien hoe goed je bent, door te laten zien hoe fout de ander is. Het is soms ook een wisselwerking tussen verschillende oorzaken.' Is roddelen typisch voor een bedrijf waarin veel vrouwen werken? 'Ik weet wel dat vrouwen-teams soms specifieke vraagstukken hebben,

vertrouwen

maar om te zeggen dat ze meer roddelen ... Ik denk het niet. Ik heb er geen verschil in gemerkt', zegt Stevens.

Is een beetje roddelen niet gewoon gezond? Het zou de onderlinge band tussen collega's kunnen versterken. Stevens denkt van niet. 'Het doet afbreuk aan de sfeer onderling. Als je iets dwarszit, spreek het dan uit bij de persoon

die het betreft. Ik gaf al als oorzaak aan dat er soms gebrek is aan vertrouwen en veiligheid. Roddelen versterkt dat.'

oplopende emotie

Gerard van der Schee, oprichter en trainer van GoedBoos: communicatie bij irritatie, denkt er

iets genuanceerder over. 'Roddelen ontstaat als je geïrriteerd bent over een persoon en het niet direct wilt teruggeven. Het is een gevoel van oplopende emotie in jezelf, van stoom afblazen bij de ander. Het begint meestal met zinnen als 'weet je wat mij is overkomen?' Zeker als het een teamleider of baas is, is het lastiger om rechtstreeks te zeggen wat je raakt, dan als het

gaat om een collega op gelijk niveau. Op zich is het niet fout dat je de ander nodig hebt om een blaasensemble te vormen: je moet even de top van je emotie kwijt. Als je daarna maar wel teruggaat naar de bron van irritatie. Wanneer en hoe ga je in gesprek met de ander?'

Een roddelcultuur gaat weer een stapje verder dan een eenmalig gerucht. 'Roddelen is dan een soort virus, wat ook weer verder gaat. Als je een of ander verhaal hebt gehoord, is dat interessant om bij de koffie weer door te vertellen aan de ander. De mens is nieuwsgierig naar nieuwtjes: positief, maar ook kwade geruchten.'

stoom afblazen

Wat kun je doen als er in je bedrijf een roddelcultuur heerst? Jan Stevens: 'Wat de leiding betreft: deze zou in de basis moeten gaan werken aan vertrouwen en veiligheid. Als je medewerker bent en je merkt dat er zo'n cultuurtje is, is het zaak dat je je daardoor niet laat meenemen. Dat is wel lastig, want het gevolg kan zijn dat er over jou geroddeld gaat worden. Je moet je er vooral van distantiëren. Het brengt niks. Concentreer je op jezelf, probeer je uit te spreken over de zaken die je dwarszitten. Het heeft geen zin om daar met anderen over te spreken of het verhaal te verdraaien. Als je het echt als organisatie wilt doorbreken, moet je kijken naar waar het vandaan komt. Pas dan kun je er iets aan gaan doen.'

Gerard van der Schee: 'Je moet actief als bedrijf zeggen: wij willen een open cultuur, om met elkaar de dingen uit te praten. Ik heb weleens gehoord van een bedrijf dat zei: "Bij ons is er geen gesprek na het gesprek." Een positieve cultuur moet je bouwen, je moet daar hard aan werken. Een negatieve cultuur ontstaat vanzelf. Nieuwtjes vinden we boeiend, je hoeft niet over jezelf na te denken.'

Toch kan het geen kwaad om irritaties een-op-een te bespreken met een bevriend of vertrouwd persoon, denkt Van der Schee. 'Mijn stelling is: je moet in *the heat of the moment* stoom afblazen. Daarvoor heb je vaak wel een ander nodig. Cruciaal daarbij is dat je samen als visie hebt dat je elkaar helpt om verantwoordelijk te reageren. Het moet niet blijven bij een gesprek over de persoon die je frustreert, maar leiden tot een gesprek met die persoon. Dat laatste kun je samen oefenen: hoe bespreek je de situatie, zonder wraak en zonder de persoon als geheel te kleineren. Als je het niet klein houdt met die ene andere persoon, gaat het door naar de volgende en de volgende. Je vertelt over je irritatie met jouw blik op de ander; dat is maar een stukje van de waarheid. Misschien had je er zelf ook wel een aandeel in. Bovendien heeft die persoon ook goede kanten. Diegene krijgt geen kans zich te verdedigen en het hele verhaal te vertellen: dat is funest voor een goede samenwerking.'

Ingrid vond na een paar maanden zoeken een nieuwe baan, bij een ander tuincentrum. Dat ze bij Tuinland wegging, voelde als een opluchting. 'Het geklets van mijn collega's voelde als een molensteen om mijn nek. Ik ging echt niet meer met plezier naar mijn werk toe. Het was allemaal best emotioneel en moeilijk. Toen ik wegging, kon ik alles loslaten.'

►► De naam Ingrid is om privacyredenen verzonnen. Haar echte naam is bij de redactie bekend.

COLUMN

EDWARD GROENENBOOM • huisarts

Salomonsoordeel

Ze loopt tegen de 60 en kent de klappen van het leven door en door. Haar huwelijk liep na een aantal jaren op de klippen waarna ze met een zoon achterbleef. Ze leerde een nieuwe vriend kennen die al snel het leven liet ten gevolge van longkanker. Kort daarop verloor ze haar baan. Juist toen ze na deze ellende bezig was haar leven opnieuw op orde te brengen, kreeg zij zelf borstkanker. Een intensieve periode van operatie en chemokuren volgde. Ze kwam er fysiek redelijk bovenop, maar mentaal minder. Ze bleef moe, zo moe dat ze aan een baan niet meer moest denken ... Ze kon zich niet goed meer concentreren. Het werktempo bijhouden ging niet meer.

Nu zit zij voor mij. Het UWV dreigt haar uitkering stop te zetten, omdat de conclusie daar is dat zij in staat is tot werken. Dat betekent: geen geld, voedselbank, sociale ellende. Zij smeekt nu om een uiterste redmiddel: mijn handtekening onder een verklaring dat haar vermoeidheid een rechtstreeks gevolg is van de chemokuren die zij jaren geleden onderging.

Wat is wijs? Officieel hoeft ik deze verklaring niet te geven. Een onafhankelijk adviseur moet dat doen. Er is echter al een tweede keuringsarts betrokken geweest. Volgens mevrouw heeft die haar niet eens onderzocht. Ik weet werkelijk niet of haar klachten rechtstreeks terug zijn te voeren op de chemokuren van destijds. Ik kom het in de boeken niet tegen en besluit daarom te overleggen met een oncoloog. Hij stelt dat hij er geen uitsluitsel over kan geven, maar dat hij soms vermoeidheid ziet bij de door haar ontvangen kuur (Taxotere).

Wat nu? Als ik mijn verklaring niet geef, gaat ze de armoedegrens over. Dat zal zij mij zeer kwalijk nemen. En ik moet ook met haar verder als zij volgende week voor een andere klacht aan mijn bureau zit. Als ik echter wél mijn verklaring afgeef, doe ik dan de waarheid helemaal recht? Uiteindelijk besluit ik toch een verklaring af te geven: 'Hierbij verklaar ik dat mevrouw klachten heeft van vermoeidheid en concentratieproblemen die deels een effect kunnen zijn van de chemotherapie (Taxotere) die zij heeft ondergaan.'

Juist? Een zeer wijs man van ongeveer 3000 jaar geleden schreef: 'Oordeel met rechtvaardigheid, en verschaf recht aan de ellendige en de arme' (Spr. 31:9).

Ik hoop dat mijn verklaring daar onder valt ...

Edward Groenenboom is huisarts in Sommelsdijk. Afwisselend met huisarts Aart van Wolfswinkel uit Hellevoetsluis schrijft hij op deze plek over zijn werk.

Permanente make-up komt uit de taboesfeer. Maar 'houdt het zo natuurlijk mogelijk'.

SOPHIA GEUZE BEELD TAMARA HORSTEN EN ND

's Morgens snelle

Wie zelf geen vaste hand heeft, kan een strakke blijvende eyeliner laten maken. En dun geworden wenkbrauwen kunnen worden bijgewerkt met permanente make-up. 'Het is de uitvinding van de eeuw.'

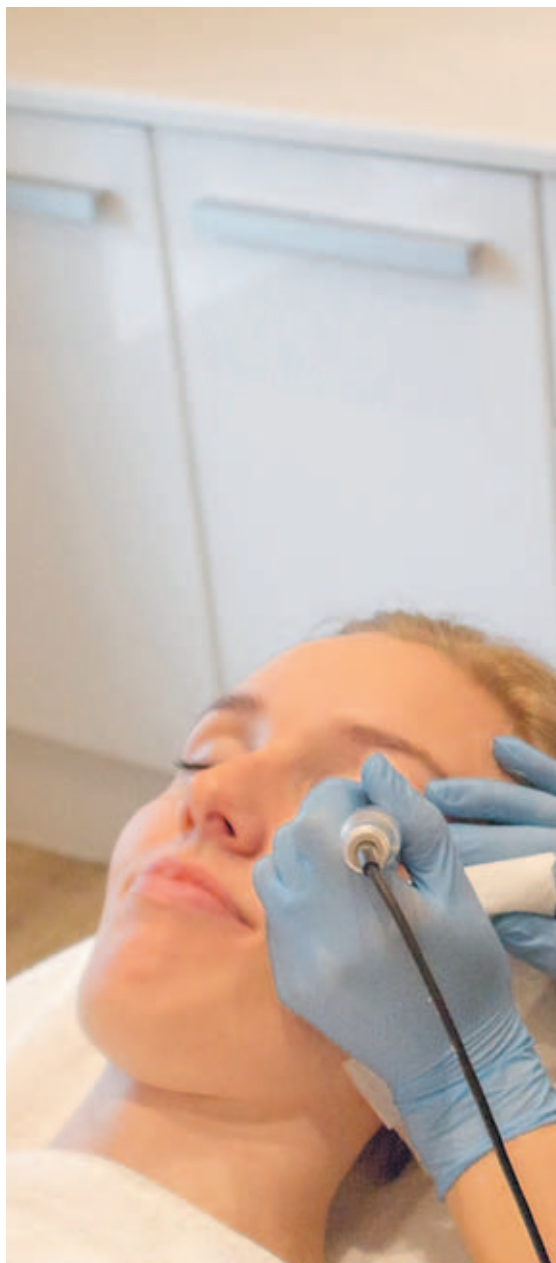
Alie Troost-Strijker (61) uit Nijkerk schoor als tiener haar wenkbrauwen af omdat dat in de mode was. Ze kwamen nooit meer vol terug. Zes jaar geleden liet ze in een salon in Nijkerkerveen haar wenkbrauwen permanent tatoeëren. 'Ik ben er superblij mee. Het ziet er heel natuurlijk uit. Ik vind het de uitvinding van de eeuw.'

Tamara Horsten van de Mariannehoeve Beautykliniek in Rijswijk werkt al vijftien jaar met permanente make-up. In de afgelopen jaren zag ze hoe er steeds normaler over gedaan wordt. In de beginjaren wilden vrouwen soms niet dat hun man wist dat ze hun wenkbrauwen hadden laten doen.

Horsten ziet in de Mariannehoeve vooral vrouwen van veertig jaar en ouder. 'Ze kiezen het vaakst voor het bijwerken van wenkbrauwen gevolgd door permanente eyeliner. De redenen zijn heel divers. Soms zijn de wenkbrauwen in de loop van de tijd dunner geworden. Of verdwijnen ze door chemotherapie. Andere vrouwen kiezen ervoor vanwege het gemak, bijvoorbeeld omdat ze vaak gaan zwemmen of in de sauna zitten, ze allergisch voor make-up zijn of omdat hun zicht slechter wordt.'

Wenkbrauwen zijn aan mode onderhevig. Op dit moment mogen ze behoorlijk weelderig zijn, maar daarin gaat Horsten niet mee. 'Ik maak ze zo natuurlijk mogelijk. Ze moeten zo zitten dat ze altijd mooi zijn, ongeacht de mode.' Om dezelfde reden zet ze ook geen eyeliners met wings, een doorgetrokken stukje aan de buitenkant van het oog. Ook paarse lippen zet ze niet.

De schoonheidsspecialiste is geen voorstander van behandelingen bij tattooshops. 'Daar zijn ze goed in tatoeages, maar permanente make-up is een heel andere techniek. Voor het microbladen van wenkbrauwen, een techniek met mesjes in plaats van naalden, zijn nog geen regels. Daardoor kun je het tegenwoordig bij nagelstudio's laten doen.'

Horsten adviseert te kiezen voor een salon waar ze een gedegen intakegesprek houden. 'Zo weet je goed wat ze gaan doen, of ze be-

vijf vragen over permanente make-up

► Hoe werkt het?

Bij een permanente make-up wordt met een naald pigment in de tweede huidlaag, de lederhuid, ingebracht. Het wordt gebruikt als vervanging of basis voor tijdelijke make-up. Het wordt ook gebruikt om littekens te camoufleren.

► Wat is het verschil met een tatoeage? Bij een tatoeage gaat de inkt dieper de huid in, in het onderhuidsbindweefsel. Een tatoeage is blijvend, permanente make-up niet. Na een aantal jaren vervaagt het weer. Hoelang dat duurt, hangt af van je huidtype, het pigment dat gebruikt wordt en het aantal behandelingen. Verder worden er bij permanente make-up andere instrumenten,

pigmenten en naalden gebruikt.

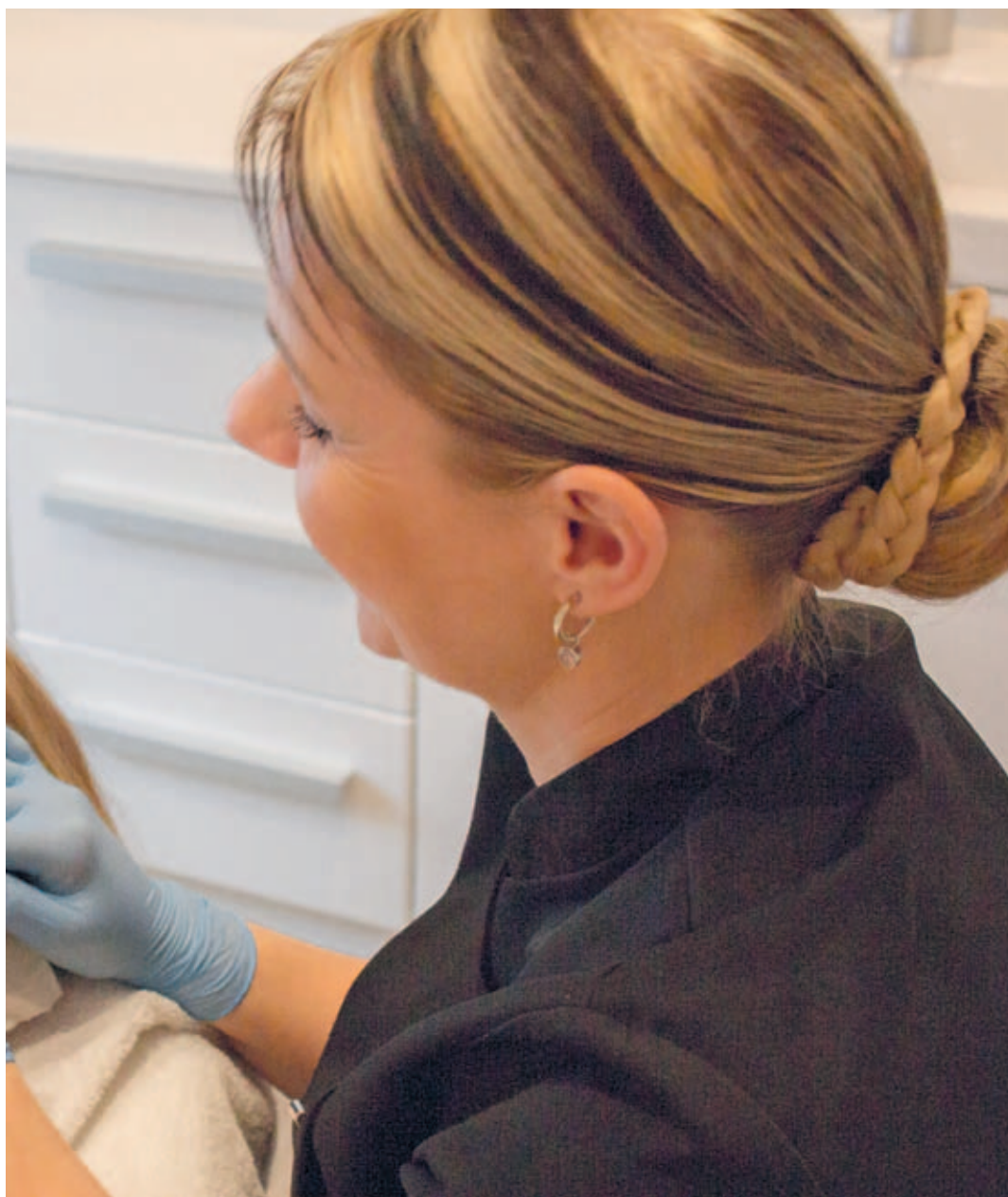
► Bij wie kan het?

Jongeren tot zestien jaar moeten toestemming hebben van een ouder of verzorger. En er is een behoorlijke lijst van ziekten en aandoeningen die permanente make-up uitsluiten. Het kan bijvoorbeeld niet bij mensen die overmatig littekenweefsel aanmaken, last hebben van een stollingsziekte of van een chronische huidziekte. In combinatie met bepaalde medicijnen is het ook niet mogelijk. Verder is het niet aan te bevelen tijdens de zwangerschap.

► Waar kun je terecht voor permanente make-up?

er klaar, de make-up zit al goed

Schoonheidsspecialiste Tamara Horsten: 'Permanente make-up is een heel andere techniek dan tatoeages. Zoek een salon die bekwaam is.'

kwaam zijn en of de sfeer je aanspreekt.' Horsten waarschuwt tegen kortingsacties en aanbiedingen die te mooi zijn om waar te zijn. 'Ik

heb hier al mensen gehad die teleurgesteld waren omdat het niet goed gebeurde was.'

gewurm

Nelleke Berntsens (67) uit Leeuwarden heeft afgelopen januari voor wenkbrauwen van permanente make-up gekozen bij schoonheidssalon Pure Skin van Gerda Mintjes in Sneek. 'Ik had ze lang geëpileerd en op den duur blijft er dan niet veel meer van over. Ik was het gewurm met een potloodje zat.'

Via via vond ze een salon waar ze goede verhalen over hoorde. 'Ik had het jaren eerder moeten doen. Het geeft veel gemak', vindt ze nu. Voordat ze de stap zette, zocht ze uit wat er in de Bijbel over tatoeages stond. 'Daar is het onderdeel van heidense toestanden. Daarom vind ik dat het in het geval van permanente make-up wel kan.'

Alie Troost-Strijker vindt permanente wenkbrauwen een aanrader voor iedereen die nauwelijks nog wenkbrauwen heeft, omdat ze zijn uitgedund. 'Ze geven je gezicht meer uitdrukking. Je moet trouwens wel tegen pijn kunnen en het is ook prijzig.' ■

Bij een studio of salon waar hygiënisch wordt gewerkt. Het Rijksinstituut voor de Volksgezondheid en Milieu (RIVM) geeft vergunningen die drie jaar geldig zijn. De GGD houdt toezicht op het naleven van de regels en de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit houdt on-aangekondigde inspecties. Op de website veiligatatoeerenpiersen.nl staat een lijst van bedrijven met vergunning.

► Wat kost het?

Dat verschilt per behandeling en salon, variërend van 140 tot 750 euro. Soms worden behandelingen vergoed, omdat het nodig is vanwege een ziekte of aandoening, bijvoorbeeld vanwege de haarziekte alopecia.

'het is een uitkomst'

► **Marjolein de Koning-Anker (67) uit Sleeuwijk liet vier jaar geleden haar wenkbrauwen *bladen*, een techniek waarbij met mesjes krassen in de huid worden gemaakt.**

► 'Ik werd door mijn dochter getipt over permanente make-up. Ik hield steeds minder wenkbrauwen over. Uiteindelijk stonden er nog maar een paar haartjes. Dat was echt geen gezicht. Ik ging nooit over straat zonder zelf wenkbrauwen te tekenen. Maar het was moeilijk ze netjes en recht te krijgen. In de loop van de dag vervaagden ze of ging ik er per ongeluk met mijn hand overheen. Ik ben op internet gaan zoeken naar iemand met ervaring en goede certificaten en kwam uit bij Cathy Smits van Perfect Contour in Werkendam.

Ik had een gezonde spanning toen ik het de eerste keer liet doen. Het deed pijn ondanks de verdovende crème, al schijnt dat niet bij iedereen zo te zijn. Ik laat mijn wenkbrauwen elk jaar een keer bijwerken en slik dan van tevoren paracetamol. Na een behandeling zien mijn wenkbrauwen er iets donkerder uit dan het uiteindelijke resultaat en ontstaan er in de eerste week kleine korstjes. Je moet je wenkbrauwen dan goed schoonhouden om ontstekingen te voorkomen en zes weken lang vaseline smeren. Als ik in de zon kom, gebruik ik zonnebrandcrème tegen het vervagen.

Marjolein de Koning: 'Ik had een gebrek en camoufleer het op deze manier.'

Ik heb de permanente make-up niet laten aanbrengen om aan een schoonheidsideaal te voldoen. Ik had een gebrek en camoufleer het op deze manier. Het is voor mij een uitkomst. Ik zie er nu weer uit zoals ik er eerst uitzag. Ik ben er echt heel blij mee.'

'ik heb er spijt van'

► **Maaïke Dorsteen (40) uit Amsterdam liet ruim vijf jaar geleden permanente eyeliner zetten, maar kreeg er spijt van. Ze houdt een beautyblog op internet bij: furrow.nl.**

► 'Ik heb altijd eyeliner op. Zelfs toen ik aan het bevallen was van mijn oudste, wilde ik – heel naïef achteraf – dat mijn eyeliner goed zat. Natuurlijk liep dat helemaal uit. Het leek me handig om een eyeliner te laten tatoeëren. Ik heb dat bij een goede salon laten doen. Het deed geen pijn, want je krijgt van tevoren verdovende crème op. Twee dagen erna had ik heel dikke ogen. De eyeliner is goed en heel strak gezet. Daar ligt het niet aan, maar toch had ik al snel spijt. Ik zie er nu nooit meer naturel uit. En ik heb die keuze ook niet meer. Dat vind ik jammer. Ik had ook gedacht dat ik nooit meer zelf een eyeliner hoefde te zetten, maar dat is ook niet zo. De kleur, dikte en vorm van de eyeliner zijn niet naar mijn zin. Dat kan ik de salon niet kwalijk nemen, want ik was er zelf bij toen ze hem gezet hebben. Ik was oud en wijs genoeg, maar soms weet je pas wat je niet wilt als je het al gedaan hebt. Ze zeiden dat het weer zou vervagen, maar ik heb niet de illusie dat deze eyeliner nog weg gaat. Nu staat er een laserbehandeling op mijn verlanglijstje, maar dat schijnt pijnlijk te zijn. Dat houdt me nog tegen. Het is trouwens niet zo dat de

Maaïke Dorsteen tijdens een beautybehandeling. Met haar permanente eyeliner is ze niet blij.

eyeliner mijn leven beheerst of dat ik er verdrietig om ben. Het is gewoon iets dat ik nooit meer zou doen. En hoewel mijn schoonmoeder heel blij is dat ze haar wenkbrauwen heeft laten doen, doe ik nooit permanente make-up meer.'

CONSUMENT

IN DE KEUKEN

EYMEKE VERHOEVEN BEELD UIT BESPROKEN BOEK

Wereldhapjes: van peperbonbons tot octopustentakels

Dreigen er alwéér blokjes kaas en plakjes worst te worden geserveerd bij een aanstaande verjaardag? Of vormt het verzorgen van aperitiefjes voor een feestmaal een heus hoofdpijndossier? *Wereldhapjes* biedt inspiratie.

Wereldhapjes is een lijvig boek. 224 pagina's dik en zo breed dat het deurtje voor onze boekenkast niet meer sluit als het naast de andere kookboeken staat.

Sophie Dupuis-Gaulier, die zichzelf culinair styliste noemt, bracht er recepten voor lekkernijtjes uit de hele wereld in samen. Van mediterrane mezze en Spaanse tapas tot het meer algemene 'fingerfood' of aperitiefhapje ... Het is maar net welke term je prefereert. Hoewel de Parisienne in Nederland nog niet zo bekend is, heeft ze al heel wat kookboeken op haar naam staan. Vorig jaar nog verscheen bijvoorbeeld *Ceviches, tartares et carpaccios*, met daarin uitsluitend vlees- en visrecepten. Dat Depuis niet alleen oog heeft voor carnivoren, blijkt wel uit de inhoudsopgave van *Wereldhapjes*: V'tjes achter de gerechten maken in één oogopslag duidelijk welke hapjes vegetarisch zijn. Peperbonbons, panelle met caponata uit Sicilië, Libanese tabouleh of Japanse tempura: zomaar een greep uit die V-opties laat zien dat de keuze reuze is.

De schrijfster doet niet aan het temperen van verwachtingen. Lyrisch jubelt de inleiding: 'De

pinda's en fabriekschips kunnen we gerust vaarwel zeggen, want voortaan zullen ons verhemelte en ons oog zich verwonderen en zullen onze smaakpapillen op verre reizen gaan.'

De internationale oorsprong van de recepten is inderdaad divers. De recepten zijn gerangschikt op gebied. Europa, Midden-Oosten, Noord- en Zuid-Amerika, Azië, Rusland en India komen aan bod. Wie zijn of haar gasten wil verrassen met originele hapjes als Chinese wontons of Russische watruschki's zit dus gebakken. En voor wie niet staat te springen om aan de slag te gaan met octopustentakels of de Griekse speciaalzaak te bezoeken voor paximadi-brood, zijn er simpelere klassiekers als tzatziki, guacamole en hummus.

Alle recepten zijn vrij minimalistisch beschreven. Verwacht bijvoorbeeld geen informatie over de houdbaarheidsduur.

Met rode bietjes erbij breidde ik de bladerdeegpasteitjes hiernaast uit tot een avondmaaltijd. Uienchutney verkocht de supermarkt niet, maar in honing en wijnazijn gekarameliseerde ui bleek een prima vervanging. ■

ongeveer 14 pasteitjes

INGREDIËNTEN

1 pak diepvriesbladerdeeg, ontdooid
1 rolletje stevige geitenkaas
boter om in te vetten
150 g uienchutney
peper
paar takjes tijm, de blaadjes
1 losgeklopt ei

BLADERDEEGPASTEITJES MET GEITENKAAS, UI EN TIJM

BEREIDING

Verwarm de oven voor op 180 °C. Snijd de geitenkaas in plakjes van ongeveer 1 cm dikte. Rol het bladerdeeg uit tot een grote plak. Steek er met een vormpje rondjes uit van ongeveer 8 cm doorsnee en leg deze op een ingevette bakplaat. Leg in het midden van elk rondje 1 theelepel uienchutney. Bedek met een plakje geitenkaas. Bestrooi met peper en tijmblaadjes. Gebruik een kwastje om de randen met het losgeklopte ei te bestrijken. Zet 20 minuten in de oven. Serveer direct.

Wereldhapjes om te delen

SOPHIE DUPUIS-GAULIER. FORTE
UITGEVERS, BAARN 2018. 224 BLZ.
€ 24,99

GEZOND

ANOUK BROERSMA / VK BEELD ISTOCK

Schimmel

Is schimmel in de badkamer slecht voor je gezondheid?

Badkamerschimmels zijn een zeer select gezelschap. Er bestaan naar schatting een paar miljoen schimmelsoorten, maar slechts een fractie daarvan kan groeien op de muur van onze douche. Misschien hooguit een stuk of tien soorten, denkt Jos Houbraken, onderzoeker bij het Westerdijk Fungal Biodiversity Institute in Utrecht. Water is de belangrijkste levensbehoefte voor alle schimmels. 'De badkamer heeft een uniek klimaat, waar het slechts een klein deel van de dag vochtig is. Dus een schimmel kan een uur of vier groeien, moet dan stilliggen en na de volgende douchebeurt doorgroeien. Veel schimmels houden van continu groeien.' Best knap dus eigenlijk, wat die donzige wezentjes in onze badkamers presteren. Maar moeten we ons zorgen maken over die prestatie? Is het ongezond om je tanden te poetsen en te douchen onder een plafond dat zwart ziet van de schimmel?

'Schimmels die in badkamers of andere plekken in huis groeien zijn vrij onschuldig, in de zin dat ze niet in je lichaam gaan groeien', zegt Houbraken. Je zult er dus geen enge dingen als schimmelinfecties van oplopen. Maar ze kunnen wel allergische reacties veroorzaken, zoals

ademhalingsproblemen, roodheid van de huid, geïrriteerde slijmvliezen en prikkende ogen. Schimmelsporen en -fragmenten kunnen namelijk loslaten en in de lucht gaan hangen, waardoor je ze inademt. Het is lastig te zeggen hoeveel mensen allergisch zijn voor schimmel. Zo'n 10 procent van de klachten die bij de GGD binnenkomt, is gerelateerd aan vocht- & schimmelproblemen, volgens een RIVM-rapport uit 2012. De schimmel is echter niet altijd de directe oorzaak, vaak is er in huis meer aan de hand. Sommige mijtsoorten voeden zich bijvoorbeeld aan schimmels, dus gesnotter of kortademigheid

kan ook een reactie op die vrijwel onzichtbare mijten zijn. Ook wetenschappelijke studies lopen tegen het probleem aan dat een direct oorzakelijk verband tussen specifieke gezondheidsklachten en schimmel moeilijk valt aan te tonen. Er worden wel links gevonden, maar in een onderzoeksgroep kunnen altijd zaken meespelen die de onderzoekers niet hebben ingecalculeerd. Het verband tussen schimmel en verergering van astmasymptomen is tot dusver het sterkst aangetoond, volgens het RIVM. Wie badkamerschimmel heeft, en er overgevoelig voor is, kan dat zelfs in andere kamers

merken. Schimmelsporen kunnen zich via de lucht door ruimtes verplaatsen. Over een beginnend vlekje op de muur hoeft je je geen zorgen te maken, daar krijg je niet direct gezondheidsklachten van. Maar, benadrukt Houbraken, schimmel in huis is sowieso altijd onwenselijk. Het feit dat het er groeit, betekent dat er vocht- en ventilatieproblemen zijn. Ruimtes met een hoge luchtvochtigheid, van 80 procent en hoger, zijn een paradijs voor schimmels.

Binnenshuis brengen we zelf continu extra vocht in de lucht, via activiteiten als koken en douchen of simpelweg zweten en ademen. Door goed ventileren verruil je die vochtige lucht voor frisse buitenlucht. Ook flink stoken kan helpen: in warme lucht 'past' meer vocht dan in koude lucht, waardoor de relatieve luchtvochtigheid bij hogere temperaturen daalt.

Goede ventilatie en verwarming is dus belangrijk. De muren drogen na een douchebeurt kan ook helpen om de ruimte sneller droog te krijgen. Zit het al vol schimmel? Dan zit er weinig anders op dan een middagje grondig schrobben, met chloor of een sterke soda-oplossing. Doe desnoods een mondkapje voor, raadt Houbraken aan, zeker als je vermoedelijk allergisch bent. ■

Na zijn pensionering hoopt Gert-Jan van der Valk nog meer tijd in het fietsen te kunnen steken. ‘Het zou mooi zijn als ik de 10.000 kilometer haal.’

ANDRÉ BIJL BEELD POULA VAN DER VALK

‘Steeds je grenzen verleggen’

Gert-Jan van der Valk is 65 jaar, woont in Oude Tonge, is getrouwd en heeft vier kinderen en drie kleinkinderen. Hij is directeur-bestuurder van een woningbouwcorporatie op Goeree Overflakkee.

Hebt u veel aan sport gedaan?

‘Ik ben altijd actief geweest op sportgebied. Vroeger voetbalde ik bij vv Flakkee, ik heb tafeltennist en later ook getennist. En ik doe nog altijd aan bergwandelen. Ik vind bewegen prettig en het competitie-element spreekt me aan. Niet dat ik per se altijd wil winnen, maar ik houd wel van een uitdaging. Vanwege een slechte knie ben ik gestopt met tennis. M'n orthopeed had het destijds zelfs over een kunstknie. Zeven jaar geleden ben ik gaan wielrennen – in de zomer op de racefiets, in de winter de mountainbike – en sindsdien is er nooit meer over een kunstknie gesproken. Ik ben fitter dan ooit.’

Wat is er zo leuk aan wielrennen?

‘Het is gewoon een erg leuke sport. Ook hier speelt het competitie-element en de uitdaging een rol. Tegelijkertijd zit er een sociaal aspect aan. Je ontmoet tijdens het wielrennen allerlei mensen en die contacten spreken me aan. Ik heb destijds nog even de sportschool geprobeerd, maar dat is niks voor mij. Ik zit door mijn werk veel binnen: op kantoor en in de auto en daarom vind ik het heerlijk om buiten te zijn. We zijn als corporatie bezig met een fusieproces en dat zorgt soms best voor kopzorgen. Op de fiets kan ik m'n hoofd leegmaken na een drukke dag, of vind ik juist tijd om even na te denken. Ik geniet van de frisse lucht en de natuur. Als je 's morgens door de polder rijdt, zie je de reigers of een roofvogel vliegt een eindje met je op. Fantastisch. En het weer moet wel heel erg slecht zijn, wil je niet naar buiten kunnen.’

Hoe vaak klimt u op de fiets en om welke afstanden gaat het?

‘Ik ben lid van Cyclingteam Flakkee. Die vereniging bestaat een jaar of vier en het is een doorslaand succes. We hebben inmiddels vierhonderd leden. Dinsdag hebben we onze clubavond, dan komen er zeker zestig tot tachtig man opdaven. We rijden in groepjes van vijftien tot twintig man een rondje van pakweg 60 kilometer. 's Zomers rijd ik op zaterdag meestal een toertocht. Ze zijn er te kust en te keur. De Flipjes toertocht, de Go Classic, de Tacx Pro Classic, prachtige tochten door het hele land. Dan is 100 kilometer heel normaal. Ik probeer sowieso zo veel mogelijk te fietsen. Morgen gaan we op familiebezoek. Mijn vrouw neemt de auto, ik ga op de fiets. Is toch weer mooi 70 kilometer. En ik ga ook vaak op de fiets naar mijn werk. Dat is maar 10 kilometer, maar ik maak graag een ommetje en dan zit je zo op 40 kilometer. Het werkt verslavend. Als ik een poosje niet gereden hebt, moet ik gewoon de fiets op. Het mooie is dat wielrenners elkaar stimuleren. Via de Strava-app volgen we elkaars verrichtingen. Als we merken dat collega-sporters afhaken, komt al snel de vraag: “waar was je”?’

Hoe fanatiek bent u?

‘Redelijk fanatiek, vind ik zelf. Mijn vrouw verbeterd me dan en zegt: “Je bent gewoon erg fanatiek”. En mijn secretaresse zegt: “Je fietst zoals je werkt en je werkt zoals je fietst.” Ik weet niet of dat als compliment bedoeld is. Het

mooie aan wielrennen is dat je steeds je grenzen verlegt. In het begin rijd je rondjes van 25 kilometer en voel je je een hele Piet. Nu kleed ik me voor die afstand niet eens meer om. Je raakt gewend aan langere afstanden en trapt de kilometers steeds gemakkelijker weg. Mijn grens ligt nu op 140 tot 150 kilometer per dag. Daar houd ik het bij. Je hebt ook tochten van 200 kilometer of meer, maar dat vind ik te gek. Inmiddels gaat de racefiets ook mee op vakantie. Ik ben geen uitslaper. Heerlijk om 's morgens vroeg een paar uur te fietsen of een berg te beklimmen. Als ik dan om tien uur terug ben, heb ik de hele dag nog voor me. Daarna ga ik met alle plezier een eind samen met mijn vrouw op pad. Op de elektrische fiets.’

Rijdt u ook tochten voor goede doelen?

‘Dat klopt. Ik doe onder meer mee aan de ‘Ride for Carmen’, waarbij geld wordt ingezameld voor onderzoek naar hersentumoren. In september hoop ik de Mont Ventoux in Frankrijk te beklimmen voor Woord en Daad. De op-

brengst van die actie is bestemd voor kindslaven in Haïti, Ethiopië en Filipijnen. Slavernij klinkt als iets uit een ver verleden, maar wereldwijd leven er nog steeds 40 miljoen mensen in slavernij. Eén op de vier daarvan is een kind. Als overtuigd christen vind ik het belangrijk om aan zo'n actie mijn steentje bij te dragen. Vorig jaar reed ik voor het eerst die berg op. Een gemene klim, vooral het laatste stuk. Het is een extra stimulans dat je het voor een goed doel doet. Vroeger zeiden mijn vrouw en ik tegen elkaar: “Moet je die mensen zien, die zijn gek.” Nooit gedacht dat ik zelf nog eens zo'n berg op zou rijden. We combineren de beklimming van de Ventoux met onze vakantie. Misschien dat ik in die weken ook nog een ander bergje mee kan pikken.’

Nog sportieve doelen voor de toekomst?

‘Volgend jaar hoop ik met pensioen te gaan, dus krijg ik meer tijd voor m'n hobby. Deze sport kun je tot op hoge leeftijd beoefenen. Ik

haalde laatst een wielrenner van 75 in, maar dat kostte me toch bar veel moeite. En als je wat ouder wordt, is het geen schande om even geen kopwerk te doen of te kiezen voor een lager gemiddelde. Vorig jaar heb ik 8200 kilometers onder me langs zien glijden. Het zou mooi zijn als ik straks de 10.000 kilometer haal. En dat allemaal in de buitenlucht. Heerlijk.’ ■

Wekelijks werken miljoenen Nederlanders zich vrijwillig in het zweet voor hun favoriete sport. In deze serie zoeken we naar de motivatie van amateursporters. Is het vriendschap, geluk, uitdaging, gezondheid?

Bent u ook fanatiek sporter en wilt u meedoen aan deze rubriek? Stuur dan een e-mail naar leven@nd.nl

LIFESTYLE

APPS

REINIER ZOUTENDIJK BEELD ND

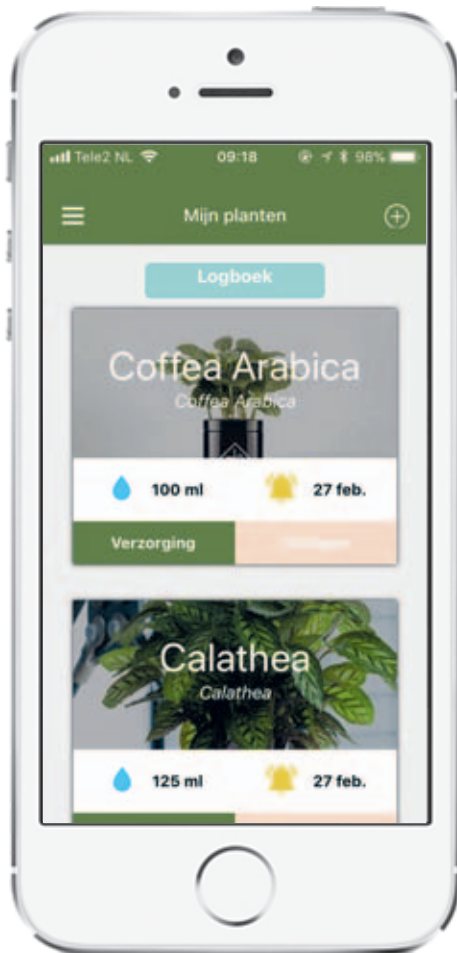
Plantenhulpje

Planten zijn hip: een mooie grote plant ziet er leuk uit en maakt je kamer stukken gezelliger. Bovendien zuiveren ze de lucht. Maar de verzorging is soms lastig: die ene kamerplant groeit maar niet en je stekjes gaan vaak snel dood. Of je vergeet weken lang om ze water te geven! Met de app Plantsome geef je jezelf een beetje groene vingers. Je voert in je app in welke planten je hebt en hoe groot ze zijn en vervolgens bepaalt de app wanneer ze water en wat extra zon moeten hebben. Ook staat erbij hoeveel water elke plant nodig heeft: een cactus hoeft nu eenmaal minder water te hebben dan een plant met grote bladeren. Door middel van notificaties weet je precies wanneer het tijd is om de gieteer weer tevoorschijn te halen.

Ben je toe aan wat groene uitbreiding? Vanuit de app kun je doorklikken naar de bijbehorende plantenzoeker. Hier vul je eenvoudige vragen in zoals of je een grote of kleine plant wil en of deze in direct zonlicht komt te staan. De plantenzoeker schotelt je vervolgens een aantal planten voor die bij jouw wensen en eisen passen.

Plantsome

GESCHIKT VOOR IOS EN ANDROID, GRATIS

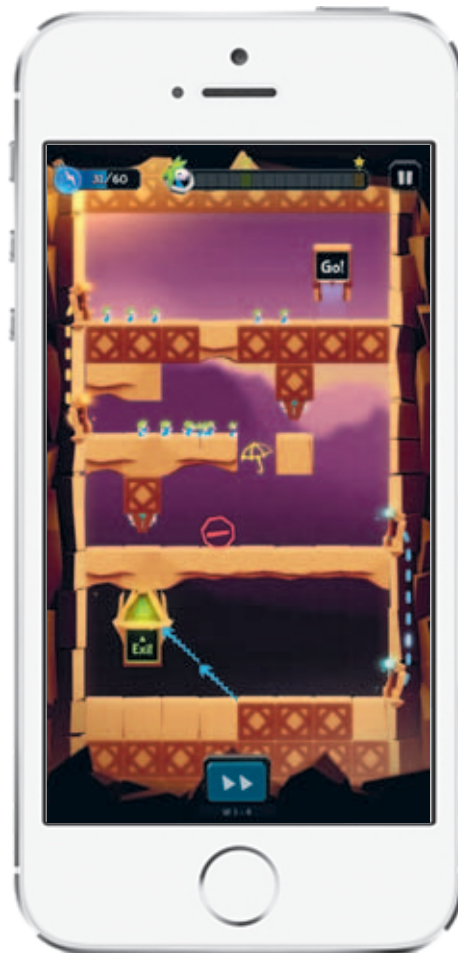

Nostalgisch avontuur

Lemmings is een echte *old school game*: in 1991 kwam het spel uit. Nu is deze klassieker in een nieuw jasje gestoken en te spelen op je telefoon. Het idee is hetzelfde: door een luik in het plafond vallen de beestjes de levels binnen. Aan jou de taak om ze veilig naar de uitgang te leiden. Daarvoor moet je trappen bouwen, gaten graven en paraplu's neerleggen zodat ze veilig naar beneden vallen. Lemmings zijn namelijk niet al te slim: ze lopen allemaal in een rechte lijn achter elkaar, en als je niet oplet, lopen ze ook zo in obstakels of vallen ze te pletter. Hoe meer lemmings je redt, hoe meer geld je verdient om hulpmiddelen te kopen. Onherbergzame planeten veranderen je in groene weiden zodat ze veilig kunnen leven. Het spel heeft veel levels en is makkelijk te spelen. Soms is de uitgang gemakkelijk te bereiken, maar loont het om een ingewikkelde omweg te nemen — en te bouwen — om extra muntjes te verzamelen.

Lemmings

GESCHIKT VOOR IOS EN ANDROID, GRATIS

GAME

MARIEKE WESTERTERP BEELD ND

In de game *Godhood* doen spelers alsof ze een god zijn die een religie wil verspreiden. De Utrechtse gamestudio Abbey Games zamelt deze maand geld in om de game verder uit te kunnen breiden.

Eerder bracht de studio de godgames *Reus* en *Renowned Explorers* uit. Het zijn games waarbij de speler de rol van een godheid aanneemt. Adriaan Jansen, oprichter en gamedesigner bij Abbey Games, is christen en bedacht de game *Godhood*.

Waarom maakt Abbey Games opnieuw een godgame?

'Onze studio heeft een liefde voor godgames en een fascinatie voor religie. Daaruit zijn *Reus* en *Renowned Explorers* ook ontstaan. *Godhood* kwam initieel vanuit mij. Ik ben de enige christen bij de studio. Het was niet lastig om de anderen mee te krijgen.'

In Nederland wordt wel gedacht dat mensen die 'nog' religieus zijn, gewoon nog een stap moeten zetten in hun ontwikkeling. Is een game over religie dan wel handig?

'Religie is een beetje controversieel. Het merendeel van de mensen heeft er toch interesse in. Het is heel menselijk om met religie bezig te zijn. Iedereen heeft er wel gedachten over, soms negatief, maar goed. Iedereen denkt na

over wat is goed, wat is slecht en hoe deel je moraliteit samen met anderen?'

Wat maakt een game een godgame?

'Er is geen duidelijke definitie. Uit ons onderzoek blijkt dat de enige overeenkomsten tussen allerlei religies de kleuren groen en blauw waren. We blijven in *Godhood* bij de abrahamitische religies. De game heeft geen christelijk karakter, maar kijkt vooral naar het verschijnsel religie. Voor mezelf is een godgame een spel waar je geen directe controle hebt over men-

sen. Ik zie een god ook als iemand die de juiste omgeving en omstandigheden creëert om mensen te laten floreren.'

In Godhood moet je een religie verspreiden. Zorgt dat ervoor dat het in het spel draait om macht?

'Nou, macht ... Het gaat ook om het verspreiden van wat jij denkt dat goed is. Iedereen vindt iets goed: Greenpeace, de VVD en de paus. Als je vindt dat iets goed is, wil je ook dat anderen dit vinden.'

In de game mag de god bepalen welke waarden goed zijn. Spelers kunnen kiezen om stelen en liegen goed te vinden. Hoe werkt dat door in het spel?

'Je kunt uitproberen wat ervan komt als je stelen en liegen goed vindt, zonder al te veel oordelen. We confronteren de speler wel met de gevolgen. Hij zal meer ruzie hebben met zijn discipelen, omdat ze liegen. Door te stelen krijg je wel meer opbrengst uit een overwonnen land. Alle waarden hebben voor- en nadelen. Uiteindelijk moet je zelf een keus maken. Waar geloof je zelf in?'

Komt het unieke van het christelijke geloof terug in dit spel? Zoals Jezus en de vergeving van zonden?

'Nee, *Godhood* bevat alleen de meest basale interpretatie van religies. De religie in *Godhood* lijkt eerder op het jodendom dan op het chris-

tendom. Het zou interessant zijn om het unieke van het christelijk geloof nog toe te voegen. En we denken ook aan het toevoegen van een polytheïstische religie. Die zit er nu ook niet in.'

Maakt de game geloven niet te simplistisch?

'Dat is wel vaak het beeld van mensen die niet geloven. Als niet-gelovigen met gelovigen praten, lijken de gelovigen meestal overtuigd en zeker van hun geloof, terwijl ze in de kerk makkelijker over twijfels en moeilijkheden praten. In de game is religie niet alleen maar geloof; doordat je als speler richting kiest, levert dat conflicten op. Welke conflicten dat zijn, hangt samen met het karakter en de waarden van de volgers. Een game is altijd een simplificatie, maar deze game zal voor niet-gelovigen wel meer diepgang geven.'

Hoop je dat spelers met elkaar gaan praten over religie?

'Onze doelgroep, pc-spelers, zijn behoorlijk atheïstisch als niet antitheïstisch. Ik hoop persoonlijk dat ze, naast veel plezier in de game, meer respect krijgen voor religie. Dat ze meer vergevingsgezind kijken naar religie. Voor mij is de vergeving van Jezus een kernpunt in mijn geloof. Het zou ook mooi zijn als mensen wat lichtvoetiger en luchtiger naar geloof kijken. We doen dat zelf in de game ook. Geloof is ook mooi en interessant.'

►► <https://godhoodgame.com/>

MOOI WONEN

MARIJE DEVELING BEELD IKEA

Slaapkamer met hoteluitstraling

Hoe richt je je woonkamer op een praktische manier in? Waar moet je op letten als je een schemerlamp koopt? Welk effect heeft een bepaalde kleur in een vertrek? In deze rubriek geeft interieurstyliste Marije Develing antwoord op uw woonvragen. Hebt u een woonvraag voor Marije? Stuur een mail naar leven@nd.nl.

Onze slaapkamer is een rommeltje. We hebben er te veel spullen in staan. De kledingkast is echt gedateerd (uit de jaren negentig, toen we trouwden). Op de wanden zit spachtelputz, waar we ook op uitgekeken zijn. We zouden heel graag een slaapkamer met een hoteluitstraling creëren. Hoe kunnen we het beste te werk gaan?

Bedankt voor deze woonvraag, dit is een vraag die veel mensen zal aanspreken. Want voor je het weet, is de slaapkamer al twintig jaar hetzelfde en eigenlijk helemaal niet gezellig. Het is juist zo fijn om van de slaapkamer een knusse ruimte te maken. Maar hoe creëer je die hoteluitstraling in je slaapkamer? Ik geef een aantal tips.

1. HET BED: Een mooi en goed bed is een investering voor jaren. Kies voor een neutrale kleur of materiaal dat tijdloos is. Een bed kun je prachtig aankleden met bedlinnen als het dekbedovertrek, mooie sierkussens en een spreid. Zelf wissel ik nog weleens met een plaid over het hoofdbord, zo geef je het bed een nieuwe uitstraling. Bedlinnen kun je mooi mixen, kies voor maximaal drie kleuren en mix verschillende motieven.

2. KASTRUIMTE: Gesloten kastruimte is cruciaal voor de sfeer van de slaapkamer. Maak een grote wand vrij voor kamerhoge kasten waar veel kleding in opgeborgen kan worden. Met een goede in-deling is het elke dag weer makkelijk om je kleding te vinden maar ook aantrekkelijker om het netjes bij te houden.

3. KLEUR: Kies in de slaapkamer voor rustige kleuren, zo blijft het een ruimte om te rusten en te ontspannen. De muur achter het bed kan een mooie kleur verf of behang krijgen. Zo creëer je dat hotelgevoel. Een lambrisering zoals op de foto's zorgt voor een chique sfeer. Je kunt een baan schilderen met verf of een lat bevestigen voor een klassieke uitstraling. Door de muur boven de lambrisering in een andere kleur te schilderen, benadruk je het. Spachtelputz kan vervangen worden voor glad stucwerk, is dat te kostbaar dan schilder je er met een mooie kleur muurverf overheen. Hoe meer lagen verf je de wand geeft, hoe minder aanwezig de structuur wordt.

4. GORDIJNEN: Lange gordijnen in de slaapkamer zorgen voor een fijne sfeer en een goede nachtrust. Je kunt ze combineren met een rolgordijn of jaloezieën, maar juist die gordijnstof geeft zo'n fijne hotelsfeer. Ook een dubbele laag van een transparant en verduisterend gordijn geeft veel sfeer aan de ruimte. Zo heb je overdag ook geen inkijk in de slaapkamer.

5. STYLING: Geef je sieraden, parfum of mooie boeken een pronkplek in de slaapkamer. Zet ze bijvoorbeeld op een lage kast onder een paar glazen stolpen. Je mooiste schoenen hoeven niet weggestopt te worden, geef ze een eigen plaats in de slaapkamer. Kies voor dingen in beeld waar je blij van wordt en ruim de rest op achter gesloten deuren. Zo ga je blij slapen en word je fris wakker in je eigen, mooie hotelkamer. ■

Marije Develing is eigenaar van Maison Belle in Apeldoorn. Ze is interieurontwerper en -stylist en deelt haar passie voor wonen. maisonbelle.nl

TIPS

tarief € 5,78 per regel; tekst wordt achterelkaar doorgezet; opgave via ndadvententies.nl

ACTIVITEITEN

■ **BIJeenKOMSTEN**
GEREFORMEERD en toch KATHOLIEK? Welkom op de INFOAVOND in de Sionskerk te Mariënberg op 28 febr. om 20.00u. Ds. E. Heres spreekt over ‘de katholiciteit van de kerk’. Kijk voor MEER INFO op: www.dgk-marienberg.nl

GERECHTELIJKE PUBLICATIES

■ **ALGEMEEN**
VERKOOP BIJ EXECUTIE. Op donderdag 28 februari 2019 om 10:00 uur zal ter hoogte

van het adres Oranjestraat 1 a te VELP GLD in het openbaar worden verkocht een voertuig, merk FORD, type FIESTA; 1.3l-8V, met kenteken 84GNRR. De verkoop wordt gehouden bij opbod en tegen directe betaling. GGN Gerechtsdeurwaarders (mapnr. 11540427). Kijk op: www.gerechtsdeurwaardersveiling.nl

■ VERKOOP BIJ EXECUTIE. Op donderdag 28 februari 2019 om 11:00 uur zal ter hoogte van het adres Weldam 4 te RAALTE in het openbaar worden verkocht een

voertuig, merk FIAT, type FIAT PANDA; 1.2, met kenteken 71RVZK. De verkoop wordt gehouden bij opbod en tegen directe betaling. GGN Gerechtsdeurwaarders (mapnr. 25045831). Kijk op: www.gerechtsdeurwaardersveiling.nl.

■ VERKOOP BIJ EXECUTIE. Op donderdag 28 februari 2019 om 11:00 uur zal ter hoogte van het adres Belgielaan 168 te ENSCHEDE in het openbaar worden verkocht een voertuig, merk SUZUKI, type SWIFT GL U9, met kenteken 28HTVK. De verkoop wordt gehouden bij opbod en

tegen directe betaling. GGN Gerechtsdeurwaarders (mapnr. 10466754). Kijk op: www.gerechtsdeurwaardersveiling.nl.

■ VERKOOP BIJ EXECUTIE. Op donderdag 28 februari 2019 om 11:30 uur zal ter hoogte van het adres Meipoortstraat 54 A te DOESBURG in het openbaar worden verkocht een voertuig, merk VOLKSWAGEN, type POLO, met kenteken HX757J. De verkoop wordt gehouden bij opbod en tegen directe betaling. GGN Gerechtsdeurwaarders (mapnr. 24516997). Kijk op: www.gerechtsdeurwaardersveiling.nl.

■ VERKOOP BIJ EXECUTIE. Op donderdag 28 februari 2019 om 11:30 uur zal ter hoogte van het adres Poolmansweg 47 te ENSCHEDE in het openbaar worden verkocht een voertuig, merk RENAULT, type TWINGO, met kenteken 6ZPH75. De verkoop wordt gehouden bij opbod en tegen directe betaling. GGN Gerechtsdeurwaarders (mapnr. 25271603). Kijk op: www.gerechtsdeurwaardersveiling.nl.

■ VERKOOP BIJ EXECUTIE. Op donderdag 28 februari 2019 om 12:00 uur zal ter hoogte van het adres Haaksbergerstraat 473 C te ENSCHEDE in het openbaar worden verkocht een voertuig, merk VOLKSWAGEN, type GOLF; 55 KW, met kenteken XGRJ70. De verkoop wordt gehouden bij opbod en tegen directe betaling. GGN Gerechtsdeurwaarders (mapnr. 24474107). Kijk op: www.gerechtsdeurwaardersveiling.nl.

waardersveiling.nl.

■ VERKOOP BIJ EXECUTIE. Op donderdag 28 februari 2019 om 13:30 uur zal ter hoogte van het adres Korenstraat 48 te ENSCHEDE in het openbaar worden verkocht een voertuig, merk FORD, type FOCUS; 1.8l-16V, met kenteken 49DJTL. De verkoop wordt gehouden bij opbod en tegen directe betaling. GGN Gerechtsdeurwaarders (mapnr. 25164155). Kijk op: www.gerechtsdeurwaardersveiling.nl.

■ VERKOOP BIJ EXECUTIE. Op donderdag 28 februari 2019 om 14:30 uur zal ter hoogte van het adres Vlasstraat 11 te ENSCHEDE in het openbaar worden verkocht een voertuig, merk RENAULT, type LAGUNA; GRAND TOUR 1.8 16V 89KW E4, met kenteken 22PVDR. De verkoop wordt gehouden bij opbod en tegen directe betaling. GGN Gerechtsdeurwaarders (mapnr. 24941193). Kijk op: www.gerechtsdeurwaardersveiling.nl.

■ Dossiernummer: LL190068 Uit een exploit d.d. 21 februari 2019 van Marco Rave gerechtsdeurwaarder te Goes, blijkt dat op verzoek van Sparck Hypotheken B.V statutair gevestigd te Amsterdam aan de eventuele huurders en/of gebruikers c.q. onderhuurders, verblijvende te Hansweert aan de Boomdijk 9 is betekend het door voornoemde gerechtsdeurwaarder aan de schuldenaar van verzoekster betekende exploit d.d. 21 februari 2019 waarin de openbare

verkoop van voornoemd perceel is aangezegd en dat de notariële akte uit kracht waarvan deze executie plaatsvindt een nadrukkelijk beding bevat waarin de eigenaren in hun bevoegdheid zijn beperkt de onroerende zaak te verhuren of te verpachten buiten toestemming van verzoekster en verzoekster dit beding inroept tegenover voornoemde eventuele huurders en/of gebruikers c.q. onderhuurders en dat de openbare verkoop zal plaatsvinden op 08 april 2019. Een afschrift van dit exploit kan door de personen voornoemd worden afgehaald op onderstaand kantoor. Gerechtsdeurwaarder Marco Rave, Van de Spiegelstraat 29A te Goes Gerechtsdeurwaarder A.F. de Boer, Pascallaan 68D te Lelystad

PERSONEEL

■ **ZORG**
KOALAH heeft vacatures voor locatiemanager en pedagogisch medewerkers in de christelijke BSO en peuteropvang in diverse regio's. Kijk op www.koalah.nl

VRAAG EN AANBOD

■ **GOUD EN ZILVER**
GELD voor uw GOUD ! T.k.gevr: (oude) gouden sieraden, gouden tientjes, Krugerranden e.a. gouden en zilver muntten, baartjes zilver en goud, muntverzam. etc. Kevelam Garderen 0577-461955 lid NVMH

VACATURES

nd.nl/vacaturebank

Deze vacatures stonden afgelopen week in de krant

► PASTOR-PIONIER	Seinpost Slinge	Rotterdam-Zuid
► MANAGERS	Waardeburgh	diverse locaties Zuid-Holland
► DIRECTEUR-BESTUURDER	Passend Onderwijs via Leeuwendaal	Goeree-Overflakkee
► DIRECTEUR	Hospice De Regenboog	Nunspeet
► MARKETING- EN COMMUNICATIEADVISEUR	Krb. communicatie	Barneveld
► NIEUWE COLLEGA'S	Fortune Coffee	Zoetermeer
► VACATURES SPV EN VERPLEEGKUNDIGEN	De Hoop ggz	Dordrecht
► MARKETEER EN ONDERWIJSADVISEUR	Driestar educatief	Gouda
► ACQUIREREND REDACTEUR NON-FICTIE	KokBoekencentrum Uitgevers	Utrecht
► DOCENT SYSTEMATISCHE THEOLOGIE / DOGMATIEK	Theologische Universiteit	Apeldoorn
► DIRECTEUR	Eben-Haëzerschool	Kamerik
► PASTOR ZORG EN OFFICE MANAGER	Ichtus Vrije Baptisten Gemeente	Wierden
► INTERCULTUREEL MISSIONAIR KERKELIJK WERKER	Morgensterkerk	Den Haag
► SOCIAAL WERKER	Het Venster	Nunspeet
► SECRETARESSE / GASTVROUW	Nederlands Dagblad	Amersfoort
► LID RAAD VAN COMMISSARISSEN	Nedag Uitgevers	Amersfoort

Kijk voor meer informatie op www.nd.nl/vacaturebank

- Uw vacature ook in het Nederlands Dagblad?
- Neem contact op met de advertentieafdeling

Advertentieafdeling Nederlands Dagblad
E-mail: advertentie@nd.nl
Telefoon: 088 1 999 999

Hoe leg je kinderen thema's uit als zondeval, liefde en vergeving? Sjoukje Kruidhof maakte een lespakket.

ANNETTE VAN DER PLAS BEELD ND

Levensbrood van de Goede Bakker

Een nieuw prentenboek probeert kinderen de rode draad in de Bijbel te laten zien. Een bijbehorend werkboek nodigt uit tot knutselen en een musical is in de maak.

Hoe leg je het hart van het evangelie op een voor kinderen begrijpelijke manier uit? Sjoukje Kruidhof stelde zichzelf deze vraag toen ze merkte dat veel kinderen de bekende verhalen uit de Bijbel kennen, maar niet de rode draad erin zien. Daarnaast kwam ze op een kinderclub ook een groep tegen die nog nooit van God gehoord had en die ze graag wilde bereiken. Bruikbare boeken om haar te helpen vond ze niet en daarom maakte ze zelf het prentenboek *De Goede Bakker*. Via het verhaal – een parabel – kunnen kinderen kernbegrippen als zondeval, onvoorwaardelijke liefde en vergeving ervaren. Inmiddels is er een bijbehorend werkboek verschenen met bak-, knutsel- en ontdekopdrachten.

In het boek bakt de Goede Bakker heerlijk levensbrood, waar iedereen gratis van mag meegenieten. Het recept is geheim. Alles gaat goed tot er een jaloerse gipsgietster in het dorp komt wonen, die de mensen wijsmaakt dat zijn brood veel beter is. De mensen geloven hem, maar komen van een koude kermis thuis. De bakker ziet hoe de dorpsbewoners hard en egoïstisch worden en doet afstand van zijn geheime recept om de mensen te redden. Is het genoeg om iedereen terug te brengen naar zijn bakkerij?

Sjoukje Kruidhof

‘Dit verhaal past heel goed bij de tijd voorafgaand aan Pasen’, vertelt Kruidhof. ‘Dan staan we tenslotte stil bij de vraag waarom Jezus naar deze aarde is gekomen, heeft geleden aan het kruis en weer is opgestaan. Dé grote onderwerpen die voor kinderen best moeilijk zijn. Via *De Goede Bakker* leren ze waarom dit nodig was aan de hand van een spannend verhaal. En het werkboek onthult het geheim van Pasen langzaam maar zeker via opdrachten.’

Het is aan te bevelen om prenten- en werkboek samen te gebruiken. Het verhaal alleen biedt aanknopingspunten voor het Paasverhaal, maar heeft een duidelijke uitleg nodig. ‘Het prentenboek is een pakkende parabel, maar met het werkboek wordt een brug geslagen naar het evangelie, oftewel met het echte verhaal achter de Goede Bakker’, legt Sjoukje uit. Als leerkracht op een basisschool heeft ze veel ervaring met creatieve werkvormen. Dat is terug te zien in het werkboek. De recepten en knutsels zijn aansprekend en voorzien van duidelijke stap-voor-stapfoto's, waardoor oudere kinderen ook zelf aan de slag kunnen zonder veel ondersteuning. Zo bakken ze bijvoorbeeld een molen met wieden van bladerdeeg en een omloop van appelstukjes. De keuze voor de molen is symbolisch aldus de auteur: ‘Zoals de wind de wieden in beweging zet, zo kan de Heilige Geest kinderen in beweging zetten. Net als de wind zie je God niet, maar is Hij er wel.’

Het werkboek bestaat uit een compleet lespakket van acht lessen die zowel thuis als in groepsverband (school, kerk, club) te gebruiken is. Het volgt via quotes en kleine illustraties de lijn van het verhaal op de voet. Belangrijke thema's komen aan de orde zoals helpen, jaloezie, vergeving en liefde. Elke les bevat meestal twee uitgewerkte bak- of knutselopdrachten. ‘Ook missionair zijn deze opdrachten goed bruikbaar’, aldus Kruidhof. De kinderen maken bijvoorbeeld een masker van papier-maché, een nepdrol van ontbijtkoek en klompjes van klei. In de laatste les kunnen ze een stellingmolen in elkaar zetten met be-

hulp van knipbladen die achter in het boek zijn meegeleverd. Er zijn twee verschillende varianten (makkelijk of moeilijk), zodat zowel oudere als jongere kinderen ermee aan de slag kunnen.

musical

Het werkboek verwijst af en toe naar de website sjoukjekruidhof.nl voor bijvoorbeeld een filmpje van een smid of een klompenmaker. Daar is ook meer informatie te vinden en kunnen de boeken besteld worden. Sjoukje werkt momenteel aan een musical rondom dit project om op te voeren voor en door kinderen, tieners en ouders. Eventuele inkomsten uit de boeken zet ze in om de musical of andere vervolgprojecten verder te ontwikkelen. ‘Ik besef dat ik het verhaal op mijn hart heb gekregen om te delen met andere (groot)ouders en kinderwerkers.’ ■

De Goede Bakker

SJOUKJE KRUIDHOF. LEESBOEK: UITG. ARK MEDIA, HEERENVEEN 2017. 40 BLZ. €12,95 6+
WERKBOEK: UITGAVE IN EIGEN BEHEER, LEIDEN 2018. 42 BLZ. € 9,95 6+

RECENSIES

ANNETTE VAN DER PLAS

Kameel weet het zeker

LENNEKE WESTERA & PETER-PAUL RAUWERDA. UITG. LEMNISCAAT, ROTTERDAM 2019. 112 BLZ. € 14,95 10+

Lenneke Westera schreef een subtiel boek met dromerige tekeningen over de vriendschap tussen een kameel met heimwee en een inlevend jongetje dat van dieren houdt.

Kameel woont bij zijn familie in de Egyptische woestijn totdat handelaars hem verkopen aan een Nederlandse dierentuin. Hij vindt het vreselijk om op het grijze beton tussen hekken te moeten leven. De andere kamelen vinden het prima in het hok en laten Kameel aan zijn lot over. Gelukkig krijgt hij fruit en aandacht van een klein jongetje met de naam Vos. Vos begrijpt de heimwee van Kameel en besluit hem te helpen. Het toeval wil dat hijzelf met zijn ouders naar Egypte gaat om de as van zijn overleden opa daar te gaan uitstrooien. Kameel kan best mee in het vliegtuig ... Westera laat de lezer al snel meeleven met de gevoelige kameel, die door de vriendschap met Vos

weer vertrouwen krijgt in de toekomst. Het verhaal, met veel korte zinnen, leest als een hedendaags sprookje. Vanaf 4 maart is het boek in de winkels te vinden.

Vet Oud! Gouden Eeuw

RICHARD ZUIDERVELD EN AANT-JELLE SOEPBOER. UITG. KARAKTER, UITHOORN, 2018. 152 BLZ. € 18,50 12+

Het lerarenduo Zuiderveld en Soepboer timmert aan de weg met hun serie *Vet Oud!* Het zijn boeken vol korte verhalen, weetjes en tips

die de geschiedenis tot leven brengen. In het vijfde deel *Vet Oud! Gouden Eeuw* nemen ze de jonge lezers mee op reis terug in de tijd naar de 17e eeuw. Een tijd die tot de verbeelding spreekt vanwege onder meer de oorlog tegen de Spanjaarden, de schilderkunst, de VOC, ontdekkingsreizen, de beeldenstorm en de opkomst van het protestantisme. In vijftien verhalen komen belangrijke figuren langs, zoals Willem van Oranje en de schilder Johannes Vermeer. Maar er is in het boek ook aandacht voor mensen die de klappen opvingen, zoals in-

dianen en slaven. Een mooie nieuwe titel, die zowel thuis als op school goed te gebruiken is.

Het Grote Kijk- en Voorleesboek voor rond de 2 jaar

DIV. BEKEND AUTEURS EN ILLUSTRATOREN. UITG. PLOEGSMA, AMSTERDAM 2019. 50 BLZ. € 17,99 2+

Verzamelbundels zijn meestal geschikt voor oudere kinderen. Het *Grote Kijk- en Voorleesboek* is daarop een uitzondering, want het is echt bedoeld voor peuters. De diversiteit aan bijdragen valt

op. Naast klassiekers als Dikkie Dik en Muis komen we ook zoekplaatjes, gedichtjes en kinderliedjes tegen. Bovendien zijn er bladzijden met foto's van fruit- en groentesoorten om nieuwe woordjes te leren en is er een vrolijke telpagina met hondjes. Ook de onderwerpen zijn erg divers, van een logeerpartij bij opa en oma, via een olifantje dat zijn speentje kwijt is naar op het potje gaan.

Veel bekende illustratoren werkten eraan mee, waardoor je in elk verhaal een andere wereld binnenstapt. Ook de lengte van de verhalen wisselt. Zo is er altijd wel iets te vinden wat geschikt is om voor te lezen.

Het boek heeft een luxe uitstraling, vanwege de glanzende bladzijden, het grote formaat en de vele aansprekende, kleurrijke illustraties. Door de stevige bladzijden is het prima geschikt voor kleine handjes.

De verhalen sluiten goed aan bij de leefwereld van de kleintjes. Met veertien bijdragen is het boek niet snel uit en zorgt het voor veel leesplezier. ■

AUKE VAN EIJSDEN
BEELD ANPmeer
weten

We Are the World

Het lied We Are the World werd gezongen door een supergroep van bekende popmuzikanten. De band werd gevormd om geld in te zamelen tegen de honger in Afrika.

Niet vaak zongen zoveel beroemde artiesten mee in hetzelfde nummer. In *We Are the World* hoor je onder andere Lionel Richie, Stevie Wonder, Billy Joel, Michael Jackson en Bruce Springsteen. Het nummer duurt dan ook ruim zeven minuten. Samen vormen de artiesten USA for Africa. Maar hoe krijg je zoveel sterren bij elkaar om een nummer te zingen? Daarvoor wachtten de makers op de American Music Awards, een prijzen-show die in januari 1985 plaatsvond. Daar waren alle beroemdheden aanwezig, die na afloop van de prijsuitreiking de studio indoken om het nummer op te nemen. Het nummer is geschreven door Lionel Richie (rechts op de foto) en Michael Jackson (links), en

gaat over de wereld van morgen. We mogen niet blijven stilzitten, we moeten in actie komen, vinden de schrijvers. Niet alleen voor onszelf, maar juist voor onze naasten, die het minder goed hebben dan wij. En voor de toekomst, onze kinderen dus. Alleen als we aan de slag gaan, verandert er echt iets. *We Are the World* was een razend populair nummer. In Nederland stond het in 1985 zes weken lang op de eerste plaats in top veertig. In totaal zijn er ruim 20 miljoen exemplaren van het

nummer verkocht. Dat bracht ongeveer 90 miljoen dollar op, dat naar het goede doel ging: de strijd tegen hongersnood in Afrika. Na de aardbeving in Haïti (2010) werd het nummer opnieuw uitgegeven, in het Engels en in het Spaans. Toen zong ook Justin Bieber een gedeelte mee. Er ontstaan vaker supergroepen met bekende artiesten. Bijvoorbeeld toen delen van Afrika getroffen werden door de ziekte ebola, in 2014. Een grote groep Afrikaanse zangers brachten toen *Africa Stop Ebola* uit.

lach van
de dag

Agent: 'Meneer, u mag hier niet vissen. Dat kost u vijftien euro.' Man: 'Maar agent, ik zit niet te vissen. Ik geef mijn worm zwemles.' Agent: 'Dat kost u dan dertig euro. Uw worm zwemt namelijk zonder badkleding.'

Ken jij ook een goede mop? E-mail 'm naar leven@nd.nl en zet in het onderwerp 'mop'.

Lot

SOPHIA GEUZE

Hondenhaar

Lot en mama gaan trouw elke week een keer de straat in met de grijpers en een vuilniszak. Ze rapen de troep van de straat. Lot wilde eerst de blaadjes die van de bomen gevallen waren er ook in doen. 'Dat hoeft niet', zei mama. De bladeren veranderen langzaam in een lekker laagje voor de bomen en de planten. Lot vond het een bijzonder verhaal. De bomen zorgen voor hun eigen eten. Er zijn nu niet veel bladeren meer te vinden op de straat. Er ligt wel rommel. Lot vindt een vieze zakdoek, een leeg colablikje, een flesje met een laagje water en een chipszak zonder chips. Ze pakt ze handig op met de grijper. Mama houdt de vuilniszak open. 'Kijk, een pluk haar', zegt Lot. 'Vast van een hond die hier geborsteld is', denkt mama. 'Het wordt weer warmer. Dan hebben de dieren niet zoveel haar meer nodig. Ze komen in de rui.' Lot wil het haar pakken met haar grijper. 'Laat maar liggen', zegt mama. 'Misschien is er een vogel die het kan gebruiken voor een lekker zacht nestje.' 'Dieren en planten zijn slim', zegt Lot. 'Ze zorgen voor elkaar.'

huis
van
belle

SUZANNE BEELD ISTOCK

Zo haal je de lente in huis

Ik heb de voorjaarskriebels al. Het is misschien een beetje vroeg, maar ik heb er gewoon zin in! Ik ben helemaal niet zo'n zonzonaanbidster, geniet ontzettend van de herfst en het begin van de winter, maar dan wordt het februari ... maart ... en dan kan ik alleen nog maar denken dat ik zó graag een beetje voorjaar wil. En wel nu! Zonneschijn, een beetje meer warmte en vrolijkheid. Daarom vandaag 5x hoe je zelf alvast de lente een beetje in huis kunt halen.

BOLLEN

Je ziet ze in de meeste supermarkten en zo al weer liggen: bloembollen! Hyacinten, narcissen en blauwe druifjes, ga ze snel halen! Als ze gaan bloeien, heb je echt het gevoel dat het voorjaar eraan komt. Vergeet ook niet buiten de eerste sneeuw-klokjes en krokussen te spotten!

VOORJAARSSCHOONMAAK

Je kunt er niet vroeg genoeg mee beginnen. :) Gooi je raam open en hang je bed-

dengoed eruit. Stof je boekenplanken, haal alles even van z'n plek, stofzuig je kamer, misschien lap je zelfs wel je ramen! Wellicht kom je spullen tegen waarvan je denkt: huh, wat doet dit hier eigenlijk nog? Gooi het weg of breng het naar de kringloop: opgeruimde kamer, alles schoon en fris – dat ruikt naar voorjaar!

SCHILDER JE KAMER

Overleg met je ouders of je misschien (een muur in) je kamer in een nieuwe kleur mag schilderen. Heerlijke bezigheid en door een nieuw kleurtje te kiezen pimp je niet alleen je kamer, maar breng je ook de frisheid van een nieuw seizoen je kamer in. Ook leuk om samen met een vriendin te doen en elkaar te helpen, of misschien samen met je vader of moeder – kun je ondertussen een goed gesprek voeren. ;-)

LUISTER VOORJAARSMUZIEK

Huh, bestaat dat? Ja hoor, typ op YouTube maar 'spring playlist' in, of 'happy playlist' en voilà: er komen een paar afspeellijsten

met een heerlijk frisse sound bovendrijven.

BLOEI IN JE RELATIE MET GOD

Het voorjaar associeer ik ook al snel met nieuwe dingen, groei, jong en fris. Misschien is het voor jou ook tijd om de bezem door je geloofsleven te halen. Evalueer eens hoe je relatie met God er op dit moment uit ziet. Zijn er onderwerpen waar je mee bezig zou willen zijn of in zou willen groeien? Breng je geloofsleven weer tot bloei en neem in deze maanden van het voorjaar de tijd om bijvoorbeeld te bidden over een specifieke vraag of doel. Investeer in je stille tijd door misschien een nieuw bijbels dagboek te zoeken dat je helpt meer te focussen op Gods woord. Of koop een mooi notitieboek en schrijf je gebeden op. Wat zou jou kunnen helpen om voorjaar in je geloof te brengen? ►► Dit artikel komt van het meidenblog huisvanbelle.nl. Hier vind je iedere week nieuwe blogs over verschillende onderwerpen, net als in hun magazine *Belle*.